

YENİLENEN AVRUPA KENTSEL ŞARTI VE BELEDİYELER

Kasım 2023

**YENİLENEN
AVRUPA
KENTSEL ŞARTI
VE BELEDİYELER**

**YENİLENEN
AVRUPA KENTSEL ŞARTI
VE BELEDİYELER**

MARMARA BELEDİYELER BİRLİĞİ KÜLTÜR YAYINLARI

Yayın No: 23

ISBN No: XXXX

Yayıncı Sertifika No: 15668

Konsept Tasarım

Baht. Design Studio

Tasarım ve Mizanpaj

sonntag.agency

Basım

Xxxxx XXXXXXXXX

www.xxx.com

Sertifika No: XXXX

Yayıncı

Tel: +90 212 402 19 00

Faks: +90 212 402 19 55

Adres: Marmara Belediyeler Birliği

Ragıp Gümüşpala Cad. No:10 Eminönü 34134

Fatih / İstanbul

info@mbb.gov.tr

marmara.gov.tr

mbbkulturyayinlari.com

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılan kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

YAZARLAR

Prof. Dr. Yusuf Erbay
Dr. Kumru Arapgirlioğlu
Dr. Zerrin Alataş

PROJE KOORDİNATÖRÜ

Dr. M. Cemil Arslan
Marmara Belediyeler Birliği Genel Sekreteri

PROJE YÖNETİMİ

Büşra İnce
Marmara Belediyeler Birliği Şehir Politikaları Uzmanı

KATKI SAĞLAYANLAR

Dr. Ezgi Küçük Çalışkan
Marmara Belediyeler Birliği Şehir Planlama
Koordinatörü / Şehir Politikaları Merkezi Direktörü

Hatice Çetinlerden
Marmara Belediyeler Birliği Kurumsal
İletişim Koordinatörü

MBB ENCÜMENİ

Doç. Dr. Tahir Büyükkakın
Marmara Belediyeler Birliği Başkanı
Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı

Alınur Aktaş
Marmara Belediyeler Birliği Encümen Üyesi
Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı

Yücel Yılmaz
Marmara Belediyeler Birliği Encümen Üyesi
Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanı

Ekrem Yüce
Marmara Belediyeler Birliği Encümen Üyesi
Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanı

Recep Gürkan
Marmara Belediyeler Birliği Encümen Üyesi
Edirne Belediye Başkanı

Dr. Hasan Akgün
Marmara Belediyeler Birliği Encümen Üyesi
Büyükçekmece Belediye Başkanı

Hasan Tahsin Usta
Marmara Belediyeler Birliği Encümen Üyesi
Gaziosmanpaşa Belediye Başkanı

Mustafa Özacar
Marmara Belediyeler Birliği Encümen Üyesi
Gelibolu Belediye Başkanı

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	7
Çalışmanın İçeriği	8
Çalışmanın Amacı	8
2. AVRUPA KONSEYİ VE AVRUPA KENTSEL ŞARTI ÇALIŞMALARI	10
3. YEREL YÖNETİMLERİN DOĞRUDAN TARAF OLDUĞU BİR SÖZLEŞME: AVRUPA KENTSEL ŞARTI I	13
4. AVRUPA KENTSEL ŞARTI II- “YENİ BİR KENTLİLİK İÇİN MANİFESTO”	17
5. 2021-2026 KONGRE ÖNCELİKLERİ ÇERÇEVESİNDE AVRUPA KENTSEL ŞARTI II’NİN REVİZYONU	20
6. KENTSEL ŞART I, KENTSEL ŞART II VE KENTSEL ŞART III’ÜN DEĞERLENDİRMESİ	22
7. AVRUPA KONSEYİ YEREL VE BÖLGESEL YÖNETİMLER KONGRESİ VE TÜRKİYE YEREL YÖNETİMLERİYLE İLİŞKİLERİ – MARMARA BELEDİYELER BİRLİĞİ ANKET ÇALIŞMASI VE SONUÇLARI	26
Marmara Belediyeler Birliği Kısa Tarihçesi ve Üyeleri	26
Anket Yöntemi, Örneklem ve Sorular	26
Araştırmaya Verilen Yanıtlar	27
8. GENEL DEĞERLENDİRME VE GELECEĞE DÖNÜK ÖNERİLER	32
EKLER:	36
EK 1: AVRUPA KENTSEL ŞARTI I	36
EK 2: AVRUPA KENTSEL ŞARTI II “YENİ BİR KENTLİLİK İÇİN MANİFESTO”	70
EK 3: AVRUPA KENTSEL ŞARTI III	80
EK 4: AVRUPA KONSEYİ VE YEREL VE BÖLGESEL YÖNETİMLER KONGRESİ’NİN VE KENTSEL ŞARTIN TANINIRLIĞI ANKET ÖRNEĞİ	86
EK 5: ARAŞTIRMAYA KATILAN BELEDİYELER, NÜFUSLARI VE KATEGORİLERİ	93

KISALTMALAR

AKYBYK	Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi
AYBİK	Avrupa Yerel ve Bölgesel İdareler Daimi Konferansı
AKŞ	Avrupa Kentsel Şartı
BM	Birleşmiş Milletler
MBB	Marmara Belediyeler Birliği
SKA	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

1. GİRİŞ

Bu çalışma, 30. yılında ikinci kez yenilenen Avrupa Kentsel Şartı'nı (Şart-AKŞ)¹ iki önemli yönden değerlendirmeye almak üzere hazırlanmıştır: Birinci yön, Ekim 2023'te Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi (Kongre-AKYBYK) tarafından, yenilenmiş haliyle görüşülerek kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı'nın 30 yıllık serüvenini incelemek ve bu gelişmeyi ülkemiz bağlamında yeniden gündeme getirmektir. İkinci yön ise Avrupa Kentsel Şartı'nın son haliyle Türkiye'deki belediyeler için ne ifade ettiğini saptamaktır. Bu değerlendirmenin en önemli hedeflerinden biri, Avrupa Kentsel Şartı'nın belediyeler nezdinde durumunun belirlenmesi ve amacına uygun olarak ülkemizin yerel yönetimlerine rehberlik edebilecek biçimde raporlanmasıdır.

Kent yönetimleri için yol gösterici bir nitelik taşıyan Şart'ın tanınırlığını saptamak, benimsenerek imzalanması yönünde belediyelerimizin yaklaşımını belirlemek ve buna bağlı olarak öneriler geliştirebilmek için öncelikle ayrıntılı bir saha çalışması yapılmasına karar verilmiştir. Ayrıntılı

saha çalışması kapsamında Marmara Belediyeler Birliği'nin (MBB) Marmara Bölgesi sınırları içinde bulunan ve MBB üye belediyeleri arasında yer alan 108 belediyede bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Yanı sıra, daha önce bu çalışmanın iki yazarı tarafından çevirisi yapılmış olan Kentsel Şart I gözden geçirilerek metne eklenmiş, Kentsel Şart II ve Kentsel Şart III çalışmanın yazarları tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve her üçünün bir arada değerlendirmesi yapılmıştır.²

Nisan-Ağustos 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilen çalışmalar doğrultusunda şekillenen rapor, Avrupa Kentsel Şartı çevirilerine, Şart'ın her üç aşamasının değerlendirilmesine ve MBB üye belediyeleriyle yapılan anket sonuçlarına bağlı kalarak kaleme alınmıştır. Bu araştırma raporu, hem Avrupa Kentsel Şartı metinleri serisini "başvuru belgeleri" şeklinde kullanacak ülkemiz yerel yönetimleri için tanıtıcı ve aydınlatıcı bir rehber olması amacıyla, hem de bu belgeler üzerinde çalışacak kişi, kurum ve kuruluşlara kaynak teşkil etmesi düşüncesiyle hazırlanmıştır.

¹ Avrupa Kentsel Şartı'na metin içinde genel olarak "Şart" kısaltması yapılmış, zaman zaman "AKŞ" kısaltması kullanılmış, yer yer "Kentsel Şart" olarak da değinilmiştir. Üç farklı aşamada yenilenmiş olan Şart'lar I, II, III olarak adlandırılmıştır.

² Kentsel Şart'ın her üç biçiminin çevirileri Ek I, Ek II ve Ek III olarak çalışmanın sonunda yer almaktadır.

Çalışmanın İçeriği:

Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından 1992 yılında kabul edilmiştir. Kentsel Şart, yerel yönetimleri ilk defa, kentlerde yaşayan insanların “kentli hakkı ve hukuku” çerçevesinde hakkı ve gereği olan hizmetlerin sağlanabilmesi için, toplumların karşılaştığı sorunların çözümünde rol alabilecek önemli birer “ortak oyuncu” olarak gören, Avrupa’da çıkarılan bir girişimdir.

Avrupa Konseyi (Konsey) tarafından hazırlanan ve imzaya açılan diğer sözleşmelerden³ farklı olarak Kentsel Şart, bir “anlaşma” veya “sözleşme” statüsüne sahip değildir ve bu yönüyle **devletlerin değil, doğrudan üye ülkelerin yerel yönetimlerinin imzasına açılmıştır.**

Zaman içinde yaşanan gelişmelere yanıt olarak Kongre, yerel yönetimlerin politikalarına öncü olması amacıyla “Avrupa Kentsel Şartı II-Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto/Bildirge”sini 29 Mayıs 2008 tarihinde kabul etmiştir.

Kentsel Şart II’nin metni, kentleri yeni sorunlara cevap verebilecek şehir planlaması ve yönetim gücüne kavuşturan bir ilkeler ve kavramlar bütününden oluşmaktadır. Şart II, yeni bir kentsel yaşam kültürü için kapsamlı bir yaklaşım ve ayrıntılı bir model sunmaktadır.

2008 yılından sonra meydana gelen değişimler ve özellikle Pandemi krizinin sonucu olarak, Avrupa’daki kentsel yaşam koşulları büyük değişikliklere uğramış ve yeni koşullara uyum sağlamak ama-

cıyla önemli düzenlemelere gidilmiştir. Bu kriz, yerel yönetimlerin ulusal makamlarla etkileşiminin yanı sıra ulaşım, sağlık, eğitim, katılım ve seçimlere ilişkin gelecek planlarını da etkilemiştir.

Yeni gelişmeler ve Pandemi sonrası yaşananlar doğrultusunda Avrupa Kentsel Şartı’nın güncellenmesini sağlamak amacıyla yeni bir revizyon süreci (Avrupa Kentsel Şartı III) başlatılmıştır.

"2021-2026 Kongre Öncelikleri" çerçevesinde gerçekleştirilmekte olan bu revizyon, kentlilik ve kentsel toplum fikrini, "dirençli, demokratik, uyumlu, sürdürülebilir ve dijital toplumların" teşvik edilmesine yönelik Kongre öncelikleriyle ilişkilendirmeyi amaçlamaktadır.

Yenilenmiş Şart, 24-26 Ekim 2023’te düzenlenen 45. Kongre oturumunda kabul edilmiştir

Çalışmanın Amacı:

Doğrudan belediyelerin imzasına açılmış olan Kentsel Şart I’i Türkiye’de henüz imzalayan bir belediye yoktur.⁴ Bu nedenle, kent yönetimleri için yol gösterici bir nitelik taşıyan Şart’ın tanıtılması ve imzalanmasının teşvik edilmesi için izlenecek yöntemi belirlemeden önce, belediyelerimizin bu konuda durduğu yeri saptayarak, beklentileri konusunda bilgilendirecek ayrıntılı bir çalışmanın yapılması kaçınılmaz olmuştur.

Öte yandan, Pandemi sonrası şekillenen dünya ekonomisini canlandırmak, istihdam fırsatları yaratmak, kırılgan grupları korumak, karbon bağımlılığını, ekosistemin bozulmasını ve su kıtlığını

³ Örneğin, Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, ülkemiz tarafından 2000 senesinde imzalanmış ve 2003 senesinde onanarak Resmi Gazete’de yayınlanarak Milletlerarası Sözleşme statüsüne kavuşmuştur.

⁴ Çalışma bağlamında aksini teyit edecek bir bilgiye ulaşılamamıştır.

azaltmak ve Binyıl Kalkınma Hedefi'ne ek olarak 2025 yılına kadar dünyadaki aşırı yoksulluğu sona erdirmek amaçlı “yeşil yeni düzen” politikaları bağlamında, yerel yönetimler konusunda yaşanan gelişmelerin izlenmesi için bu çalışmanın faydalı olacağı öngörülmektedir.

Dolayısıyla giderek daha tehlikeli boyutlara varan iklim krizi nedeniyle gündeme gelen söz konusu “yeşil yeni düzen”i de kapsamına alan Kentsel Şart III'ün hazırlık ve onaylanma sürecinin izlenmesi, Avrupa düzeyindeki yerel yönetimlerle ilgili çalışmaların güncellenmesi yönünden gereklidir.

Bilindiği gibi Türkiye, yerel yönetimleri, kalkınmanın ve demokratik gelişmenin ayrılmaz bir parçası olarak gören Avrupa Konseyi'ne kurulduğu 1949 yılından beri üyedir. Böyle bir çalışma, MBB üyesi, uluslararası çalışmalara hazırlanması açısından önemli bir bilgilendirme görevini de yerine getirecektir.

Ayrıca Şart'ın tarihi gelişiminin⁵, başlatılan yenilenme sürecindeki gelişmelerin, şekillenen yeni içeriğin, kentler ve kentli hakları için taşıdığı önemin bütün yönleriyle inceleneceği kapsamlı çalışmalar, belediyeler için yol gösterici olacaktır.

Ülkemizin 6 önemli altı büyükşehir belediyesinin üyeleri arasında yer aldığı MBB bünyesinde gerçekleştirilen bu çalışma ülkemiz belediyeleri için kapsamlı bir rehber işlevi görecektir.

⁵ Avrupa Kentsel Şartı'nın kısa tarihçesi, süreç ve gerekçelerine her üç Şart'ın da giriş bölümlerinde ulaşılabilir; Şart I'de yer alan ilgili kaynakçada ise süreç belgeleri yer almaktadır.

2. AVRUPA KONSEYİ VE AVRUPA KENTSEL ŞARTI ÇALIŞMALARI

Kentler, genel anlamda insanların yaşadıkları ve kendi yaşamlarına göre ortamı ve mekânı şekillendirdikleri; toplumsal, sosyal, siyasal, yönetsel, kültürel, ekonomik, ekolojik vb. birçok özelliği içinde barındıran ve bu özelliklerin orada yaşayan tüm insanlar için var olduğu, büyük, gelişmiş ve karmaşık yerleşim yerleridir. Tarih içinde de kentler, toplumların ekonomik, siyasal, kültürel ve ahlaki gelişimlerinin, başka bir deyişle uygarlıkların yaşandığı mekânlar olarak çağdaşlaşmanın merkezi olmuşlardır. Yaşanabilirlik temelinde kentsel çevrelerin geliştirilmesi, kent mekânını paylaşılanların kentlerine sahip çıkmaları, kentsel sorunların aşılması sürecine katılmaları, kısaca kentli olma bilincini paylaşmaları ile mümkündür. Marx, kentleri kapitalist toplumsal sürecin bir sebebi değil, toplumsal değişim sürecinin içinde yaşandığı mekânlar olarak tanımlarken, Orta Çağ'dan itibaren taşranın kentleşmesiyle modern tarihin de başladığını söyler. Bu bağlamda kent formunu belirleyen en önemli unsur insan ve insan ihtiyaçlarıdır.

İnsan hakları kavramı, genel manasıyla, kişilerin insan olmaları nedeniyle insanlık onuruna uygun biçimde sahip oldukları hakların bütününe işaret eder. Geniş anlamıyla iç hukukta temel haklar ve kamu özgürlüklerinin tümüyle birlikte uluslararası

hukukta öngörülen ve korunan hakları kapsar. Bütün insanları ilgilendirdiği için, bu hakların uluslararası alanda koruma altına alınmaları gerekmiştir. İnsan haklarının korunmasına dair ilk uygulamalar daha çok ulusal düzeyde olup, uluslararası düzeydeki çalışmalara 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyılda rastlanmaktadır.

İnsanın doğduğu andan itibaren kazandığı dokunulamaz temel hakların serüveni, 1215 tarihinde kabul edilen Magna Carta Bildirgesi'nde güvence altına alınması ile önemli bir aşama kaydetmiştir. Bunu takiben insan hakları 1789 Fransız "İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi"nin kabulü ile özellikle devletlerin anayasalarında yer almaya başlayınca uluslararası niteliğe bürünmüştür. Bildirgede bireyi devletten koruyan bir yaklaşımla özgürlük hakkı, mülkiyet hakkı, kişi güvenliği hakkı gibi temel haklar güvence altına alınmış ve bu tür haklara Birinci Kuşak Haklar adı verilmiştir. Daha sonra sosyalist devrim ve refah devletinin gelişimine paralel olarak örgütlenme, çalışma, barınma gibi haklar söz konusu olmuş ve bu tür haklara İkinci Kuşak Haklar adı verilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından gelişmeye başlayan Üçüncü Kuşak Haklar ise devlet sınırlarından öte, insanlar arasında dayanışma gerektiren konulardan oluşmaktadır ki bunlara başka bir ifadeyle "dayanış-

ma hakları” da denilmektedir. Örneğin çevre hakkı bunlardan biridir. Çevre sorunlarının sınır tanıması ve toplumların ortak dayanışmasını gerektiren bir konu olması, zamanla, sağlıklı bir çevrede yaşamın insanlığın en doğal hakkı olduğu bilincinin gelişmesi sonucunu doğurmuştur.

İlk olarak Fransız kent sosyoloğu Henri Lefebvre tarafından ortaya atılan ve neo-liberal politikaların mekâna izdüşümü şeklinde ele alınan “kent hakkı” da bu süreçte üzerinde durulan kavramlardan birisidir.⁶ Şehir plancısı Tom Angotti ise kent hakkı kavramının sosyal ve ekonomik politikaların değiştirilmesi amacını güden radikal bir bakış açısına dayandığını ileri sürerek, kent hakkını eşitlik ve sosyal adalet temelinden doğan alternatif bir düzen arayışı olarak ifade etmektedir.⁷ Bir başka deyişle **Kentli hakları temel hakların, ekonomik, toplumsal ve kültürel hakların, siyasal hakların ve dayanışma haklarının gerçekleşme alanı olarak, kent mekânında somutlaşmaktadır ve aynı zamanda bireyin sahip olduğu insan haklarını kentsel mekânda yeterince ve özgürce kullanabilmesini önceler.** Kentli hakları⁸ kentte yaşayan herkes için ayırım gözetmeksizin uygulanır. İnsan hakları, evrensel boyutta soyut olarak düzenlenmiştir. Buna karşılık, kişilerin oluşturduğu toplumu temel alan insan haklarının aksine kentli hakları, kent içindeki insanı temel aldığından daha somut ilkelere dayanır. İnsan haklarının uygulamaya geçmesi, pratiğe yansımaları kentliler için kentli hakları ile mümkündür. Kentli

hakları hem kentlinin insan olarak sahip olduğu insan haklarını hem de bireyin yaşadığı kentin içinde bulunduğu kentsel toplumun üyesi (kentlisi) olarak, o kentin kentsel ve çevresel değerleri üzerindeki hakların tümünü kapsamaktadır.

Avrupa Konseyi⁹ Avrupa çapında insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü savunmak ve çoğulcu demokrasi ilkelerini koruyarak demokrasinin geliştirilmesi suretiyle Avrupa’da iş birliğini artırmak amacıyla 1949’da kurulmuş uluslararası bir kuruluştur. Başlıca hedefi, Avrupa’da ortak bir demokratik ortamın ve yasal düzenin oluşturulmasıdır. Konsey hedeflerini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve benzer insan hakları metinleri ile gerçekleştirmeyi amaçlar.

Kentli haklarının gelişimi değişen dünya gündeminin bir gereğidir. Dünya üzerinde giderek daha çok insan kentlerde yaşamaktadır. 1800 yılında dünya nüfusunun sadece %1,7’si kentlerde yaşarken bu oran 1970 yılında %22’ye, 2000 yılında %48’e (2,9 milyar insan) ulaşmış, 2010’da da 3,3 milyar insanla %50’yi aşmıştır. Kentlerde yaşayan nüfus 2020 yılında 4,5 milyara yaklaşmışken 2030’da kentsel nüfusun %60, 2050’de ise %70’ye varacağı ve bundan sonra nüfus artışlarının %90’ının kentlerde meydana geleceği tahmin edilmektedir. Böylece 2030’da dünyada 5 milyardan fazla kişi kentli nüfusunu oluşturacaktır. Üstelik bu nüfusun %77’si nüfusu 100 binden büyük yerleşim yerlerinde yaşayacaktır.¹⁰

⁶ AK KURAN, S. (2019). KENT HAKKI ÇERÇEVESİNDE 6360 SAYILI YASANIN İNCELENMESİ. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 97–110. <https://doi.org/10.20875/makusobed.502955>

⁷ AK KURAN, S. (2019). KENT HAKKI ÇERÇEVESİNDE 6360 SAYILI YASANIN İNCELENMESİ. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 97–110. <https://doi.org/10.20875/makusobed.502955>

⁸ Zaman zaman birbirleri yerine kullanıldığı; kent hakkının, kentli haklarını da içerdiğini belirten yazılara rastlanılmakla birlikte, akademik yazında “kent hakkı” ile “kentli hakları” kavramlarının ayrıştığını görüyoruz. İngilizce’de de “Right to the city” ve “Urban rights” olarak ayrılan iki kavramdan ilki, kente dair beklentilerin ve olması gerekenlerin siyasi olarak talep ve elde edilmesi eylemi, hatta radikal biçimde geri kazanılması eylemi üzerine bir tanım çizer. İkinci kavram olan “kentli hakları”, bu arayışın yönetimler açısından tanınarak bu haklara erişebilirliğin hukuk çerçevesinde tanımlandığı, sağlandığı, daha reformist bir tutum olarak ele alınmaktadır.

⁹ İngilizce: Council of Europe, Fransızca: Conseil de l’Europe

¹⁰ Dünya nüfusu - Vikipedi. (2005, March 16). <https://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%BCny%C3%BCfusu>, Erişim tarihi: 08.11.2023

Bu veriler altında artık somut olarak insanların, otoritelerden bekleyebilecekleri haklar belirlidir.

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi, Avrupa'daki kent olgusuna uzun zamandır büyük önem vermektedir. Bu bağlamda 1992 yılında Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından ***kabul edilen ilk Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa için çığır açan bir adımdır.***

Avrupa Konseyi'ndeki Avrupa Kentsel Şartı çalışmalarında "İnsan Hakları"ndan yola çıkılarak "Kentli Hakları"nın tanımlaması yapılmıştır. Bir başka deyişle Kentli Hakları, insan onurunun gereği olan bir yaklaşımın geliştirilmesi beklentisini ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Şart, bu hakların temini için gerekli "idari" boyutu da içerecek biçimde, kent demokrasisinin bir yansıması olarak yerel yönetimlerin bu konuda yapabileceklerini ve sürdürülebilirliğini araçlarıyla tanımlamıştır.

Bu Şart'la ilk defa "kentli hakları" bir deklarasyon olarak kabul görmüş ve kentli haklarının her biriyle ilgili olarak yerel yönetimlere düşen görevler ve yapılması gerekenler tek tek belirtilmiştir. Bu anlamda Avrupa Konseyi'nin Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi¹¹ tarafından 1992 yılında kabul edilen ilk Avrupa Kentsel Şartı, yerel yönetimlere ve yöneticilere yol gösterici önemli bir kılavuz belge niteliğini taşımaktadır. Bunun yanı sıra Avrupa Kentsel Şartı, yerel demokrasinin gelişiminde kasaba ve şehirlerin yerini, önemini ve rolünü vurgulayan, dönüm noktası niteliğinde bir belge olarak bilinmektedir.

Avrupa Kentsel Şartı'nın bir başka önemi, konusunu teşkil eden "kentler" gibi dinamik bir belge ol-

masından kaynaklanmaktadır. Sonraki yıllar içinde ve halen dünyada kalkınma tartışmalarına egemen olan "sürdürülebilirlik" söylemi ve bu söylemin baş aktörü olan kentlerin yeni konumunu ve durumunu göz önüne alan Kongre, 2008 yılında Avrupa Kentsel Şartı'nı "Avrupa Kentsel Şartı II - Yeni Bir Kentlilik için Manifesto" ile tamamlamıştır. Yeni manifesto, ilk belgeyi genişleterek güncellemiş ve Avrupa ülkelerini sürdürülebilir kasaba ve şehirler kurmaya çağırarak, kentsel yaşam için yeni bir yaklaşım önerisi sunmuştur.

İlkinden bu yana aradan geçen 30 yılda hızla gelişen teknoloji ve bilimsel gelişmeler gerek insanların yaşam biçimini gerekse kent yapılarını etkilemiştir. Değişen koşullara uyum sağlamak üzere Şart'ın bir kez daha güncellenme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Avrupa Kentsel Şartı III olarak hazırlanan metin "yaşayan bir doküman" olma özelliğini korumakta ve yerel yönetimlere yine kentli hakları ekseninde modern ve çağdaş koşullara uyum sağlama konusunda yol göstermektedir.

¹¹1992'deki adıyla "Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konferansı", daha sonra "Kongre" olarak anılmaya başlanmıştır.

3. YEREL YÖNETİMLERİN DOĞRUDAN TARAF OLDUĞU BİR SÖZLEŞME: AVRUPA KENTSEL ŞARTI I

Avrupa Kentsel Şartı I bu kapsamdaki çalışmaların ilki olarak 1992 yılında Kongre tarafından kabul edilmiştir. İki temel bölümden oluşan Şart'ın en büyük özelliği ilk bölümünde ele alındığı gibi **öncelikle “Kentli Hakları”nı tam ve eksiksiz olarak tanımlayan ilk metin** olmasıdır.

Avrupa Kentsel Şartı I, 1996 yılında Türkçeye çevrilmiş ve İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanarak¹² tüm belediyelere gönderilmiştir. Buna rağmen Şart, gereken tanınırlığı ve ilgiyi görememiştir. Her ne kadar Avrupa Kentsel Şartı I ülkemiz belediyeleri arasında beklenen tanınırlığı ve ilgiyi görememiş olsa da Şart'ın temel dayanağı olan “Kentli Hakları” sonraki yıllarda gerek yerel yönetimler gerekse akademik çevrelerde çok daha fazla bilinirliğe sahip bir metin olmuştur.

Toplam 20 maddede tanımlanan Kentli Hakları¹³ aşağıdaki gibidir:

- 1. Güvenli yaşam alanı:** Mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış emin ve güvenli bir kent,
- 2. Kirlilikten uzak, sağlıklı bir çevre:** Hava, gü-

rültü, su ve toprak kirliliği olmayan, doğası ve doğal kaynakları korunan bir çevre,

3. İstihdam olanakları: Yeterli istihdam olanaklarının yaratılarak, ekonomik kalkınmadan pay alabilme şansının ve kişisel ekonomik özgürlüklerin sağlanması,

4. Konut: Mahremiyet ve dokunulmazlığının garanti edildiği, sağlıklı, satın alınabilir, yeterli konut stokunun sağlanması,

5. Ulaşım-dolaşım-erişebilirlik: Toplu taşıma, özel arabalar, yayalar ve bisikletliler gibi tüm yol kullanıcıları arasında, birbirinin hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan uyumlu bir düzenin sağlanması,

6. Sağlığın korunması: Beden ve ruh sağlığının korunmasına yardımcı çevrenin ve koşulların sağlanması,

7. Spor ve dinlenme olanakları: Yaş, yetenek ve gelir durumlarına uygun, her birey için spor ve boş vakitlerin değerlendirilebileceği olanakların sağlanması,

8. Kültür faaliyetlerinin sağlanması: Çeşitli kültürel faaliyetlerin, yaratıcı aktivitelerin ve benzeri olanakların sunulması ve katılımın sağlanması,

¹² Avrupa Kentsel Şartı (1996) Yener, Z., K. Arapkirlioğlu (Çev.), Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Genel: 461, Yayın no: 10, Ankara. Bkz. Ek 4.

¹³ Bu 20 madde, ilk çeviri esas alınarak kısmen revize edilmiş ve metne konmuştur.

9. Kùltürler arası kaynaşmanın teşvik edilmesi:

Geçmişten günümüze, farklı kültürel ve etnik yapıları barındıran toplulukların barış içinde bir arada yaşamalarının sağlanması,

10. Kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre: Tarihi yapı mirasının duyarlı bir biçimde korunması ve restorasyonunu sağlayan nitelikli bir kent formu için çağdaş mimarinin uygulanmasını teşvik eden, uyumlu ve güzel fiziksel mekânların yaratılması,

11. İşlevlerin uyumu: Yaşama, çalışma, ulaşım ve sosyal aktivitelerin olabildiğince birbirini desteklemesinin sağlanması,

12. Katılım: Çoğulcu demokrasilerde; tüm paydaşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yönetimlerinin; gereksiz bürokrasiden arındırılarak yardımlaşma ve gerekli bilgilendirmenin sağlanması,

13. Ekonomik kalkınma: Ekonomik kalkınmaya doğrudan veya dolaylı olarak katkı sağlama sorumluluğuna sahip kararlı ve vizyon sahibi yerel yönetimler,

14. Sürdürülebilir kalkınma: Ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması ilkeleri arasında uzlaşma sağlayabilecek yerel yönetimler,

15. Mal ve hizmet temini: Yerel yönetim, özel sektör ya da her ikisinin ortaklığıyla erişilebilir, kapsamlı, kaliteli mal ve hizmet sunumunun sağlanması,

16. Doğal zenginlikler ve kaynaklar: Yerel doğal kaynak ve değerlerin; yerel yönetimlerce, akılcı, dikkatli, verimli ve adil bir biçimde, belde-de yaşayanların yararı gözetilerek, korunması ve idaresi,

17. Kişisel bütünlük: Bireyin sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimine, kişisel refahına yönelik kentsel koşulların oluşturulması,

18. Belediyeler arası iş birliği: Kişilerin yaşadıkları beldenin, diğer beldeler arası ya da uluslara-

rası iş birliklerine özgürce ve doğrudan katılım konusunda özendirilmeleri,

19. Finansal yapı ve mekanizmalar: Bu deklarasyonda tanımlanan hakların sağlanması için gerekli mali kaynakları bulma konusunda yerel yönetimlerin yetkili kılınması,

20. Eşitlik: Yerel yönetimlerin; tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayırım gözetmeden, fiziksel veya zihinsel özürlerine bakılmadan; eşit olarak sunulmasını sağlamakta yükümlü olması.

Avrupa Kentsel Şartı'nın Kongre tarafından yayınlanan metni iki temel bölümden oluşmaktadır. Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu'nda belirtilen 20 kentli hakkının yer aldığı ilk bölüm ve bu temel haklardan yola çıkarak, yerel yönetimler, uzmanlar, politikacılar ve halkla gerçekleştirilen uzun soluklu müzakereler sonucunda ortaya çıkan Avrupa Kentsel Şartı ana metni. Böylece, her ülkede bu haklar temelinde yerel yönetimlere yol gösterecek bir dizi "evrensel ilke" belirlenmiştir. Kurgu olarak Şart, bu 20 temel hak arasından 13 tanesini farklı bir öncelikte tek tek ele alarak, açıklamalı paragraflar ve bir dizi alt-tamamlayıcı ilke ile destekler. Seçilmiş özel konu başlıklarında, kentsel teknik altyapıdan öte sosyal ve kültürel altyapının sağlamaştırılmasına odaklanıldığı görülür:

1. Ulaşım ve dolaşım
2. Kentlerde çevre ve doğa
3. Kentlerin fiziki yapıları
4. Tarihi kentsel yapı mirası
5. Konut
6. Kent güvenliğinin sağlanması ve suçların önlenmesi
7. Kentlerdeki özürllü ve sosyo-ekonomik bakımdan engelliler
8. Kentsel alanlarda spor ve boş zamanları değerlendirme

9. Yerleşimlerde kültür
10. Yerleşimlerde kültürlerarası kaynaşma
11. Kentlerde sağlık
12. Halk katılımı, kent yönetimi ve kent planlaması
13. Kentlerde ekonomik kalkınma

Şartın Amacı, Felsefesi ve Yapısı

Yerel düzeyde kentli hakları çerçevesinde iyi bir kent yönetimi için gerekli bir dizi ilkeyi tek bir metinde bir araya getiren bu şartın amacı:

- Yerel yönetimler için yol gösterici uygulanabilir bir kent yönetimi el kitabı oluşturmak,
- Gelecekteki olası bir Kentli Hakları Kongresi için temel ilkeleri oluşturmak,
- Şartın ilkelerini yerine getiren kentler için verilecek uluslararası ödüllere bir baz oluşturmak,
- Fiziksel çevre ve yasalarıyla ilgili yaptırımlar için Avrupa Konseyi'nin bu konulara ilişkin katılımına bir "vize" oluşturmak,
- Avrupa Konseyi'nin ve özellikle AYBYK'nin kent sorunlarına ilişkin tüm çalışma sonuçlarının bir çözümlemesini yapmaktadır.

Felsefesi açısından Şart, açık, belirli ve vurgulanmak istenen ipuçlarını içerir. Şart'ın, kentsel gelişmenin yönetiminden sorumlu, tanımlı yükümlülükleri olan, kesin bir yerel yönetim boyutu vardır.

Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Konseyi'nin temel hak ve özgürlüklerin korunması çağrılarına paralel olarak, kentsel gelişmenin niteliksel özellikleri ve yaşam kalitesiyle doğrudan ilgilidir.

Bu anlamda Avrupa Konseyi ve AKYBYK'nin kentsel konulardaki çalışmaları, yine kentsel konulara programlarında önemle yer veren diğer uluslararası kuruluşlardan ayırt edilebilmektedir.

Şart, Avrupa'da hemen her ülkede uygulanabilecek

bir dizi yol gösterici evrensel ilke tanımlamaktadır. Zira, yerleşimlerin sorunları ölçekte farklılıklar göstermekle birlikte, özde aynı yapıyı barındırır.

Bu evrensellik özellikle önemlidir; çünkü Avrupa Konseyi, Orta ve Doğu Avrupa'daki demokratik reform sonrası bünyesine katılan üye ülkeleriyle sürekli büyüyen bir kuruluştur.

Demokrasileri kesintiye uğrama geleneği olmayan ülke kentlerinin deneyimlerini aktaran bu Şart, bu anlamda Orta ve Doğu Avrupa kentleri için de içerdiği ipuçları açısından önemlidir.

Şart'ın önemle benimsediği **temel iki ilke iş birliği ve dayanışmadır.**

Şart:

- Her bir üye ülkenin kentsel yerleşimlerindeki yaşam kalitesini yükseltebilmek için yerel yönetimleri arasındaki olanaklar, diğer kazançlar ve sorumluluklar göz önünde bulundurulacak olarak,
- Merkezi ve yerel yönetimler arasında oluşturulacak politikalar ve kaynak aktarımıyla, karar verme mekanizmalarını merkezden yerele yaymak amacıyla,
- Yerel yönetimler ve kent sakinleri arasında kentlerin çeşitli sorunlarını yakından anlamak ve yerel halkı karar verme süreçlerine katmak için,
- Özellikle, ülke sınırlarını aşacak şekilde tüm Avrupa'daki kentler arasında iş birliği ve dayanışmayı gerekli görür.

Yerel ve bölgesel yönetimlerin önemli bir sorumluluğu da doğru kalkınma stratejileriyle, söz konusu kentli haklarını korumaktır.

Avrupa Kentsel Şartı'nın Tarihçesi, Amacı ve Av-

rupa'da Kent konularını kapsayan ikinci bölüm, Şart'ın özü olan “Ana Başlıklar (Özel Bölümler)” kısmını da içermektedir.¹⁴ Bu kısımda, Kentsel Şart'ın ana başlıkları olarak yukarda belirtilen 13 maddede, gerçekleştirilecek çalışmalarda uyulması gereken temel “ilkeler” belirtilmiş ve açıklanmıştır.

Avrupa Kentleri, Kentsel Şart'ın kabul edildiği tarihten beri, küreselleşmenin ön cephesinde yer almışlar, yeni teknolojik, ekolojik, ekonomik ve sosyal koşulların sonuçlarına uyum sağlamak için Avrupa'da harcanan çabaların odağı haline gelmişlerdir.

¹⁴ Bkz. Ek 1

4. AVRUPA KENTSEL ŞARTI II- “YENİ BİR KENTLİLİK İÇİN MANİFESTO”¹⁵

1992'den sonra yaşanan değişimlere koşut olarak, Kongre 29 Mayıs 2008 tarihinde, yerel yönetimlerin politikalarına öncü olması amacıyla “Avrupa Kentsel Şartı II - Yeni Bir Kentlilik İçin Bildirge”sini kabul etmiştir.

Avrupa Konseyi'nin Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresince kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı II, kentlerin ve kasabaların günümüzdeki sorunları ile mücadele etmeyi olanaklı kılacak bir dizi ortak ilke ve kavram oluşturmuştur. Özellikle dünyada süregelen ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik ve bilgi toplumu tartışmaları kapsamında, kentsel “sürdürülebilirlik” ekseninde geliştirilen politikalarla kent yaşamına yeni bir yaklaşım sunulması amaçlanmıştır.

Şart kapsamında kent ve kasabaların sürdürülebilir kentsel mekânlara dönüştürülebilmesi için çeşitli kentsel politika önerileri sunulmuştur. Kentsel büyümenin denetimi ve kentsel yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik kentsel ulaşım politikaları ortaya konulmuştur. Uygulanması gereken **kentsel politikaların temel amacının sosyal ve mekânsal**

uyum olduğu Şart kapsamında vurgulanmıştır. Yine Şart'ta bilgi temelli toplum anlayışı çerçevesinde kentsel kalkınma için bir hedef olarak dijital kentler kurulması isteği belirtilmiştir.

Avrupa'nın kentsel “müktesebatını” içeren Bildirge, ilk Kentsel Şart'ı yeni gelişmelere uygun hale getirerek, kentsel yaşam için yeni bir yaklaşım sergilemekte ve Avrupa ülkelerini “sürdürülebilir” kentler ve yerleşimler için harekete geçirmeyi hedeflemektedir.

Kentsel Şart II'nin metni, kentleri yeni sorunlara yanıt verebilecek şehir planlaması ve yönetim gücüne kavuşturmayı öneren bir ilkeler ve kavramlar bütününden oluşmaktadır.

Şart, yeni bir kentsel yaşam kültürü için **kapsamlı bir yaklaşım ve ayrıntılı bir model** sunmaktadır.

Kentsel Şart II'ye göre, **kent planlaması, gelişme ve yönetim aşağıdaki temel hedeflerin gerçekleştirilmesine öncülük etmelidir:**

- Kentlilerin ilgi ve gereksinimlerinin ana öncelik olduğu “yurttaşlar için kentler”,

¹⁵ Bkz. Ek 2.

- Yerel ve küresel çevreye saygılı olan **“sürdürülebilir kentler”**,
- Kendi içinde ve diğer kentlerle, mümkün olan en büyük sosyal uyumu geliştirmeyi taahhüt eden **“uyumlu kentler”**,
- Yaratıcı çeşitliliğe verimli alanlar sağlayan, bilgi ve yeniliklerin öncülüğünü yapan, bilim ve kültürün merkezi olarak **“modern kentler”**.

Kentsel Şart II'nin metninde, bu hedeflerin yanı sıra, Avrupa'nın kentleri ve yerleşimlerine ilişkin, aşağıda özetlenen, bazı önemli saptamalar yer almakta, bazı sorunlara değinilmekte ve bunların çözümlerine yönelik ilkeler öngörülmekte ve yaklaşımlar ileri sürülmektedir.

Kentler, artan nüfus ve göç, kenar mahallelerde yaşanan sorunlar, yayılan yerleşimler, motorlu araç kullanımındaki aşırı artış gibi etkileri yaygın sosyal ve ekonomik değişimlerle ve özellikle **çevresel sorunlarla** karşı karşıyadır.

Çok yönlü bu sorunların çözümü amacıyla, ekonomi, toplum ve çevre arasında ulaşılabilecek **yaşamsal bir uzlaşma için en uygun ortamı oluşturan Avrupa'nın kentleri ve yerleşimleri, gelecek nesillere aktarılması gereken sosyal, ekonomik ve kültürel değerlerdir.**

Kentlilerin bizzat kendilerine ait olan Avrupa kentlerinde ve yerleşimlerinde, özellikle **katılım açısından, demokrasinin yeni isteklerini dikkate alan bir kentsel yönetim modeli** oluşturma sorumlulukları vardır.

Yaratıcı çeşitliliği destekleyen ve yenilikçilik için önemli bir güç oluşturan kentler ve yerleşimler, kişisel gelişim, öğrenme ve bilgiye erişme açısından en uygun ortamlardır; sınırları içinde var olan **çoklu**

kimlikleri ve kültürleri bir araya getirme ve bunların karşılıklı olarak birbirlerini zenginleştirmesini sağlama potansiyeline sahiptirler.

Refahın öncü güçleri ve küreselleşme sürecinin önemli oyuncularını olan bu yerleşimler, Avrupa'nın gelecekteki kalkınma biçimi olan bilgi temelli ekonomiler için uygun bir ortam oluşturmaktadır.

Gelişmedeki önceliklerin merkezinde olan kentler ve yerleşimler, her şeyden önce, oralarda yaşayanlar, yani kentliler için kurulmuştur; ancak bunlar aynı zamanda, yerel ve küresel çevreye saygılı, sürdürülebilir yerleşimlerdir.

Bu bağlamda, Kentsel Şart II'yi destekleyenler için, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın içerdiği değerler ve ilkeler, **özellikle kentlilerin “katılım hakkının” yerel düzeyde yaşama geçirilebileceğine olan inanç ve “yerellik” (subsidiarity) ilkesine olan bağlılık, geçerliliğini korumaktadır.** Avrupa Kentsel Şartı II, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın özellikle yönetim ve yerel yönetimlerin mali özerkliği maddelerine de vurgu yapmaktadır.

Geniş kentsel alanların yönetilmesinin karmaşıklığı dikkate alındığında, bu ilkeleri uygulamak ve sorumlulukları gerçekleştirmek için, açık ve kesin bir şekilde tanımlanmış, demokratik yöntemlerle seçilmiş ve **“kentsel yönetim” ilkesinden uzaklaşmayan** yönetimlere gereksinim olduğu görülmektedir.

Belirtmek gerekir ki, kentsel yayılma, ulaşım ve iletişim altyapısı, **konut hakkı, çevrenin korunması** gibi konular, yalnızca yerel yönetimlerin kapsamıyla sınırlanamaz; bu konuların bölgesel, ulusal ve Avrupa düzeyinde, dengeli ve saygılı bir ortaklık içinde düzenlenmesi gerekli ve olanaklıdır.

Kentsel alanlara daha da özel bir şekilde yansıyan ve tehlike yaratan çevre sorunlarına karşı önlemler almanın ötesinde, kentler ve yerleşimler, **küresel çevrenin korunması, iyileştirilmesi ve yönetiminde de önemli roller** oynayacaklardır. Çevre sorunlarıyla baş edebilmek için, sürdürülebilir bir kentsel kalkınmanın, büyümeleri denetim altında tutulabilen farklı kent formları ve farklı ulaşım modelleri çevresinde düzenlenmesi gerekir.

Kentler ve yerleşimlerde gerçekleştirilecek sürdürülebilir kentsel kalkınmanın, **“sosyal eşitlik”** isteği olmadan düşünülemeyeceği de unutulmamalıdır. Buralar, aynı zamanda uyumlu, dışlayıcı olmayan, farklılaşmış ve üstün yaşam düzeyine ulaşmış bir toplum yaratma hedefini de yansıtan, gerçek bir toplumsal karışımın yer aldığı alanlar olacaktır.

Arzu edilen kentler ve yerleşimler, herkesin iyi bir yaşam kalitesine sahip olduğu, özellikle eğitim, sağlık, kültür ve konut sektörlerinde sağlanan hizmetlerde istenen niteliğe erişebildiği yerleşimlerdir.

Toplumların kendine özgü birer değeri olan kentler ve yerleşimler için, bugünkü gelişmelerin çeşitli tehlikeler içerdiği ve demokratik, kültürel, sosyal ve ekonomik bağlamda önemli sorunlarla karşı karşıya oldukları unutulmamalıdır.

Kendilerine özgü geçmişleri, kişilikleri ve çeşitlilikleri ile **Avrupa için bir fırsat olan kent ve yerleşimlerin tek bir gelişme modeline bağlı kalmaları düşünülemez.** Ancak, sürdürülebilirlik hedefine ulaşmaya çalışırken kent ve yerleşimlerin bakış açılarını salt yerel ölçekle sınırlamamaları, diğer **yerel katmanlarla iş birliklerine gitmeleri ve ağlar kurmaları** kolaylaştırıcı bir rol oynayacaktır.

Kentsel Şart II, Avrupa'nın kentleri ve yerleşimleri için, değerlerin paylaşımına ve deneyimlerin karşılıklı alışverişine dayalı yeni bir kentsel proje oluşturmak amacıyla yapılan bir çağrıdır. Bu çağrının amacı, bir yandan **“kentler ve yerleşimlerin kendi bireyselliklerini koruması”**, diğer yandan ortak insani değerlerin, bireysel özgürlüklerin, ekonomik zenginliğin, sosyal dayanışmanın, yeryüzüne ve canlı kültüre gösterilen ilginin, Avrupa'nın geneli ve geleceği bağlamında içselleştirilerek sürdürülmesidir.

5. 2021-2026 KONGRE ÖNCELİKLERİ ÇERÇEVESİNDE AVRUPA KENTSEL ŞARTI II'NİN REVİZYONU

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi, Avrupa'daki kent olgusuna uzun zamandır büyük önem vermektedir. Önceki bölümlerde de bahsedildiği gibi Avrupa Konseyi'nin Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Daimi Konferansı tarafından 1992 yılında kabul edilen ilk Avrupa Kentsel Şartı, toplumların gelişiminde kentli haklarının tanımlanması, bu hakların sağlanması doğrultusunda yerel yönetimlere yol gösterici eylemlerin belirlenmesi konusunda önemli bir aşamayı temsil eden dönüm noktası niteliğinde bir belgedir. Kongre, 2008 yılında Avrupa Kentsel Şartı'nı Avrupa Kentsel Şartı II - Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto ile sürdürülebilirlik ekseninde yönetim ilkelerini tamamlamıştır. Yeni manifesto, ilk belgeyi güncellemiş ve Avrupa ülkelerini sürdürülebilir kasaba ve şehirler kurmaya çağırarak, kentsel yaşam için yeni bir yaklaşım önermiştir.

O zamandan bu yana teknolojinin hızlı adımlarıyla kentsel yaşam, akıllı şehirlerin gelişimi, derinleşen sosyal eşitsizlikler, demokratik yenilikler ve son olarak iklim değişikliğinin hızlanmasıyla bağlantılı bir dizi dönüşümden geçmiştir. Bununla birlikte toplumlarda değişen "değer" algıları ve son olarak, COVID-19 pandemisinin sonu-

cu, Avrupa'daki kentsel yaşam koşulları büyük değişikliklere uğradı ve yeni koşullara uyum sağlamak amacıyla önemli düzenlemelere gidildi. Avrupa'da, pandemiye hızla uyum sağlamak zorunda kalan kasaba ve şehirler mücadelenin ön saflarında yer aldılar. Bu durum, yerel yönetimlerin ulusal makamlarla etkileşiminin yanı sıra ulaşım, sağlık, eğitim, katılım ve seçimlere ilişkin gelecek planlarını da etkiledi. Ayrıca bu yaşananlar, Avrupa genelinde sürdürülebilir kasaba ve şehirlere duyulan ihtiyacın artan önemini bir kez daha doğruladı.

Avrupa Kentsel Şartı'nın söz konusu olan bu son revizyonu, Şart'ın yeni gelişmeler ve pandemi sonrası yaşananlar doğrultusunda güncellenmesi ihtiyacını dile getiren, "2021-2026 Kongre Öncelikleri" çerçevesinde ele alınmıştır. Bu revizyon, kentlilik ve kentsel toplum fikrini, "dirençli, demokratik, uyumlu, sürdürülebilir ve dijital toplumların" teşvik edilmesine yönelik Kongre öncelikleriyle ilişkilendirmeyi amaçlamaktadır. Yerel, bölgesel ve ulusal kalkınmanın itici güçleri olan kasaba ve şehirler, benzeri görülmemiş zorluklarla karşı karşıya olan toplumlarımız için önemlerini sürdürmeye devam edeceklerdir.

Revizyon İçin Zaman Çizelgesi:

- **Haziran 2022'den bu yana:** Kentsel Şart II'nin, "Kentsel Şart III" adıyla revizyonuna ilişkin raporun hazırlanması.
- **16 Eylül 2022:** Kentsel Şart III'e ilişkin taslak belgenin, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Bağımsız Uzmanlar Grubu yıllık toplantısında sunulması (Strasbourg).
- **26 Ekim 2022:** 43. Kongre Oturumunda Yerel Yönetimler Odasında "Avrupa Şartının Revizyonu II - Mevcut Kriz Durumları Bağlamında Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto" konulu tematik tartışma (Strasbourg).
- **Mart 2023:** Strazburg'daki 44. Kongre Oturumu çerçevesinde Kongre üyeleri, uzmanlar ve gençlik delegelerinin katılımıyla Kentsel Şart III'ün çeşitli boyutları üzerine Çalıştay.
- **Haziran 2023:** Kentsel Şart III'e ilişkin taslak raporun Kongre Yönetişim Komitesi tarafından onaylanması.
- **Ekim 2023:** Kentsel Şart III'e ilişkin raporun Strazburg'daki 45. Kongre Oturumunda kabul edilmesi.

6. KENTSEL ŞART I, KENTSEL ŞART II ve KENTSEL ŞART III'ÜN DEĞERLENDİRMESİ

Kentler var oldukça kent yönetimleri, kent yaşamını fiziksel ve sosyal boyutlarıyla daha iyi koşullara kavuşturabilmek için gayret göstermeye devam edecektir.

Kent ve yaşam koşullarının insanca niteliklere sahip olması temel insan haklarından biridir. Hem bireylerin hem de toplumların kendilerini var ettikleri, geliştirebildikleri, zamanın gereklerini içeren ve kapsayan kent ortamları, insan varlığının ve medeniyetin vazgeçilmezlerindendir.

Avrupa Kentsel Şartı I

Bu bağlamda yerel yönetimlerin görev alanlarını tanımlayan kentli haklarını ve gerekliliklerini ortaya koyan Avrupa Kentsel Şartı önemli bir yol göstericidir.

Şart'ın bir başka önemli çağırısı, Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu girişinde belirtildiği gibi, yalnızca yerel yönetimleri değil aynı zamanda kentleri paylaşan **tüm bireyleri de kentleri yaşanabilir yapma yolunda dayanışmaya, sorumluluk almaya ve eşit yükümlülükleri üstlenmeye davet etmesidir.**

İlk Şart'ta dikkati çeken önemli vurgu, bir kentte

halka sunulması ve sağlanması gerekli olan hizmetlerin çok boyutluluğunu ve kent ortamının geniş kapsamını herkese hatırlatıyor olmasıdır.

Avrupa Kentsel Şartı'nın geçmişi 1980'lerin başına kadar gider. Kentlerde fiziksel ve sosyal çevrenin geliştirilmesine odaklanan bir kampanya ile başlayan girişimin birçok üye ülke ve yüzlerce yerel yönetimi temsil eden Kongre'de zamanla olgunlaşması ve en son halini bulması on yıla yakın sürmüştür. Başlangıç sloganı “yerleşmeler için daha iyi yaşam” şeklinde belirlenen bu atılımın gerçekleşmesi, Avrupa Konseyi'nde başlayan bir akım olan “yerinden yönetim” ilkesinin benimsenmesi ve Avrupa Yerel ve Bölgesel İdareler Daimi Konferansı'na (AYBİK) aktarılması ile olmuştur. Tüm bu sürecin izlenebileceği raporlara Kentsel Şart I'in sonunda yer alan listeden ve ilgili linklerden ulaşılabilir.

Avrupa Kentsel Şartı'nın amacı, “Avrupa Konseyi'nin temel hak ve özgürlüklerin korunması çağrılarına paralel olarak kentsel gelişmenin niteliksel özellikleri ve yaşam kalitesi ile doğrudan ilgilidir.”¹⁶ Şart, dört ana hedef belirler: yerel yönetimler için

¹⁶ Avrupa Kentsel Şart (1996), Ek 1, s.4

uygulamayı kolaylaştıran bir el kitabı oluşturmak; Kentli Hakları Kongresi için bir temel belge oluşturmak; ilgili alanda üye kentlere -teşvik ve motivasyon olarak- ödüllendirme yolu açmak; ayrıca, Avrupa Konseyi'nin ilgili konularında uyumu sağlayacak bir çerçeve oluşturmak.

Tüm bu boyutu ile AKYBYK ve Şart kentsel konulara odaklanan birçok kurumdan ayırt edilebilecek bir fark ortaya koyar. Bu çerçeve altında Şart her seviyede (yerel yönetimler arasında, merkezi yönetimler ve yerel yönetimler arasında, yerel yönetimler ve kent sakinleri arasında) özellikle tüm Avrupa Kentleri arasında iş birliği ve dayanışma ilkelerini ön planda tutar.

Şart giriş bölümünde kent kavramı ve tanımını, yönetimini, çevresi ve özellikleriyle birlikte anlaşılır bir yalınlıkta özetler ve sonuç olarak geleceğin kentinin nasıl olması gerektiğinin altını çizerek özellikle sürdürülebilirliğe vurgu yapar.

Avrupa Kentsel Şartı II –

Yeni bir kentlilik için manifesto

Sürdürülebilir kalkınma kavramının ilk kez, 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonunca hazırlanan Brundtland Raporu'nda "Bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılama yeteneğinden ödün vermeden karşılayan kalkınma" olarak tanımlanmıştır. Bu kavram bir kentli hakkı olarak Avrupa Kentsel Şartı I'de yerini almıştır.

2015 yılının Eylül ayında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, ana hedefi yoksulluğu ortadan kaldırmak, gezegeni korumak, eşitsizlik ve adaletsizlikle mücadele etmek olan bir yol haritasını 2030 yılında

tamamlanmak üzere Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) adı altında kabul etti. İlk Şart'ın kabulünden 15 yıl sonra bölgenin ve ülkelerin hızla değişim ve dönüşümden geçmesi ve küreselleşmenin etkilerinin en çok Avrupa kent ve kasabalarında hissedilmesi üzerine, Avrupa Kentsel Şartı'nın ikinci kez gözden geçirilmesi gereği doğdu ve Avrupa Kentsel Şartı I, SKA kapsamında yenilendi.

Avrupa kent ve kasabaları, "her şeyden önce ekolojik, ekonomik ve sosyal uyum sağlama çabalarında Avrupa'nın odağı oldular"¹⁷ ve ortaya çıkan yeni kent modelleri akımlarının da ivmelenmesi ile "kendilerini girişimcilik ve yaratıcılığın merkezlerindeki 'kolektif oyuncular' olarak görmeye başladılar."

Bu dönem, bir yandan çevresel sorunların artması, öte yandan sosyal ve ekonomik çöküşe eklenen göçler, nüfusun yaşlanması vb. baskılarla da mücadele edilen bir süreç oldu.

15 yıllık dönemde değişimin yol açtığı gereklerle birçok kurum ve kuruluş Kentsel Şartı temel alan çizgide yeni referans kaynakları oluşturdu. Bu, konuyla ilgili **farkındalığı ve çözüme yönelik kolektif kararlılığı ortaya koydu.**

Bu bağlamda bazı ilkelerin yeniden ele alınması, özgün Şart'ın bir başlangıç olarak korunması ancak geliştirilmesi ve güncellenmesi kaçınılmaz oldu.

Kentsel Şart II'de "yeni bir kentlilik" beklentisinde "birlikte yeni bir yaşam" savsözü ön plana çıkmakta, belgenin bütününde yalnızca kent sakinlerinin yaşadıkları kent ve çevrelerinde değil birbirlerine bağlı yaşayan tüm kasaba ve kentsel ağların yer

¹⁷ Avrupa Kentsel Şartı II,

aldığı bölgede de bir uzlaşma, dayanışma ve iş birliği ortamı oluşturulmasının önemi üzerinde durulmaktadır. Avrupa Kentsel Şartı'ndan farklı olarak bir ilkeler dizisi oluşturmak yerine eksikliği hissedilen dört konu başlığı üzerinden bir dizi tespit ve tavsiye olarak sunuldu. Bunlar:

1. Kentliler olarak kasaba ve kent sakinleri.
2. Sürdürülebilir kasaba ve şehirler.
3. Uyumlu kasaba ve şehirler.
4. Bilgi temelli kasaba ve şehirler.

Özetle her bir başlıkta şu vurgular göze çarpar:

Kent sakinlerinin “sorumlu, aktif, bilgilendirilmiş vatandaşlar” olması ve kentlerini benimsemesi; daha kolay ele alınabilirliği nedeniyle siyasi temsil krizlerinin “demokrasi okulu” olarak bilinen kent ölçeğinde çözümlenmesi; kentsel projelerde bilgi teknolojilerinin teşvikinin artırılması; kent alanlarındaki sorumlulukların yerine getirilmesinde kentsel yönetimlerin ve şeffaflığın öne çıkması; kent yönetimlerini aşan saçaklanma, ulaşım, çevre koruma gibi konularda ulusal ve üst düzey destek ve ortaklıkların oluşturulması; özerklik benimsenmiş önemli bir ilke olmakla birlikte, yerelde artan bağımsızlığın yerel alanlar arasında acımasız ve kontrolsüz bir rekabete yol açmasının önüne geçilmesi, ilk başlıkta ele alınan önemli konulardandır.

İkinci başlıkta, karşı karşıya olunan küresel çevre krizi ve gittikçe artan riskler karşısında yerel yönetimlerin kendi yetki alanlarını ve kent sakinlerini koruması gerekliliği; bu bağlamda en önemli eylem ve seçimlerin başında kentsel ekolojiyi merkeze almanın geldiği ve kentlerin saçaklanarak yayılmasını engellemek olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle kontrollü ve sürdürülebilir hareketlilikle dikkatle ele alınması gereken konular arasında öne çıkmaktadır.

Üçüncü bölüm, “kasabalar ve şehirler mekânsal olarak yer aldıkları coğrafi kapsamda ele alınmalıdır”, çünkü Avrupa kentleri politik ve ekonomik olarak bütünleşmişlerdir vurgusu ile başlar; bu bağlamda sosyal sürdürülebilir kalkınma politikalarının çevresel sürdürülebilirliğin ayrılmaz bir parçası olduğunun altı çizilir. Dolayısıyla, geniş coğrafi bölgede, barınma sorununun eşit ve dengeli çözümü, artan yoksulluğun, kentsel soylulaştırma hareketlerinin ortaya çıkardığı mekânsal eşitsizliği tetikleyen süreçlerin denetimi, sosyal ve mekânsal uyumun sağlanması, ele alınması gerekli başlıca konular olarak sıralanır.

Dördüncü başlıkta, kasaba ve şehirlerde farklılık ve çeşitliliğin korunması; “medeniyetin kavşağı” olarak kabul edilen bu yerleşimlerde geleceğe dönük olarak değişim ve yeniliklere açık olunması; bilgi ve teknolojiye dayalı yeni ekonomik kalkınma modellerinin uygulanmaya konulması; dijital ve iletişim teknolojilerinin bu yerleşimlerin odağı yapılması yönünde çalışmaların geliştirilmesi gibi konular öne çıkarken, özellikle ihmal edildiği düşünülen kent peyzajının geliştirilmesinin ve canlı bir mimari kültürün desteklenmesinin gereği ve önemi üzerinde durulur.

Özetle Avrupa kasaba ve şehirleri birçok zorlukla karşı karşıyadır, uzun geçmişleri, kökleriyle hem her biri özgün birer karakter taşıırken hem de yakın çevrelerindeki kentsel ve bölgesel ağlarla birlikte bir başka bütünlük oluştururlar. Bu anlamda dayanışmayı ve daha iyi yönetimi hak ederler. Bu Şart hepsi için değerlerin ve deneyimlerin paylaşımına dayalı yeni bir kentsel ağ oluşturur. Böylece kasaba ve şehirler, alt ölçekte bireysel özgürlüklerini sürdürüp, savunmasız grupları korurken; üst ölçekte ekonomik refah, sosyal dayanışma, çevresel duyarlılık gibi ortak değerlerle birbirlerine yakınlatabileceklerdir.

Avrupa Kentsel Şartı III -

Dönüşümler çağında kentsel yaşam

1992'den sonra 2008'de tamamlanan ilk yenilenmeden günümüze kadar geçen son 15 yılda; dijitalleşme, derinleşen sosyal eşitsizlikler, iklim değişikliğinin katlanarak artan etkileri ve nihayet Covid-19 sağlık krizinin sonuçlarının da eklenmesiyle, kent yaşamında ciddi değişim ve dönüşümler meydana gelmiştir.

Bu dönemde sürdürülebilir dayanışmanın kaçınılmaz olduğu bir kez daha ortaya çıkmıştır. Sevindirici yönü ise özellikle pandemi sürecinin başarı ile üstesinden gelinmesi ve birbirine daha bağlı bir toplum oluşturma fırsatının doğru kullanılması olmuştur.

Bu bağlamda Avrupa Kentsel Şartı'nın yeni revizyonunda, Şart'ı yeni koşullara uyarlama ve geliştirmeye yoğunlaşılrken, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na uyum sağlamanın önemine de özel vurgu yapılmıştır.

Bu ikinci revizyon özellikle kentlilik/kent toplumu fikrini Kongre'nin dayanıklı, demokratik, birbirine bağlı ve dijital toplumları destekleme öncelikleriyle ilişkilendirmeyi amaçlamaktadır.

Aşağıda bir özeti verilen temel ilkeler, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünün yanı sıra SKA'nın uygulanması doğrultusunda belirlenen ortak değerleri yansıtmaktadır. Avrupa Kentsel Şartı III, modern kent yaşamını altı ana tema altında toplamış, her temayı bütünleyen özel alt-başlıklarla genişletmiştir. Bunlar şu maddeler halinde ele alınmıştır:

1. **Demokrasi ve halkın katılımı temasında;** seçimler, danışma ve katılım, ifade özgürlüğü, toplantı ve toplanma özgürlüğü, dolaşım öz-

gürlüğü, kapsayıcılık ve ayrımcılık yapmama, cinsiyet eşitliği ve genç katılımı.

2. **Sosyal haklar, kültürel ve ekonomik kalkınma temasında;** sağlık, barınma, eğitim, iş, sosyal güvenlik ve refah, kültür ve kültürlerarası diyalog, ekonomik kalkınma ve altyapı, mimari ve miras, spor ve eğlence.

3. **Sürdürülebilir kalkınma, çevrenin korunması ve iklim değişikliği temasında;** çevrenin korunması ve iklim değişikliği, doğal zenginlik ve kaynaklar, sürdürülebilir hareketlilik ve çevresel karar verme.

4. **Dürüstlük ve yolsuzluğun önlenmesi temasında;** dürüstlük politikası ve etik kurallar, çıkar çatışmaları, kamu ihaleleri, şeffaflık ve denetim.

5. **Güvenlik ve suç önleme temasında;** güvenlik, suç önleme ve esneklik.

6. **Dijitalleşme ve yapay zekâ temasında;** akıllı şehirler ve e-yönetişim, dijital eşitlik, risklerin değerlendirilmesi ve azaltılması, kişisel verilerin korunması ve gizlilik.

7. AVRUPA KONSEYİ YEREL VE BÖLGESEL YÖNETİMLER KONGRESİ VE TÜRKİYE YEREL YÖNETİMLERİYLE İLİŞKİLERİ – MARMARA BELEDİYELER BİRLİĞİ ANKET ÇALIŞMASI VE SONUÇLARI

Marmara Belediyeler Birliği

Kısa Tarihçesi ve Üyeleri¹⁸

Marmara Belediyeler Birliği (MBB), 1975 yılından beri Türkiye’de demokratik yerel yönetim hareketinin gelişmesi, belediyelerin yetki ve kaynaklarının artırılması, yerel yönetimlerde çevre bilincinin geliştirilmesi ve sürdürülebilir şehircilik yaklaşımının benimsenmesi, belediyelerin ortak sorunlarına iş birliği içinde çözüm bulunması gibi konularda öncülük yapan, bölgesel ölçekte Türkiye’nin ilk belediyeler birliğidir.

Marmara Denizi’ne ve Boğazlara kıyısı olan 45 belediye, demokratik yerel yönetim düşüncesinin yerleşmesi, merkez-yerel ilişkilerinin demokratik ilkeler çerçevesinde yürütülmesi, yerel yönetimlerin inisiyatif alanının genişlemesi ve başta Marmara Denizi’nin kirliliği olmak üzere, çevre sorunlarına çözümler bulunması amacı ile 1973 yılında bir araya gelerek ortak hareket etme kararı almıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda, 1580 sayılı Belediye Kanunu’nun 7. Faslı (133-148. maddeleri) çerçevesinde “birlik” kurulması kararlaştırılmıştır. Marmara Belediyeler Birliği, 2 yıllık bir hazırlık sürecinden

sonra, 25 Nisan 1975 tarihinde “Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği” adıyla kurulmuştur. Birliğin merkezi, başlangıçta İzmit olarak kabul edilmiş; 25 Mayıs 1977 tarihinde yapılan Birlik Genel Kurulu kararı ile İstanbul’a taşınmıştır. Birliğin adı 30 Nisan 2009 tarihinde “Marmara Belediyeler Birliği” olarak değiştirilmiştir.

180’den fazla belediyenin üye olduğu ve merkezi İstanbul’da bulunan Marmara Belediyeler Birliği, 6’sı büyükşehir olmak üzere 11 ilde (Balıkesir, Bilecik, Bursa, Çanakkale, Edirne, İstanbul, Kırklareli, Kocaeli, Sakarya, Tekirdağ ve Yalova) faaliyet göstermektedir.

Anket Yöntemi, Örneklem ve Sorular

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi’nin ve Kentsel Şartın Tanınırılığı Anket çalışması, hazırlanan bu rapor bağlamında Marmara Belediyeler Birliği tarafından Prof. Dr. Yusuf Erbay takibinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma projesinin ilk ayağını oluşturan anket çalışması Belediye Başkanları adına Özel Kalem aracılığıyla dijital formatta doldurulmuş olup, çalışmanın güvenilirliğini

¹⁸ Biz Kimiz - Marmara Belediyeler Birliği. (n.d.). Marmara Belediyeler Birliği. <https://www.marmara.gov.tr/tr/biz-kimiz>

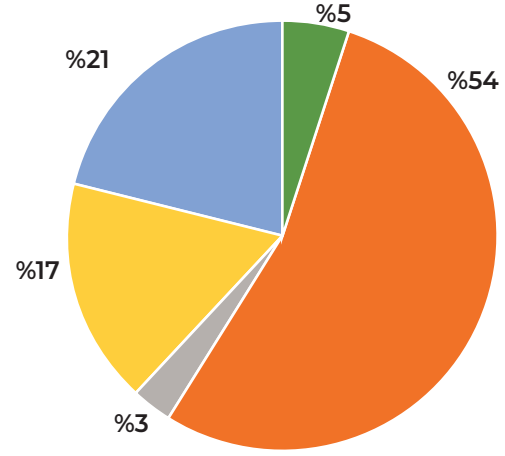
belirleyen önemli bir özelliktir. Anket çalışması toplam 108 belediyeye gönderilmiştir. MBB'ye üye belediyelere dijital formatta yönlendirilmiş olan anket daha önce her belediye başkanlığına gönderilmiş PDF dosyalarındaki QR kod üzerinden de erişilebilir olarak düzenlenmiştir.¹⁹ Anket sorularının tümü Ek 4'te verilmiştir.

Anket formu toplam 21 (çoğunluğu çoktan seçmeli) soru içeren üç ana bölümden oluşmuştur:

- Bölüm A- Kimlik soruları,
- Bölüm B- Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nin Tanınırlığı ile ilgili sorular,
- Bölüm C- Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nin Düzenlemiş Olduğu "Kentsel Şartın" Tanınırlığı ile ilgili sorular.

Çalışma, ikinci bölümde Avrupa Konseyi'nin tanınırlık ve belediyelerce temsiliyet düzeyini; üçüncü bölümde Kentsel Şart'ın tanınırlığı ve belediyelerin ilgi düzeyini, ayrıca Kentsel Şart'a katılım ve katkıda bulunma isteklerini anlamaya yönelik soruları içermektedir.

Şekil 1: Anket çalışması yapılan Belediyelerin Niteliği

Belediyenin Dahil Olduğu Kategori

- Büyükşehir Belediyesi
- Büyükşehir İlçe Belediyesi
- İl Belediyesi
- İlçe Belediyesi
- Belde Belediyesi

Araştırmaya Verilen Yanıtlar

Çalışma 5 büyükşehir belediyesi, 59 büyükşehir ilçe belediyesi, 3 il belediyesi, 18 ilçe belediyesi, 23 belde belediyesi olmak üzere toplamda 108 yerel yönetim kuruluşu tarafından yanıtlanmıştır (Şekil 1).

Tablo 1: Anket çalışması yapılan Belediyelerin Niteliği

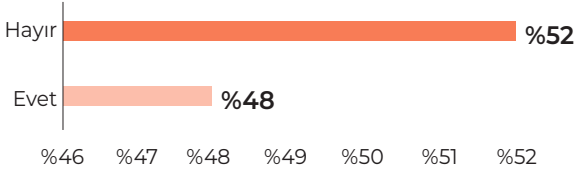
Belediye tipi	Çalışmaya katılan Belediye Adedi	Nüfus	Nüfus %si
Büyükşehir Belediyeleri	5	23.519.413	96,13
İl Belediyeleri	3	362.277	1,48
İlçe Belediyeleri	77	404.293	1,65
Beldeler	23	88.946	0,36
Marmara Bölgesi Nüfusu		24.465.689	100,0
Katılan nüfus		24.374.929	99,63
Katılmayan nüfus		90.760	0,04

¹⁹ Bkz. Ek 4.

Yanıtların geldiği belediyelerin %54'ü büyükşehir ilçe belediyeleri olup, büyükşehirlerde yaşayan nüfusun toplamı Marmara Bölgesi nüfusunun %96'sından fazlasını, ankete yanıt verenlerin ise %99,63'ünü oluşturmaktadır (Tablo 1).

Ankete katılan belediyelere yöneltilen ilk soru, görev yapan seçilmiş ve atanmış yetkili organların

Şekil 2: Belediyenizde görev yapan seçilmiş ve atanmış yetkili organlar AKYBYK ile ilgili bilgi sahibi midir?

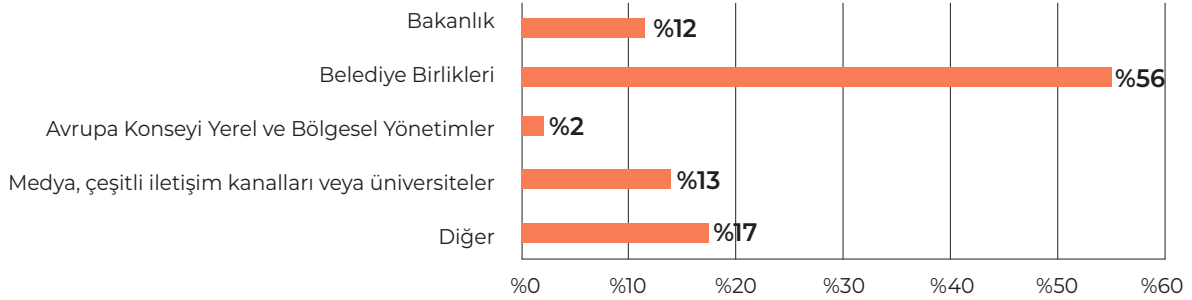

AKYBYK ile ilgili bilgi sahibi olup olmadıklarıdır. Bu soruya verilen yanıtlara göre ankete katılan Belediyelerden %48'i Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nden haberdarken %52'si bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir (Şekil 2).

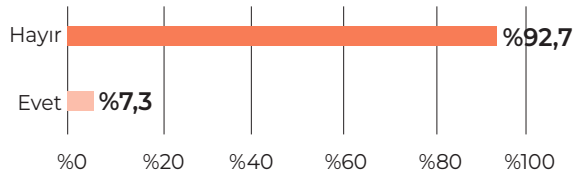
Bilgi sahibi olanlar en yüksek oranda (%56) belediye birlikleri tarafından, %13 oranında medya ve çeşitli iletişim kanalları ya da üniversiteler yoluyla, %12'si Bakanlık aracılığıyla, çok düşük oranda da (%2) Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi kanalıyla bilgilenmişlerdir (Şekil 3).

Bilgi sahibi olan belediyelerin (%48), belediye başkanları ya da belediye meclisi üyelerinin %7,3 ü, Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Türk Heyetinde yer almaktadır (Şekil 4).

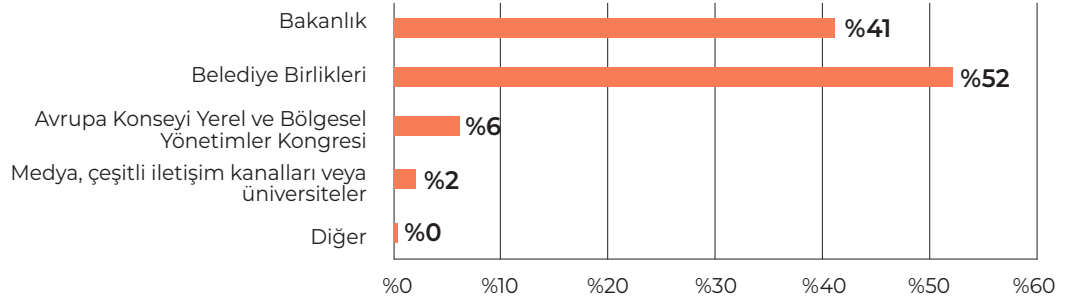
Şekil 3: Belediyelerin AKYBYK Hakkında Bilgi Sahibi Olma Yolları

Şekil 4: Belediye başkanlarınızdan ya da belediye meclisi üyelerinizden, Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Türk Heyetinde yer alan olmuş mudur?

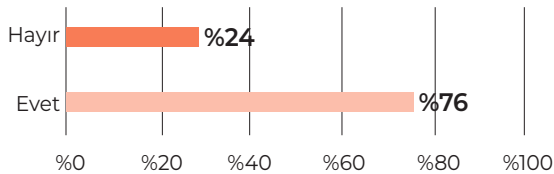
Şekil 5. Belediyelerin bilgi almak istedikleri kanallar

AKYBYK ile ilgili bilgi sahibi olmayan, ancak bilgilenmek isteyen 52 belediyeye bu kurum hakkında hangi kanallar yoluyla bilgi sahibi olmak istedikleri sorulduğunda belediyelerin %93'ü bakanlık veya belediye birlikleri gibi Türkiye'deki kurumsal yapılar tarafından bu bilgilendirmenin yapılmasını istediklerini belirtmişlerdir (Şekil 5).

Bu belediyelere yöneltilen bir diğer soru da belediyelerinde seçilmiş bir yetkilinin AKYBYK'da görev almasını ve ülkemizi temsil etmesini isteyip istemediklerine ilişkindi. Bu soruya yanıt veren belediyelerin %76'sı böyle bir temsiliyeti istediklerini bildirirken %24 gibi bir oranı, yaklaşık her 4 belediyenin birine karşılık gelmektedir, bunu istemediklerini beyan etmişlerdir (Şekil 6).

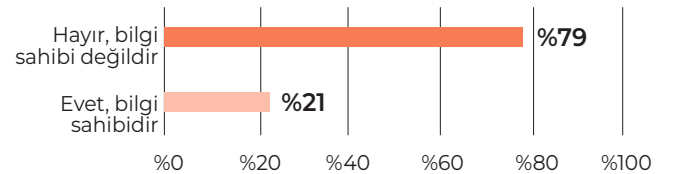
Şekil 6: Belediyenizde seçilmiş bir yetkilinin AKYBYK'da görev almasını ister misiniz?

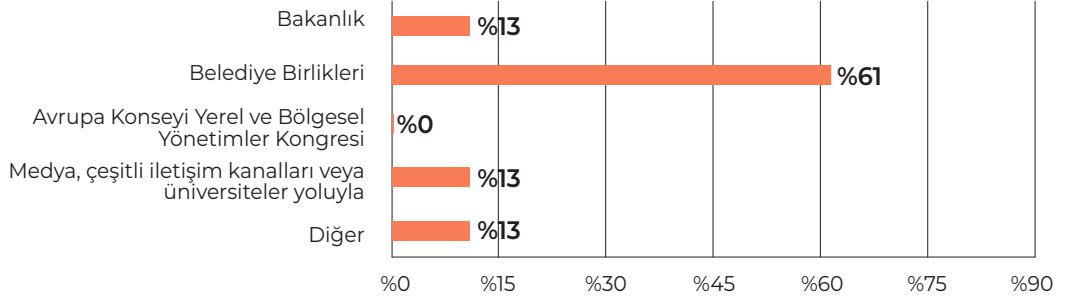
Anketin üçüncü bölümünde yer alan ilk soru, AKYBYK'nin hazırlamış olduğu 1992 yılında doğrudan belediyelerin imzasına açılan; 2008 yılında ilk defa yenilenmiş ve 2023 yılı itibarıyla tekrar yenilenecek olan, Kentsel Şart'ın tanınırlığına ilişkindir. Bu soruya olumsuz yanıt veren belediyeler, %79 gibi yüksek bir orandadır. Araştırma, Kentsel Şart'ın, Marmara Bölgesi gibi ülkenin okur-yazarlık, eğitim ve kültür seviyesi açısından en yüksek olan bölgesinde sadece %21 oranında bilinirliğe sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır (Şekil 7).

İzleyen soruya verilen yanıtlarda, Belediyeler arasında bilgi sahibi olanların %61'inin Belediye Birlikleri, %13'ünün Bakanlık, %26'sının da Medya ve diğer iletişim kanalları tarafından bilgilendirildiği görülmüştür. Bakanlık tarafından bilgilendirilme oranı yalnızca %13'tür (Şekil 8).

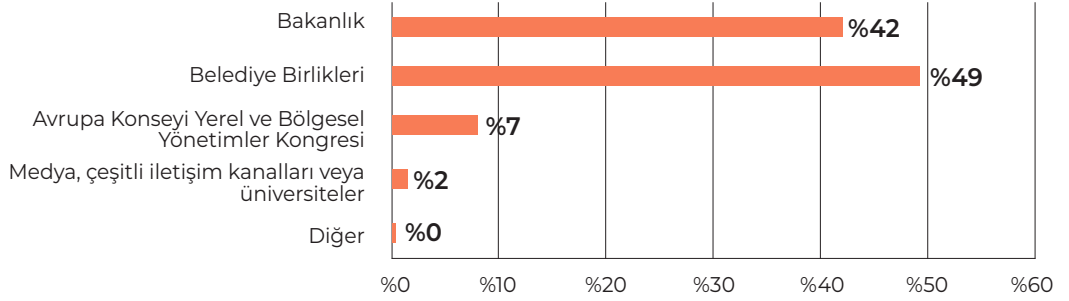
Şekil 7: Belediye yetkili organlarının "Kentsel Şart"la ilgili bilgili olup olmadıkları

Şekil 8. Belediyelerin “Kentsel Şart” hakkında bilgilere ulaşma yolları

Şekil 9. Kentsel Şartla ilgili bilgisi olmayan belediyelerin bilgi almak istedikleri kanallar

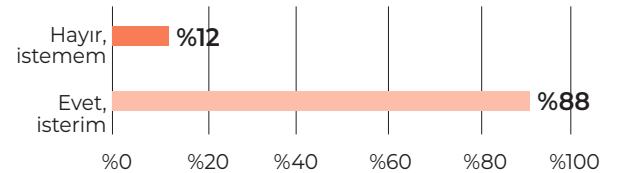
Avrupa Konseyi Çalışmaları ve Avrupa Kentsel Şartı belgelerinden haberdar olmayan belediyelere, Kentsel Şart'la ilgili bilgi almayı tercih ettikleri kanallar sorulduğunda, büyük kısmı (%90'ından fazlası) belediye birlikleri (%49) ve Bakanlık (%42) tarafından bilgilendirilmek isterken; %10 undan az bir bölümü ise bu bilgilendirmenin Kongre (%7) ya da medya iletişim kanalları (%2) yoluyla yapılmasını istediklerini belirtmiştir (Şekil 9).

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından hazırlıkları tamamlanan yenilenmiş Şart (Kentsel Şart III), 24-26 Ekim 2023 tarihleri arasında düzenlenmiş olan 45. Kongre oturumunda kabul edilmiştir. Belediyelere bu çalışmalar ve Kentsel Şart III'ün içeriği ile bilgi sahibi olmak isteyip istemedikleri sorulduğunda 13 belediyenin, yani ankete katılan belediyelerin %12'sinin bilgilendirilmek istemediği göze

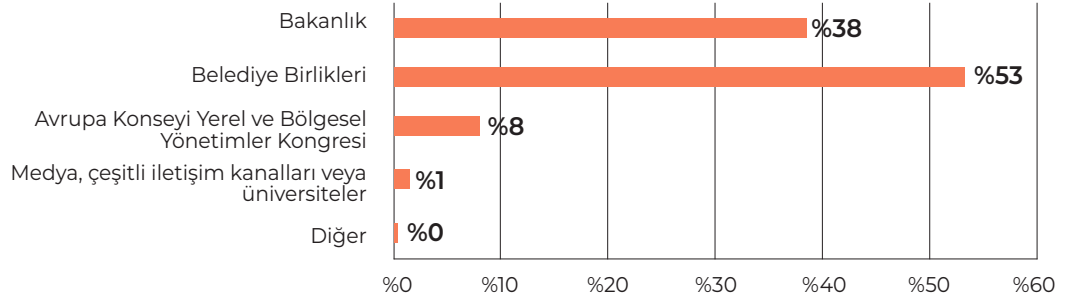
çarpmıştır. Buna karşın belediyelerin %88'i bilgi sahibi olmayı istediklerini belirtmişlerdir (Şekil 10).

Bu soruya olumlu yanıt veren 95 belediyenin yarısından fazlası (%53), Kentsel Şart III ve Konsey çalışmalarıyla ilgili bilgiyi belediye birliklerinden almayı istediklerini; %38'i ise bakanlık tarafından bilgilendirilmeyi istediklerini belirtmişlerdir. Medya ve üniversite gibi kanallar aracılığıyla bilgilendirilmek istenen belediyelerin oranı ancak %1 oranındadır (Şekil 11).

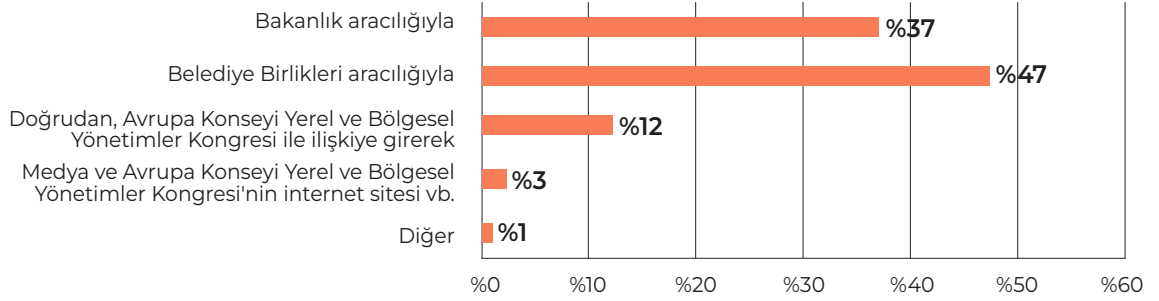
Şekil 10. Kentsel Şart III'ün içeriği ile ilgili bilgi sahibi olmak ister misiniz?

Şekil 11: Belediyelerin Kentsel Şart III ile ilgili olarak bilgi almak istedikleri kanallar

Şekil 12. Kentsel Şart'la ilgili çalışmalara katkıda bulunmak isteyen belediyeler

Katılımcılar sonuncu soru olan “Belediyeniz Kentsel Şart üzerindeki çalışmalara katılmak ve katkıda bulunmak ister ise, bunu hangi kanallar aracılığıyla gerçekleştirmek ister?” sorusuna yine yüksek oranda belediye birlikleri (%47) ve bakanlık (%37) aracılığıyla katkı koymak istedikleri yanıtını vermişlerdir. Kongre (%12) aracılığıyla ya da medya iletişim kanalları (%3) aracılığıyla katkıda bulunmak isteyenlerin yanıtları daha düşük oranlarda yer almıştır (Şekil 12).

Yapılan araştırma sonuçlarına bakıldığında ülke nüfusunun yaklaşık %30'unun yaşadığı Marmara Bölgesi'ndeki belediyelerin yarısından fazlasının (%52), doğrudan kendileriyle ilgili konularda çalışan ve Türkiye'nin de en eski üyelerinden olduğu Avrupa Konseyi'nin bu organından haberdar olmaması dikkat çekicidir. Buna karşın bu belediyelerin 79'u Avrupa Kentsel Şartı'nı bilmemektedirler.

Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nden haberdar olan belediyelerin mensuplarının %15'inin Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Türk Heyetinde yer alıyor olması, bu kuruluşu tanımış olmalarının nedeni olarak görülebilir. Avrupa Kentsel Şartı'yla ilgili bilgi sahibi olmayan belediyelerin büyük kısmı (%90'ından fazlası) belediye birlikleri (%49) ve bakanlık (%42) tarafından bilgilendirilmek istediklerini beyan etmişlerdir. Buna göre belediyelerin bu konularda yerel yönetimlerle resmi statüsü olan kurumlardan bilgi edinmek istedikleri de söylenebilir.

8. GENEL DEĞERLENDİRME VE GELECEĞE DÖNÜK ÖNERİLER

Avrupa Kentsel Şartı adını taşıyan 3 belgeyi de incelediğimizde dikkat çeken hususlar aşağıda özetlenmiştir.

Kentsel haklar, yerel hizmetlerin kalite ve etkinliğinin artırılmasını amaçlamakta ve toplumda ekonomik, sosyal ve kültürel olanaklar yaratmayı, insanlarda “topluluk” duygusunu geliştirmeyi ve yerel yönetimlerde etkin yurttaş katılımını güçlendirmeyi içermektedir.

Tanımı gereği evrensel insan hakları ilkelerine dayalı olması gereken demokratik yerel yönetim anlayışı; insan haklarına saygının, bunların geliştirilmesinin ve genişletilmesinin temel bir ön koşul olduğunu kabul eder. Gerçek bir yerel yönetim ve demokrasi olmaksızın da insan haklarının geliştirilemeyeceği açıktır. Avrupa Kentsel Şartı I belgesi bunu çok açık ve net biçimde ortaya koymuştur.²⁰

Kentsel Şart ve yenilenmiş iki metin arasındaki farklarla ilgili olarak belirtilmesi gereken en önemli husus, belgeler arasındaki dil ve format farkıdır. İlk Şart, kentli haklarını tek tek tanımladıktan sonra, bu hakların uygulanması hususunda yetkili kurumların, “yerinden yönetim” ilkesiyle hizmet üretmesi gereken yerel yönetimler olduğunu belirtmiştir. Şart, kentli haklarının hayata geçirilmesi için yerel yönetimleri açıkça işaret etmiş ve yapılması gerekenleri ilkeler halinde sıralamıştır. Bu anlamda Avrupa Kentsel Şartı I, yerel yönetimlerin “kentli haklarını” temine yönelik, etkin hizmetleri konusunda yol gösterici, kılavuz bir belge olarak Avrupa belediyeleri arasında ciddi bir değer ve kabul görmüştür.

Avrupa Kentsel Şartı II ise adındaki “Manifesto” kelimesinin anlamına uygun biçimde genel olarak “dilek ve temenniler” ileten bir belgedir. Manifesto ya da bildiri, toplumsal bir hareketin duyurulması ve savların belirtilmesi üzerine kurulan, bir akımın,

²⁰ Bu belgenin çok kapsamlı bir irdelenmesi, bu araştırmanın iki yazarı tarafından 1996 yılı Milliyet Gazetesi “Abdi İpekçi, Sosyal Bilim Ödülleri” için hazırlanan ve 2.lik Ödülüne layık görülen çalışmada etraflıca yapılmıştır. Söz konusu çalışmada Avrupa Kentsel Şartı I in insan hakları ve Türkiye’deki yasal yükümlülükler çerçevesinde bir kıyaslaması yapılmış, belgenin zamanın geçerli mevzuatı olan 1580 ve 3030 yasalar nezdinde detaylı bir irdelenmesine yer verilmiştir. Bu çalışmada yapılmış birçok değerlendirme hâlâ geçerliliğini sürdürmektedir. dolayısıyla günümüz koşullarında ve farklılaşan yasal çerçeve bağlamında yeniden düzenlenmesi, sadece yerel yönetimler açısından değil konuyla ilgilenen herkes için yararlı olacaktır. 1996 tarihli makale: https://www.academia.edu/105944059/Kentli_Haklar%C4%B1_ve_%C3%9Ckımızda_Uygulanabilirlik%C4%9Fi.

bir hareketin oluşunu bildiren yazılar olarak tanımlanmaktadır.²¹ Avrupa Kentsel Şartı II, ilk kabulünden sonra aradan geçen 15 yıllık zaman içinde Avrupa'da sınırların değişmesi, bunun sonucunda kentlerdeki demografik yapıların karışması ve bunun yol açtığı mekânsal ve sosyal sorunları sıralamış, bunların “farkında olduğunu” belirtmiştir. Bu sorunların olmamasını “teşvik etmek” veya düzeltilmesi “inancını taşımak” yolunda temenniler içeren bir dil kullanmıştır. Belgenin sonunda da “iyimser, iddialı ve yoğun beklentileri olan bir mesaj iletmek istekleri” vurgulanmıştır.

Belge, kentlerin durumunu “hızla küreselleşmenin gerektirdiği yeni teknolojik, ekolojik, ekonomik ve sosyal koşullara uyum sağlama çabalarının ... düzensiz aile yapısı, istikrarsız istihdam ve mekânsal hareketlilik ile karakterize edilen yeni bir sosyal esnekliğin yanı sıra yeni yaşam tarzlarının ve sosyal ağların ortaya çıktığı bir ortam haline geldiler, işçi sınıfının erozyonu, tüm bölgelerin sanayisizleşmesi, artan sosyal eşitsizlik, işçi sınıfı mahallelerinde krizler, artan göç (göçmen nüfusu), nüfusun yaşlanması, kentsel yayılma ve yaygın araç kullanımı gibi geniş kapsamlı sosyal ve ekonomik değişimlerle karşı karşıya kaldılar” şeklinde tanımlarken, bu tespitlere ilişkin somut çözümler veya görevler ortaya koymamıştır.

Buna ek olarak, kentlerin sosyal, kültürel ve ekonomik değerleri, demokratik canlanma için yönetim, çoklu kimliklerin varlığı, küreselleşme, çevreye saygılı sürdürülebilir kentler, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın katılımcı mekanizmaları, yerinden yönetim ilkesinin önemi, kentsel alanların ölçeği konularına değinilirken; kentsel yayılma,

ulaşım, bilgi alma, konut hakkı, çevre gibi bir takım kentli haklarının artık yalnızca yerel yönetimlerin kapsamına girmeyeceği de belirtilmektedir.

Belirtmek gerekir ki, Kentsel Şart II'de ayrıca kent formları, bu formların “kaynakları, toprakları, ulaşım ve enerjiyi cömertçe kullanımları, çevre krizine yol açan faaliyetler birer endişe kaynağı” olarak dile getirilmektedir. Sorun, Şart'ta yalnızca bir tespit olarak yer almaktadır.

Yine bu Şart'ta dikkat çeken diğer bir husus “.... seçilmiş yerel ve bölgesel temsilciler için Avrupa Davranış Kurallarında tanımlanan etik kamusal yaşam ilkelelerini de yeniden vurguluyoruz” ifadesidir. Bu anlatımın, ilk kez bu Şart'ta yer almasının ardından Avrupa Kentsel Şartı III metninde de bahsedilen bir konu olması ve seçilmişlerin etik değerlerini sorgulatan bir yaklaşım geliştirmesi açısından dikkat çekicidir.

Bu Şart'ta yine ilgi çeken ve sorun olarak belirtilen ifadelerden bir diğeri “sosyal uyumsuzluk” ve bunun neticesinde ortaya çıkan “sosyal dışlama”-ya ilişkin olanıdır. Buna bağlı olarak, kentlerdeki “mekânsal ayrımcılık”, “soylulaştırma” gibi küreselleşme kapsamında kendini gösteren sorunlara da vurgu yapılmaktadır. Bahsi geçen hususlar, Avrupa ve Orta Doğu'da son 20-30 yılda meydana gelen savaşlara bağlı olarak yaşanan yoğun göç hareketlerinin doğurduğu sonuçlardır. Ayrıca, Şart-II'de yer alan “gelişimimiz için bir değer olan dijital kasabalar ve şehirler inşa etmek istiyoruz” ifadesinin de yine “insani” olan haklardan tamamen bağımsız, “ekonomik ve teknolojik” temelli bir istek olması, Şart'ta bulunan farklı bir bakış açısını hissettirmektedir.

²¹ Manifesto - vikipedi. (2007, May 23). <https://tr.wikipedia.org/wiki/Manifesto>

2023 Ekim ayında toplanan AKYBYK Genel Kurulu'nda onaylanan Avrupa Kentsel Şartı III'e bakıldığında, bu belgede bilgi toplumunun mekânı olan modern kentler ile BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın, özellikle Amaç 11, Amaç 16 ve 17 altında tanımlanan ilkelerinin bütünleştirilmesine odaklanıldığı görülmektedir. Bu kapsamda kentler için öncelikli konular şu başlıklar altında toplanmıştır:

1. Demokrasi ve Halk Katılımı
2. Sosyal haklar, Kültürel ve Ekonomik Kalkınma
3. Sürdürülebilir Kalkınma, Çevrenin Korunması ve İklim Değişikliği
4. Dürüstlük ve Yolsuzluğun Önlenmesi
5. Güvenlik ve Suç Önleme
6. Dijitalleşme ve Yapay Zekâ

Bu başlıklar altında, küreselleşme ve Avrupa'da sınır değişiklikleri sonucu ortaya çıkan sorunlara yeniden işaret edildiğini söylemek mümkündür. "Dürüstlük ve Yolsuzluğun Önlenmesi" yine dikkat çekici bir başlık olarak bu belgede de yer almaktadır. Avrupa Kentsel Şartı II de "Avrupa Davranış Kurallarında tanımlanan etik kamusal yaşam ilkeleri"ne yapılan vurgunun, burada "Dürüstlük ve Yolsuzluğun Önlenmesi" maddesi altında dürüstlük ve etik kurallar, çıkar çatışmaları, kamu ihaleleri ile şeffaflık ve denetim alt başlıklarında yer alması, küreselleşmenin bir sonucunun da ahlaki değerlerdeki bozulma olduğuna işaret etmektedir.

Güvenlik ve Suç Önleme eylemleri bölümünde ise dijital çağın en büyük tehditlerine karşı siber güvenlik desteğinin geliştirilmesinin zorunlu olduğunun altı çizilmektedir.

İlk revizyonda olduğu gibi bu Şart'ta da belirlenen başlıklar altındaki sorunlar ve bunlara ilişkin olarak alınması gereken önlemler sıralanırken yerel yönetimlerden doğrudan bahsedilmemektedir. Aslında

Kentsel Şart III, dijitalleşmenin egemen olduğu kentlerin artık daha büyük politikalara ve daha merkezi kurumların mega projelerine teslim olduğu anlayışını çağrıştırmaktadır.

Bu üç Şart arasındaki önemli farklılıklara bakarken dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus, ilk Şart'ta kentte yaşayanlar için "hemşehri" (citizen) kavramına vurgu yapılırken, diğer Şart'larda artık bunların "kentliler" (urban citizen) olarak anılmasıdır. Buna göre "hemşehri" kelimesindeki "sıcaklık", "aidiyet" ve "birlik" duygusu Avrupa Kentsel Şartı II ve III'te hissedilmemektedir. Bu nüans ister istemez insanlardaki kent ölçeği duygusunun da genişlemesine neden olmaktadır. Bu yaklaşım, özellikle büyük kentlerde ve sorunları devleşen metropollerde artık yerel yönetimleri aşan yetkilere ihtiyaç duyulduğunu da çağrıştırmaktadır.

Son söz olarak, büyük kent sorunlarının artık içinden çıkılmaz noktalara geldiği, kontrolsüz gelişmelerin orada yaşayan kentlileri de etkilediği ve yavaş yavaş daha küçük yerleşimlere ilginin artmaya başladığı çağımızda, yerel yönetimlerin yeniden önem kazanmaya başlayacağını söylemek yanlış bir öngörü olmayacaktır.

Bu bağlamda Avrupa Kentsel Şartı I in en temel kılavuz belge olarak yine geçerliliğini koruyacağını ve yerel yönetimlerin bu ilkeleri içselleştirmesinin, modern yerleşimlerin potansiyel sorunlarını ve küreselleşmenin etkilerini bir ölçüde "yönetilebilir" kılacağını söylemek gerçek dışı bir ifade olmayacaktır.

Avrupa Konseyi ve Avrupa yerel yönetimleri nezdinde yukarıda anlatılan faaliyetler sürdürülürken, bu çalışma kapsamında Türkiye'nin eğitim ve kültür açısından en gelişmiş bölgesi olan Marmara

Bölgesi'nin 108 belediyesinde yapılan araştırmanın sonuçları ilgi çekicidir. Bu belediyeler Türkiye nüfusunun yaklaşık 30'unun yaşadığı belediyelerdir.²² Bu belediyelerin yarısından fazlasının Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi gibi bir kurumun varlığından, yaklaşık %80'inin de Avrupa Kentsel Şartı adlı bir belgeden haberlerinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Üstelik bu araştırma halk arasında değil, bizzat yerel yönetimdeki atanmış ve seçilmiş yöneticiler arasında yapılmıştır.

Bu sonuçlar bize, başta çalışmamızın konusunu teşkil eden Kentsel Şart olmak üzere, yerel yönetimlerle ilgili uluslararası belgelerin tanınırlık oranının artırılmasına olan ihtiyacı göstermektedir. Türkiye Cumhuriyeti tarafından kabul edilen diğer Şartlar da dahil olmak üzere, Avrupa Konseyi tarafından yerel yönetimler için hazırlanan belgelerin, ayrıntılı olarak incelenmesi ve yetkililerin dikkatine sunulması gerekmektedir.

Doğrudan belediyelerin katılımına açık olan Kentsel Şart'ın gelişim süreci ve bugün geldiği konumu inceleyen bu çalışmanın çıktıları arasında şu faaliyetler önerilebilir:

1. Çalışma sonucunda hazırlanan raporun basılarak ilgili birimlere gönderilmesi,
2. Özellikle yöneticilerin pratik biçimde faydalanabilmesi açısından, bir rehber kitapçığa dönüştürülmesi,
3. Marmara Belediyeler Birliğine bağlı olan belediyeleri, uluslararası ilişkiler ve belediyelerimizin temsil edildiği uluslararası kurumlar konusunda daha bilgili ve duyarlı hale getirmek amacıyla eğitim programlarının yapılması.

²² Araştırma kapsamındaki belediyelerin adı, nüfusları ve kategorileri EK 5'de tablo olarak verilmiştir.

EKLER:

EK 1: AVRUPA KENTSEL ŞARTI I

AVRUPA KENTSEL ŞARTI²³

(Sözleşme Statüsünde Olmayan Şart)

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü

Yayın No:10

ANKARA 1996

Çeviri: Zerrin (Alataş) Yener, Kumru Arapkirlioğlu

A. AVRUPA KENTLİ HAKLARI DEKLERASYONU

Aşağıda belirtilen hakların gerçekleşmesi fertlerin, dayanışma ve sorumlu hemşehriliğe ilişkin eşit yükümlülükleri kabul etmesine bağlıdır. Avrupa yerleşimlerinde yaşayan kent sakinleri şu haklara sahiptir:

- 1. Güvenlik:** Mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış emin ve güvenli bir kent,
- 2. Kirletilmemiş, sağlıklı bir çevre:** Hava, gürültü, su ve toprak kirliliği olmayan, doğası ve doğal kaynakları korunan bir çevre,
- 3. İstihdam:** Yeterli istihdam olanaklarının yaratılarak, ekonomik kalkınmadan pay alabilme şansının ve kişisel ekonomik özgürlüklerin sağlanması,
- 4. Konut:** Mahremiyet ve dokunulmazlığının garanti edildiği, sağlıklı, satın alınabilir, yeterli konut stokunun sağlanması,

5. Dolaşım: Toplu taşıma, özel arabalar, yayalar ve bisikletliler gibi tüm yol kullanıcıları arasında, birbirinin hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan uyumlu bir düzenin sağlanması,

6. Sağlık: Beden ve ruh sağlığının korunmasına yardımcı çevrenin ve koşulların sağlanması,

7. Spor ve dinlence: Yaş, yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun, her birey için spor ve boş vakitlerini değerlendirebileceği olanakların sağlanması,

8. Kültür: Çeşitli kültürel faaliyetlerin, yaratıcı aktivitelerin ve benzeri olanakların sunulması ve katılımın sağlanması,

9. Kültürlerarası kaynaşma: Geçmişten günümüze, farklı kültürel ve etnik yapıları barındıran toplulukların barış içinde yaşamalarının sağlanması,

10. Kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre: Tarihi yapı mirasının duyarlı bir biçimde restorasyonu ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanmasıyla, uyumlu ve güzel fiziksel mekânların yaratılması,

11. İşlevlerin uyumu: Yaşama, çalışma, seyahat işlevleri ve sosyal aktivitelerin olabildiğince birbiriyle ilintili olmasının sağlanması,

12. Katılım: Çoğulcu demokrasilerde; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yö-

²³ AVRUPA KENTSEL ŞARTI Sözleşme statüsünde olmayan Şart.

<http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/AVRUPA-KONSEYI/KentSart-1.pdf>, Erişim tarihi: 08.11.2023

netimlerinde; gereksiz bürokrasiden arındırma, yarıdlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması,

13. Ekonomik kalkınma: Kararlı ve aydın yapıdaki tüm yerel yönetimlerin, doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik kalkınmaya katkı konusunda sorumluluk sahibi olması,

14. Sürdürülebilir kalkınma: Yerel yönetimlerce ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması ilkeleri arasında uzlaşmanın sağlanması,

15. Mal ve hizmetler: Erişilebilir, kapsamlı, kaliteli mal ve hizmet sunumunun yerel yönetimi, özel sektör ya da her ikisinin ortaklığıyla sağlanması,

16. Doğal zenginlikler ve kaynaklar: Yerel doğal kaynak ve değerlerin yerel yönetimlerce, akılcı, dikkatli, verimli ve adil bir biçimde, beldede yaşayanların yararı gözetilerek, korunması ve idaresi,

17. Kişisel bütünlük: Bireyin sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimine, kişisel refahına yönelik kentsel koşulların oluşturulması,

18. Belediyeler arası iş birliği: Kişilerin yaşadıkları beldenin, beldeler arası ya da uluslararası ilişkilerine doğrudan katılma konusunda özgür olmaları ve özendirilmeleri,

19. Finansal yapı ve mekânizmalar: Bu deklarasyonda tanımlanan hakların sağlanması için, gerekli mali kaynakları bulma konusunda yerel yönetimlerin yetkili kılınması,

20. Eşitlik: Yerel yönetimlerin; tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayrım gözetmeden, fiziksel veya zihinsel özürlerine bakılmadan; eşit olarak sunulmasını sağlamakta yükümlü olması.

B. AVRUPA KENTSEL ŞARTI

1. AVRUPA KENTSEL ŞARTI'NIN TARİHÇESİ

Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Konseyi'nin kentsel politikalarından yola çıkılarak oluşturulmuştur. Bu politikalar 1980-1982 yılları arasında Konseyce düzenlenen "Kentsel Rönesans için Avrupa Kampan-

yası" kapsamında geliştirilmiştir.

Avrupa'yı kapsayan; halk ve yerel yönetimlere yönelik olan bu kampanya, yerleşimlerdeki yaşamın daha da iyileştirilmesini amaçlamış ve dört temel konuya ağırlık vermiştir:

- Fiziki kentsel çevrenin iyileştirilmesi,
- Mevcut konut stokunun iyileştirilmesi,
- Yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların yaratılması,
- Toplumsal kalkınma ve halk katılımının özendirilmesi.

Avrupa Konseyi'nin insan hakları konusundaki çağrılarına koşut olarak kampanya, "**yerleşmelerde daha iyi yaşam**" ("**A better life in towns**"; "**des- villes pour vivre**"; "**Stadte zum Leben**") sloganıyla kentsel gelişmenin nicelikselden çok niteliksel yönleriyle ilgilendiğini ortaya koymuştur.

Söz konusu kampanya kapsamında, uluslararası bir Komisyon (ülkelerin konularla ilgili Bakanlık temsilcilerinden oluşmuş) tarafından, 1982-1986 arasında yapılan bu çalışmalar; daha sonra Avrupa Konseyi'nde kentsel politikalarla ilgili ayrı bir program olarak devam etmiştir.

Bu program daha sonra 1986'da birçok üye ülkede olduğu gibi, kentsel kararların esas olarak yerel sivil liderler tarafından alınması ilkesi ya da diğer bazı üye ülkelerdeki gibi merkezi yönetimin alt birimi sayılan yerel yönetimlerin, kentsel konularda gitgide artan sorumluluklar yüklenmesi demek olan "**yerinden yönetim**" mantığının desteklenmesinden hareketle, Avrupa Yerel ve Bölgesel İdareler Daimi Konferansı'na (AYBİK'e) aktarılmıştır.

1986'dan günümüze; birçok istişare konferans ve sempozyumlarla tanıtılan, hazırlanan çeşitli rapor ve kararlarla, destekli bir program oluşturulmuştur.

Bu raporlara dayanılarak hazırlanan ve kentsel gelişmeyi çeşitli yönlerden ele alan çalışmalar, (örneğin; kentlerde sağlık, sanayi kentlerinin yenilenmesi, kentsel güvenlik, suçların önlenmesi ve uyuşturucu kullanımıyla mücadeleye ilişkin politikaların geliştirilmesi, mimari yapılanmanın geliştirilmesi ve tarihi kent dokularının korunması, toplumsal gelişme ve imece, vb.), daha sonra Avrupa Belediyelerine gönderilmiştir. İlgili rapor ve görüşlere ilişkin liste şartın ekinde.

Politikacılar, uzmanlar ve halk arasında görgü ve bilgi alışverişini geliştiren tüm bu çabalar, Konferansın yerel demokrasi, yerinden yönetim ve katılımcılık konusundaki diğer çalışmalarıyla birlikte Şarta gerekli temel veriler de sağlamıştır.

2. ŞARTIN AMACI, FELSEFESİ VE YAPISI

Yerel düzeyde iyi bir kent yönetimi için gerekli bir dizi ilkeyi tek bir metinde bir araya getiren bu şartın amacı:

- Yerel yönetimler için pratik bir kent yönetimi el kitabı oluşturmak,
- Gelecekteki olası bir Kentli Hakları Kongresi için temel ilkeleri oluşturmak,
- Şartın ilkelerini yerine getiren kentler için verilecek uluslararası ödüllere bir baz oluşturmak,
- Fiziksel çevre ve yasalarıyla ilgili yaptırımlar için Avrupa Konseyi'nin bu konulara ilişkin katılımına bir "vize" oluşturmak; aynı zamanda Avrupa Konseyi'nin ve özellikle AYBİK'nin kent sorunlarına ilişkin tüm çalışma sonuçlarının bir çözümlemesini yapmaktadır.

Felsefesi açısından şart, bir dizi açık, belirli ve vurgulanmak istenen ipuçlarını içerir.

Şart'ın, kentsel gelişmenin yönetiminden sorumlu, tanımlı yükümlülükleri olan, kesin bir Yerel Yönetim boyutu vardır.

Avrupa Kentsel Şartı; Avrupa Konseyi'nin temel hak ve özgürlüklerin korunması çağrılarına paralel olarak, kentsel gelişmenin niteliksel özellikleri ve yaşam kalitesiyle doğrudan ilgilidir. Bu anlamda Avrupa Konseyi ve AYBİK'nin kentsel konulardaki çalışmaları, yine kentsel konulara programlarında önemle yer veren diğer uluslararası kuruluşlardan ayırt edilebilmektedir.

Şart, Avrupa'da hemen her ülkeye uygulanabilecek bir dizi yol gösterici evrensel ilke tanımlamaktadır. Zira, yerleşimlerin sorunları ölçekte farklılıklar göstermekle birlikte, özde aynı yapıyı barındırır. Bu evrensellik özellikle önemlidir, çünkü Avrupa Konseyi, Orta ve Doğu Avrupa'daki demokratik reform sonrası bünyesine katılan üye ülkeleriyle sürekli büyüyen bir kuruluştur. Demokrasileri kesintiye uğrama geleneği olmayan ülke kentlerinin deneyimlerini aktaran bu Şart, bu anlamda Orta ve Doğu Avrupa kentleri için içerdiği ipuçları açısından önemlidir.

Şart'ın önemle benimsediği temel iki ilke iş birliği ve dayanışmadır. Şart:

- Her bir üye ülkenin yerel yönetimleri arasında; Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin katılımıyla artacak olan olanaklar, diğer kazançlar ve sorumluluklar göz önünde bulundurularak, kentsel yerleşimlerdeki yaşam kalitesini yükseltebilmek için,
- Merkezi ve yerel yönetimler arasında; oluşturulacak politikalar ve para kaynaklarının aktarımıyla, karar verme mekânizmalarını merkezden çevre yerleşimlere yaymak amacıyla,
- Yerel yönetimler ve kent sakinleri arasında; kentlerin çeşitli sorunlarını yakından anlamak ve yerel halkı karar verme süreçlerine katmak için,
- Özellikle, ülke sınırlarını aşacak şekilde tüm Avrupa'daki kentler arasında, iş birliği ve dayanışmayı gerekli görür.

Bu şart; şiddetten, her tür kirlilikten, bozuk ve çarpık kent çevrelerinden arınma hakkı; yaşadığı kent çevresini demokratik koşullarda kontrol edebilme hakkı; insanca konut edinme, sağlık, kültür hizmetlerinden yararlanma, dolaşım özgürlüğü gibi temel kentli haklarının olduğu inancını esas kabul eder.

Ayrıca, Şart; söz konusu hakların, yaş, cinsiyet, ırk, inanç, milliyet, sosyo-ekonomik ve politik statü, ruhsal ve bedensel özür gözetmeksizin, tüm insanlara eşit koşullarda uygulanmasını savunur.

Bu nedenle, yerel ve bölgesel yönetimlerin önemli bir sorumluluğu da doğru kalkınma stratejileriyle, söz konusu kentli haklarını korumaktır.

KURGU (yapı) olarak Şart, kentsel gelişmenin farklı boyutlarına ilişkin, açıklamalı paragraflarla desteklenen, bir dizi kısa ve açık ilkelerden oluşur.

3. AVRUPA'DA KENT

3.1. Kent Kavramı ve Gelişimi

Yerleşim ve belediyeler daima sosyal ve toplumsal hayatın süregeldiği, Thomas Hobbes'un ifadesiyle onlarsız yaşamın **"çaresiz, yalnız, vahşi, yetersiz ve tehlikeli"** olduğu, ideal yaşama mekânlarıdır.

İnsanlar kentlere ve yerleşimlere yaşamak, çalışmak, gezmek, görmek ya da kültürel amaçlarla gelirler. Kentler öteden beri, temel kaynakların ve etki ağlarının merkezi olmuşlardır.

Etimolojik olarak "kent", "citta", "cite" ve "ciudad" (latince kökü "civitas") sözcüğü, iki temel kavramı içerir: yapısal, arkeolojik, topografik ve kent planlama açısından insan topluluklarının bulunduğu mekân ve Treccani Italien Ansiklopedisi'ne göre ise "toplum hayatının temel çekirdeği ve karakterini oluşturan tarihi ve yasal bir oluşum"dur.

Yunanca "polis" kelimesi de idari olarak, yapılar ve diğer alanların bütününden oluşan bir orta çağ kenti; siyasi olarak ise belirli ortak amaçlar için politik bilinçle bir araya gelmiş insan toplulukları olarak, iki anlamı içerir.

Aynı anlamlar Fransızca "cite", İspanyolca "ciudad" vb. için de geçerlidir.

Günümüzde, kent ya da yerleşimler, artık "belediye" (municipality, commune, municipio, gemeente, comune) olarak tanımlanmaktadır. Bu terim, "ortak çıkarları olan insan topluluklarının bir araya geldiği, özerk idari birimler" ve "düzenli yapılaşmış, kamu hizmetleri sunan ve kendi kendini yönetebilen" yaşam merkezleri anlamını içerir.

Tüm bu tanımlara rağmen, kentler karmaşık yapılara sahiptirler. Kentsel gelişme ve ölçek olarak farklılıklar gösterirler. Kimlikleri her ne kadar geçmişe dayansa da sürekli değişmektedir. Zamanla, birçok kent ve yerleşim, farklı gereksinimler, idealer, yaşam biçimleri, yaşam seviyeleri ve yeni yaşam kaliteleri doğrultusunda gelişmiş ve yayılmışlardır.

Politikacı, yönetici ve halkın birlikte aydınlatıldığı ya da katılımın sağlandığı kentlerde, olumlu gelişmeler, sağlanamadığı koşullarda ise olumsuz bir değişim gözlenmiştir.

Kentlerin yayılması ve kentleşmenin gelişmesiyle yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. 19. yy.'dan başlayarak endüstri devrimiyle birlikte, binlerce insan yoksulluğu geride bırakmış, yeni iş olanakları ve refahın çekimine kapılarak kentlere akın etmiştir.

Bu süreç birçok Avrupa ülkesinde halen süregelmektedir. Diğerlerinde ise özellikle son yıllarda, sadece hafta sonları için değil, kalıcı bir yaşam için

daha sağlıklı ve temiz çevreler, yeni iş olanakları veya daha uyumlu çevre arayışları nedeniyle, merkezden kaçarak yöre kentlere göçler başlamıştır.

Bunlara rağmen, sistemin iyi işlediği, yaşayanlarına iyi bir yaşam kalitesi ve yaşam biçimi sunabilen; ekonomik gelişmeyle birlikte kaliteli bir yaşam çevresi sağlayabilen; yüksek düzeyde katılım ve sosyal ilişkilerin geliştirildiği; ait olma duygusu ve insan onurunun var olduğu örnek kentler halen mevcuttur.

Ancak, diğer birçok kent ise halen toplumsal sıkıntıları ve gelişmenin beraberinde getirdiği acı reçeteleri yaşamaktadır. Bunlar: nüfusun yoksullaşmasına yol açan kent merkezlerindeki çözümler, yok olan tarihi doku, aşırı trafik yükü, ses, hava ve toprak kirliliği, kalitesizlik, satın alınabilir kaliteli konut sıkıntısı, sosyal sorunlar ve sağlık problemleri, kuşak çatışmaları, etnik gruplar arası hoşgörüsüzlük, özellikle gençler arasında yüksek işsizlik, yabancı çevreler ve özellikle uyuşturucu kullanımına bağlı güvensiz, suç ve şiddet içeren ilişkilerdir.

Bazı kentler yaşamın temel gereksinimlerini dahi karşılamaktan yoksundur.

3.2. Kent ve Yakın Çevresi

Kentsel topluluklar kent sınırları ile bağlı değildir. Kent, kentsel gereksinimlerini karşılayacak işlevleri için yakın çevresindeki arazilere ihtiyaç duyar. Örneğin havaalanları, çeşitli yerleşim alanları, dinlenme yerleri vb. gibi.

Aynı zamanda, bu yakın çevrenin de kentin hizmetlerine (kültürel, sıhhi, ticari) ihtiyacı vardır.

Kent ve çevresinin kapalı yönetimi şunlara neden olur:

- Dengesizlikler; örneğin yüksek maliyetli kentsel servisler, bitişik küme-kent formlarında, yöre kentlerden daha fakir olan kent halkı tarafından ödenir.
- Yöre kentlerdeki düşük maliyetli gelişmeler, kentin mevcut potansiyelinin de gelişmesini engeller.
- Kentin tükettiği yakın çevre kaynakları (enerji ve su) kendisine atık ve kirlilik olarak geri döner.

Bir kentin yakın çevresiyle birlikte dengeli büyümesi, bölge planlaması, kentler ve yerel yönetimler arasında aktif iş birliği ve ortak karar verme mekânizmasının işletilmesiyle gerçekleşir. Sonuç olarak, gereksiz mal ve hizmet akımı engellenir, ortak çıkarlar için güçlerin seferber edilmesi ve çevresel kaynakların daha akılcı kullanımı sağlanır.

3.3. Yerel Demokrasi

Genelde kamuoyu, taleplerini mevcut kurum ve örgütler aracılığıyla iletemediğinden, kentsel gelişmenin demokratik sürecinde yeterince yer alamazdı.

Bu eksiklik, demokrasi ve hakların savunulması açısından önemlidir. Zira, düzenin iyi işlemesi insan haklarının bir güvencesi sayılırken işlememesi, insan haklarının tehdit altında olduğunun göstergesidir.

Kentsel gelişmenin temeli, özerk ve mali bağımsızlığı olan yerel yönetimlerde halkın doğrudan katılımının sağlanmasıdır.

3.4. Kentsel Politikanın Oluşma Nedenleri

Kentsel koşulların olabildiğince çok insan için yaşanabilir düzeye dönüştürülebilmesi, deneyimli uzmanlardan oluşmuş bir ekibin hazırlayacağı kent planlarının, kararlı bir "yerel politik irade" tarafından uygulanması ile mümkündür.

Bu politik ve profesyonel ikili yaklaşım, kentsel politikayı oluşturur.

Kentsel hayatı; kapsamlı olarak göz önüne alınması gereken, çok çeşitli unsurlar -ekonomi, teknoloji, sosyo-kültürel etkenler, hukuksal yapı- etkiler. Bu nedenle, kente yapılacak herhangi bir müdahale, dikkatli bir analiz, çalışma, bilgi ve sorumluluk gerektirir.

Kentsel politikalar, “kaynak, ürün ve insan hareketlerinin birbiriyle olan ilişkisini irdeleyerek, sürdürülebilir kalkınma penceresinden, belediye, kurum ve kişilerin gelişmesini amaçlayan, hedef ve hizmetleri belirler” (Rene Parenteau).

Kentsel politika toplumu tümünden, bireyleri ise özel yaşamları açısından etkiler. Bu politika, seçilmişler ve halk arasında durmadan yenilenen iş birliğinin ürünü olarak, yönlendirici ve müdahaleci bir yerel yaptırımdır. Bu yaklaşım, kent ve yerleşimlerde, geçmişten gelen demokratik kurumsallaşmanın bir uzantısıdır.

3.5. Geleceğin Kenti

Geleceğin kentinin yaşanabilir, uyumlu, güzel ve sağlıklı olabilmesi için gerekli kararlar bugünden verilmelidir. Mevcut olumsuz koşullar bugünkü kent ve yerleşim kavramlarının gözden geçirilmesi için uyarıcı bir nedendir.

Bu gözden geçirme kent sakinleri, yöneticiler, politikacılar, resmi görevliler dahil olmak üzere uzmanlar ve tüm halkın iş birliği ile -Atina Şartı'nın birçok ilkelerine aykırı olmakla birlikte- gerçekleştirilmelidir.

İdeal kent: kentli haklarını koruyarak; en iyi yaşam koşullarını sağlayarak halkına iyi bir yaşam biçimi sunarak, değerini orada yaşayan, ziyaret eden,

çalışan ve ticaret yapan, eğlence, kültür ve bilgiyi orada arayan ve eğitim görenlerden alarak; birçok sektör ve aktiviteyi (trafik, yaşam, çalışma, dinlence gereksinimleri) bir arada uyum içinde barındıran yaşam yeridir.

Bir kent, aynı zamanda modern gelişmeyle tarihi mirasın korunması arasında dengeyi kurmalı, eskiyi tahrip etmeden yeniyi bütünleştirmeli ve sürdürülebilir kalkınma ilkelerini sağlayabilmelidir. Geçmiş olmayan bir kent, hafızasını yitirmiş bir insana benzer. Kent dokuları, yapılar, ağaçlar, kiliseler, kütüphaneler, insanların kentlerdeki yaşamışlıklarının, çalışmışlıklarının ve kişisel tarihlerinin izleridir. Bunlar, geçmişin mirası olup, insanların fani yaşamda kalıcılık duygusuyla geleceğe hazırlanmalarını sağlar.

Kentler artık, kentsel problemleri yalnızca finansal mekanizma ve sorunlara indirgeyerek ve sektörel kent planlamasının geleneksel yöntemlerini kullanarak yönetilmemelidir. Belediyeler merkezi idarenin ve/veya özel sektörün tecrübelerinden kaynaklanan farklı yöntemleri de araştırmalı ve yararlanmalıdır.

3.6. Yönetimler Arası İş Birliği

Kentlerin, bölge, ülke, Avrupa ve dünya bütünündeki gelişmenin temeli olduğu gerçeğinden hareketle kent yönetimleri; kardeşlik, antlaşmalar, uluslararası ve hükümet dışı kuruluşlara üyelikler aracılığıyla çeşitli işbirliği ve alışveriş ilişkileri içine girmelidirler.

3.7. Yerleşimlerde Haklar

İnsan haklarına saygı, bu hakların kurumsallaşması ve yayılması, kentlerdeki her fert için -yaş, köken, ırk, inanç, sosyal, ekonomik ve politik statü, ruh ve bedensel özürlü gözetilmeksizin- vazgeçilmezdir.

Bu yaklaşım, diğer hakların ötesinde ek olarak insanlara:

- Yaşanabilir, güzel, makul fiyatlı, çevre dostu koşullara sahip, ayrıca iyi konumlanmış, aydınlık ve yeterli büyüklükte konutların sağlanmasını,
- Yeterli yeşil alan, gün ışığı, sessizlik, bitki örtüsü ve güzellikler gibi koruyucu sağlık önlemlerinin alınmasını,
- Kent hayatının çeşitli işlevleri arasında bağlantılar oluşturmasını,
- Kültürel olanaklar, spor ve dinlenme faaliyetleri, sosyal gelişim, özgür dolaşım, tüm yol kullanıcıları arasında uyumlu bir denge (toplu taşıma, özel arabalar, yayalar ve bisikletliler) sağlanmasını,
- Gerekli toplumsal faaliyetlerin, yoksulluğa karşı önlemlerin ve özellikle engellilerin ihtiyaç duyduğu yardımların sağlanmasını,
- Güvenlik, refah, iş, eğitim ve öğretim olanakları ile kültür ve tarih mirasına sahip olabilme haklarının sağlanmasını destekler.

4. ANA BAŞLIKLAR-ÖZEL BÖLÜMLER

4.1. TEMA: Ulaşım ve Dolaşım

Çağlardan beri insanoğlu, faaliyetlerinin çapını genişletmek için mücadele etmiş ve bu da ulaşım tekniklerinin sürekli gelişmesinde önemli bir etken olmuştur.

Ulaşımındaki her ilerlemeyle, insan yaşamı biraz daha değişmiş, bugünün kentlerinde yaya, at, raylı taşıma, otomobil, otobüs, ticari araçlar gibi ulaşım sistemlerinin çok ötesine erişilmiştir.

Bu tür gelişime uğramış dolaşımın çeşitli faydaları vardır. Tercihler, kişinin yaşamak ve çalışmak istediği çevreye, ilişkide olmak istediği kişilere göre yapılabilir.

Oysa, otomobil ilk icat edildiği 1884'ten beri, ulaşım politikalarını yönlendirmiş, hatta etkisiyle toplu taşıma sistemlerini dahi gözden düşürmüştür.

'Otomobil kente karşı', çok basitleştirilmiş bir ifade olmakla birlikte durum buna çok yakındır. Yavaş ama kesin bir biçimde, otomobil kentleri öldürmektedir. Öyle ki 2000'li yıllar, ikisi bir arada olamayacağından, otomobil ya da kentten birini seçmemizi zorunlu kılacaktır.

Bugünden bir şey yapılmaz, yeni düzenlemeler getirilmezse, araç trafiği özellikle de özel araçlar ve kamyonlar, sadece kentleri tahrip etmekle kalmayacak, 'sera etkisiyle" tüm çevrenin zarar görmesine de hatırı sayılır bir katkıda bulunacaktır.

Araçlar; kentleri gürültü, rahatsızlık, ruhsal ve fiziksel tehlike, çevre estetiği ve sosyal alanların yok olması, hava kirliliği gibi sorunlarla tehdit ederler.

Üst sosyal sınıfların kentten yöre kentlere göçmesiyle oluşan yeni koşulların ağır bedelleri vardır. Dahası, bu yöre kentlere toplu taşıma hizmetini verimli ve ekonomik bir biçimde götürmek genelde olanaksız olmaktadır.

Hepsinin ötesinde, bu göçlerin kente verdiği kültürel ve sosyal kayıp kenti; yaşama, ilişki kurma, kültür ve tüm diğer faaliyetlerin sürdürüldüğü bir mekân olmaktan alıkoymaz.

Burada sorun, kendini dev aynasında görme ve izole etme eğiliminde olan kentlilerin, yöre kentlerde ve benzeri yerleşimlerde yaşayanlara karşı olmaları değildir. Bu daha çok, dünyamızı, aşırı büyümenin kötü yan etkilerinden korumaya karşı oluşturulan ortak çabaya bir katkı olarak değerlendirilmelidir.

İLKELELER

1. Özel araçlarla seyahat hacminin azaltılması gereklidir

Son 40 yıldır uygulanan ve savunulan iki planlama prensibi, yaygın arazi kullanımı ve işlevlerin farklılaştırılması; (a) yerleşimlerin tıkanıp, orta sınıfın kenti terk etmesi, (b) verimli ve ekonomik toplu taşıma hizmetlerinin götürülemediği yöre kentlerin oluşması gibi önemli çıkmazlara yol açmıştır. Böylece, 19. ve 20. yy başlarındaki başarı, aşırılıklara taşınarak ters etkilere yol açmış, kardan çok zarar getirmiştir. En gözle görülür, elle tutulur biçimde, insanlara bir yerde yaşayıp, başka yerde çalışmak, gerekli mal ve hizmetleri başka yerde sunmak, çocuklarını okula getirip götürmek gibi kaçınılmaz ek ulaşım yükü getirmiştir.

Anahtar çözüm; “toplu” yerleşim kavramını benimseyerek gerek kent içinde gerekse dışında yeni arazi kullanım kararlarıyla konut, çalışma alanları ve diğer kullanımların bir araya getirilip, bütünlüğün sağlanmasıdır.

İmalat sektöründe küçük ve orta ölçekli işletmeler ile üçüncü ve dördüncü sektörlerin büyümesi, konut ve dinlenme alanlarının bunların hemen yakın çevresinde yer almasıyla düşünülmeli; evlerde yürütülen “bilgisayara dayalı” çalışma hayatının da asosyalleşme etkileri nedeniyle bir çözüm olmadığı bilinmelidir.

2. Ulaşım, yaşanabilir bir kent oluşturmaya yönelik bir biçimde düzenlenmeli ve çeşitli seyahat alternatiflerine izin vermelidir

Açıkça, ulaşımı ortadan kaldırmak mümkün olmayacağı gibi tavsiye de edilmez. Aksine, belirli sektörel hedefleri izlemek yerine, yaşamının keyif verdiği bir kent yaratmayı hedefleyen değişik ulaşım türlerini yeniden düzenlemek daha yararlıdır.

Bu; toplu taşıma, bisiklet, yaya ulaşımıyla, kişi ve hiz-

metlerin bireysel dolaşımına öncelik vermek, ağır trafiği kısıtlamak, yol kullanımına örneğin zaman ve mekânın dönüşümlü kullanımı; yarı zamanlı yaya dolanımı; dönüşümlü saat, gün, hafta ve yıl dilimi uygulamaları gibi yenilikçi kontrol kıstasları koymak; bisiklet yolları ve titizlikle düzenlenmiş yaya yolları oluşturmak ve kent dışı otopark yerleriyle birlikte merkeze ulaşımında düşük maliyetli, sık, güvenli toplu taşıma sistemleri yaratmak anlamına gelir.

3. Sokaklar sosyal bir arena olarak yeniden kazanılmalıdır

Sokağın yaşanabilir sosyal bir mekân olarak kaybı, kentte güvensizliğin artması ve kentsel bozulmayı da beraberinde getirir.

Artan güvenlik, asayiş ve sosyal uyum; geniş kaldırımlar, yaya bölgeleri ile sokakların iyileştirilmesi, doğru sokak düzenlemesi ve planlaması ile trafik akımlarının kontrolü ve tek yönlü yolların dikkatli kullanımı demektir.

Bu aynı zamanda açık alanların; yüksek kaliteli ve dayanaklı malzeme kullanılarak kaliteli kent mobilyası, yol levhaları, ticari tabelalar, cephe düzenlemeleri; yeşillendirme, su, heykel, çeşme ve anıtlarla donatılarak, korunması ve iyileştirilmesi demektir.

Bu, yaya kaldırımlarında ve kafe önlerinde çekici ve kaliteli, özel, ticari ve kamu aktivitelerini özendirme demektir.

Bu, rahatsızlık veren gürültülerin olabildiğince yok edilmesi demektir.

4. Sürekli bir eğitim ve öğretim çabası gereklidir

Belirli değişimler, bireysel davranış değişiklikleri olmadan gerçekleşemez. Bireylerin çevre konularına artan duyarlılıkları ise her zaman kökleşmiş davranışlarını değiştirme isteği ile paralel gitmemektedir.

Yerel yönetimler, halkı bilinçlendirme konusunda, insanlara, sokakların kendilerine ait, ortak mülkiyetlerinde olduğunu anlatma, bu nedenle sokakların herkes tarafından ortak, uyumlu ve korunarak kullanılması gerektiği fikrini aşılama ve insanların olumsuz davranış kalıplarını değiştirmeye yönelik, bilinçlendirici kampanyalar düzenleme sorumluluğunu taşırlar.

4.2. TEMA: Kentlerde Çevre ve Doğa

Genelde günümüz kentlerinin birçoğu, taş, beton, çelik, cam ve asfalt yığını olup, bunların yanında ise yeterince kullanılmayan monoton yeşil kuşaklar veya alanlardan oluşur.

Sanayi tesisleri, enerji üretim alanları, trafik ve konutların ürettiği her tür atık, havayı ve toprağı kirletmekte; doğal yaşam kentlerin ve meskûn alanların dışına kaymaktadır.

Doğal koruma alanları oluşturmak, peyzaj düzenlemelerini açık alanlar ve mevzi planlarda bir girdi olarak kullanmak, şimdiye dek hiç bu kadar gereklilik kazanmamıştı. Zira bunlar varlıklarıyla, kente kimlik ve karakter kazandıran, kent görüntüsüne özellik katan ve hatırı sayılır bir etkisi olan özel, zevkli donanımlardır.

Kentlerin, yapılaşmadan kaçan insanlara, doğayla baş başa kalabilecekleri 'soluma' alanları sunması gerekir. Yeşil alanlar ve hayvanlar, kişinin kendini geliştirmesine birer araçtır. Çocuklara kentsel mekânlarda dünyaya gelip aynı zamanda doğayla ilişkiye girebilme fırsatı tanırırlar.

Yerel yönetimler, doğal miraslarını dikkatle koruyan ev sahipleri olmalıdır. Ayrıca, kaynak kullanımını iyileştirmek, çevre kalitesini yükseltmek, temiz ve sağlıklı yerel üretim, ulaşım ve tüketimi teşvik ederek, doğal yapıları korumakla yükümlüdürler.

Hepsinin üzerinde, kent ve doğanın birbirini dışlayan kavramlar olmadığı iyice bilinmelidir.

İLKELER

1. Yerel yönetimler, doğal ve enerji kaynaklarının uygun ve akılcı bir biçimde yönetilmesinden ve idareli kullanımından sorumludur

Sürdürülebilir kalkınma ilkesi kapsamında yerel ve bölgesel idareler, sınırlı kaynakları (enerji, su, hava, toprak, hammadde, besin) idareli kullanmakta hassas davranmak ve aynı zamanda kendi sınırları içinde oluşan evsel ve tehlikeli atıkları, başka alanlara taşıyarak, gelecek kuşaklara miras bırakmak yerine, gerekli önlemleri almakla yükümlüdürler.

Birçok kent, gerekli kaynakları uzaklarda aramakta ve mevcut kaynağa zarar vermektedirler. Olabildiğince kaynağı yakında aramak ve kenti kendi ekosistemi içerisinde bir bütün olarak değerlendirmek gerekir. Teknik olanaklar ve yenilikçi metotlar -örneğin ekilebilecek küçük toprak hisseleri (bostan) oluşturmak, doğal gübre kullanımı, yalnız kente ait küçük ölçekli ısı ve enerji üniteleri, güneş ve rüzgar enerjisinin kullanımı gibi- sınırlı kaynakların idareli kullanımını getireceği gibi belediye bütçesine de katkı sağlayacaktır.

2. Yerel yönetimler kirliliğin önlemesine yönelik politikaları benimsemelidir

Yerleşimler sanayinin, trafiğin, özel konutlardan, özellikle de evsel ısıtmadan kaynaklanan kirlilikten büyük ölçüde zarar görmektedir.

Geçici, kısa dönemli önlemler, örneğin katı ve sıvı atıkların göl ve nehirlerle boşaltılması, atıkların yakılması veya geri dönüştürülmesi gibi yaklaşımlar; yerini, temiz teknoloji kullanımı, düzgün trafik kontrol sistemleri, alternatif yakıt kullanımı ve ben-

zeri önlemlerle atığın kaynağında azaltılması gibi yöntemlere bırakmalıdır.

Yerel yönetimler, yeni endüstrilerin belirli malzemeleri seçmesini ve bazılarında kaçınmasını, ambalaj malzemelerini yeniden kullanmasını ve alternatif enerji kaynakları geliştirmesini zorunlu kılmalıdır. Mevcut yapı sistemlerine karşı, yapılarda sağlıklı ve olumlu ortamlar yaratacak yeni yerel yapı teknolojileri de yasal düzenlemelerle desteklenmelidir.

Ancak yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve mevzuatın iyileştirilmesi, siyasi sürece baskı uygulayan bilinçli bir kamuoyu olmadan yeterli değildir. Bu nedenle bilginin rolü çok önemlidir.

Bu da yerel firmaları temiz teknoloji konusunda bilinçlendirerek, bilgi ve danışma servisleri kurmalarına, yeni gelişmelere ön ayak olacaktır.

Aynı zamanda tüketici de atıkların azaltılması, uygun ve dönüştürülebilir malzeme ve temizlik maddeleri kullanımı konusunda bilinçlendirilmelidir.

3. Yerel yönetimler doğayı ve yeşil alanları korumakla yükümlüdür

Yeşil alanlar, doğanın korunması ve peyzaj planlaması, yörenin hava kalitesi ve iklimine katkıda bulunan temel faktörlerdir.

Buralar doğal bitkiler, biyolojik bahçecilik, uygun türlerin seçimi, belirli alanların -örneğin dolu mezarlıklar, nehir yatakları, demiryolu kenarları vb.- yeniden kullanım yöntemleriyle, geniş bir flora ve fauna alanları haline dönüştürülebilir.

Yeşillendirilmiş teraslar, duvarlar, avlular vb. yerler, hayvan ve bitki gibi çeşitli canlı türleri için yaşam mekânları oluşturabilirler. Şehir çiftlikleri, çocuklar

için eğitim bahçeleri, doğayla bütünleşmede önemli roller oynayabilir, ayrıca, doğal kaynaklarla ilgili sorumluluk içeren ilişkiler geliştirmede yardımcı olur.

Yerel kaynakların analizi ile doğanın korunması için; öncelikli alanlar oluşturulmalı, açık alanların yeşillendirilmesi teşvik edilmeli, doğal, tarihi ve yerel karakteristiklerinin korunup yansıtılmasına özen gösterilmelidir.

4. Doğayı korumak toplumsal gururu ve bağlılığı geliştiren bir faktördür

Bitki örtüsü, topluluğun ve bireyin kendi yöresinden gurur duymasını ve onunla özdeşleşmesini teşvik etmek için bir araç olarak kullanılabilir. Bu, tahsislerin, çatı ve kış bahçelerinin, macera oyun alanlarının, kiralık blokların çevresindeki biyotoplar için yarı kamusal alanların, yeşil yolların, doğa ve okul bahçelerinin ve saha araştırma bahçeleri geliştirilmesi yoluyla yapılabilir.

4.3. TEMA: Kentlerin Fizik Yapıları

Kent görüntüsü, kentsel tasarım ve çeşitlilik gösteren yapılaşma süreçlerinin çevreleriyle birlikte yıllar içinde oluşturduğu bir formdur.

Bir kent görüntüsünü koruma ve geliştirme biçimi ve kentin güvenlik, huzur, konfor ve görüntü gibi birbiriyle ilişkili ortamlarının ele alınış biçimleri, peşinde olunan iyi kent çevresi algısı açısından çok önemlidir.

İLKELER

1. Kent merkezleri Avrupa'nın kültür ve tarihi mirasının önemli sembolleri olarak koruma altına alınmalıdır

Avrupa'nın tarihi merkezleri; yapıları, kentsel mekânları, yol ağlarıyla, geçmiş, günümüz ve gelecek arasında önemli bir bağ oluştururlar. Paha

biçilemez değerdeki mimari yapıları, kentin geçmişini (yaşanmışlığını) kutsal sayan (ebedileştiren) anıtlar olup; aynı zamanda günümüz ve gelecek kuşaklara kimlik duygusu aşılar, bütünlük duygusu verir ve Avrupalılar arasında toplum duygusu oluştururlar.

Tarihi merkezlerdeki kentsel baskılara çözüm; bu ülkelerde yoğun ve çok yönlü mevcut gelişmelere verilen geleneksel önemle, hızlı büyüme ve değişimler sonucu geniş alan ve yüksek ulaşılabilirlik gerektiren yeni büyük ölçekli kullanımlar arasında bir denge oluşturmaktan geçmektedir.

Tarihi dokular içinde yeni gelişmelere izin vermek ise dünyanın her yerinde olduğu gibi, Avrupa'daki kent merkezlerinin de karşı karşıya kaldığı temel bir mimari çıkış yoludur.

Tarihi yapıları koruma yöntemleri ile bu dokuda yer alacak yeni yapılar özenle bir araya getirilmeli, ancak bu durum, tasarımlarda mimari yenilikleri teşvik etmekten de geri kalmamalıdır. Detayların usta bir biçimde çözümü düzgün bir kentsel dokunun oluşturulmasında önemli rol oynar.

2. Kentlerde açık alanların oluşturulması ve yönetimi, kentsel gelişmenin ayrılmaz bir parçasıdır

Açık alanlar -kaldırımlar, küçük sokaklar, üç şeritli bulvarlar, meydanlar, parklar, oyun alanları, nehir boyları, demiryolu kenarları, trafikten arındırılmış bölgeler, bahçeler- Avrupa kentlerinin yapılar kadar önemli ve temel parçalarıdır.

İyi tasarlanmış ve planlanmış açık alanlar, kentin çekiciliğini arttırdığı gibi yaşamına ve ekonomisine de katkıda bulunurlar. Toplum için bir çeşit yaşama mekânı oluşturarak, kolektif yaşamı sağlar, insan boyutunu kentin yaşamına katar.

Kültürel faaliyetler ve insan huzuru için, oyalanacak gezilecek, oynanacak ve bir araya gelinebilecek alanlara ihtiyaç vardır.

Yeni alanlar bulunup oluşturulurken gerek ölçek gerekse detaylar açısından mimari karakter ve kalite kadar, kent sakinlerinin ihtiyaçları ve davranış kalıpları da mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

Ağaçların, bitkilerin, renklerin, ışığın, gölgenin sunumu ve malzemenin seçimi çok önemlidir. Bu tür açık alanlar, beldede yaşayanların aktif ve yaratıcı olabilmeleri için azami olanakları sunacak biçimde düşünülmelidir.

Açık alanların korunması da buraların yasaklı bir alana ya da kişilerin davranışları üzerinde aşırı, anlamsız denetimler sağlayan mekânlara dönüşmeden, iyi bir biçimde yapılmalıdır.

Açık alanların oluşturulması; yerel yönetimler, toplum ve tüm bireylerin ortak iş birliğiyle olabildiğince komşuluk birimleri ölçeğinde gerçekleştirilmelidir, kent sakinlerinin bu tür faaliyetlere doğrudan katılımı, bir öz denetim yaratacağından, vandalizmle (tahrip etmek güdüsü) mücadelede de etkili olacaktır.

3. Mimari yaratıcılık ve kentsel gelişmenin, kentsel görünümün kalitesinde önemli bir rolü vardır
Bir kentteki çağdaş mimarisi ve tarihi dokusu, o kentin karakteridir.

Bir kentin çekiciliği ise, mevcut yapıların ıslahı ve yenilerin de hem birbirleriyle hem de çevresiyle, çekici ve uyum içinde olmasıyla artar.

Kentsel mimari kendini ifade etmekte özgür olabilmeli ve değişik ihtiyaçlara cevap verebilmelidir. Mi-

mari proje yarışmaları, yeni fikirlerin üretilmesinde çok önemli bir role sahiptir.

4. Tüm insanlar sağlıklı, güvenli, yerleşik, güzel ve özendirici bir çevrede yaşama hakkına sahiptir
Kentlerin fiziki biçimleri, özellikle de mahalle ölçeğinde konutların yapısı, yüksek kaliteli bir kentsel çevrenin oluşturulmasında önemlidir.

Söz konusu kaliteli kent çevrelerinin oluşturulması, meskûn alanların hava, su, toprak ve yeraltı kirliliklerine karşı korunması, çevrenin korunması, tampon bölgeler, parklar, bahçe ve bostanların oluşturulması; rahatsızlık yaratan ağır trafiğin kentten ayrılması ve çeşitli kültürel ve sportif etkinliklerin temini ile sağlanır.

Bunların yanı sıra, halka fikirlerini rahatça ifade edebilme, çevresinin oluşumu veya çevrede oluşabilecek değişiklikler konusunda karar verme süreçlerinde etkin olabilme fırsatı tanınmalıdır.

5. Bir kentin canlılığı, dengeli meskûn alanların oluşturulması ve merkezdeki konut dokusunun korunmasıyla sağlanır

Yerel yönetimler; kent merkezlerinde, güçlü ekonomik karları (spekülatif karları) kontrol altında tutarak ve değişim, iyileştirme gibi yöntemleri özenerek bu alanların meskûn karakterini korumada söz sahibi olabilmelidirler.

Yanı sıra, merkezi meskûn alanlardaki sosyal çeşitlilik de korunmalıdır.

4.4. TEMA: Tarihi Kentsel Yapı Mirası

Kentsel mimari, bir kasabanın kimliğini ve hafızasını korumak için korunan, kalıcı öneme sahip olduğu düşünülen öğelerden oluşan bir mirastan oluşur. Bu, konum, topoğrafya ve iklim gibi doğal

unsurların yanı sıra insan becerisinin ve sanatsal ve kültürel değerlerin ürünü olan insan yapımı unsurları da içerebilir.

Bu miras, genelde geçici ve kalıcı gereksinimlere, modalara ya da baskılara yanıt olarak ek elemanlarla da tamamlanabilir.

Bu kentsel miras, kent ve kentlinin kimliği açısından kritik önem taşıyan, kentsel yapının ayrılmaz ve yeri doldurulmaz bir parçası olup Avrupa'nın ortak geçmiş ve gelecek bilincini ve içeriğini oluşturan kültürel referansla, gelecek kuşaklara aktarılır.

Tarihi kent mirası, Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesinin 1. maddesinde tanımlandığı üzere anıtlar, yapı grupları ve kent dokularından oluşur.

Kentsel mirasın özel ve çoğunlukla ihmal edilmiş bir kısmı, fabrikalar, makine-teçhizat, köprüler, limanlar, depolama vs. gibi genelde sanayileşme dönemi yapılarıdır.

Kentsel miras cehalet, kullanılmama (terk edilme) veya her tür bozulma ile tehdit altındadır.

Kentsel mirasın korunması ve bakım-onarım sorumluluğunu üstlenebilecek en uygun kurumlar yerel yönetimlerdir.

Tarihi merkezlerin ve dokuların yapısı uyumlu bir sosyal dengeyi oluşturur. Eski kent dokularında çoklu faaliyetlerin geliştirilebilmesi için doğru koşulların oluşturulması, sosyal bütünleşmeyi sağlayacaktır. Tarihi bir yapının korunmasıyla, bir bölgenin karakteri korunabilir ya da yenilenebilir.

İLKELELER

1. Kentsel koruma için hassas bir yasal çerçeve gerekir

Her ne kadar, koruma yükümlülüğü kamunun elinde olsa da bireysel yapılar genellikle özel mülkiyettedir. Bu nedenle korunmanın sağlanması amacıyla, taraflar arasındaki mevcut hak ve sorumlulukları tanımlayan, anlaşmazlıkları çözebilen yasal düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Devlet kurumları, koruma altına alınan bireysel ve grup yapılar konusunda bozulma, tahrip olma, yapı karakterinin bozulması ve değiştirilmesine karşı, denetim ve yaptırım yetkilerine sahip olmak zorundadır.

Bu tür yasal düzenlemeler, kurum ve kuruluşlara mevcut restorasyon işinin yapı sahibine gerekli maddi desteğin sağlanarak yaptırılmasını, yapmadığı noktada veya zorunlu olarak mülk kamu eline geçmişse bile işin sürmesini temin etme yetkisi verir.

Söz konusu yasal düzenlemeler, aynı zamanda kapsamlı bir arşiv mekanizmasıyla, kentsel mirasın envanterinin de çıkarılmasına olanak verir. Bir kentteki geniş kapsamlı tarihi yapı araştırması sonucu elde edilen bu envanterler, olası tehditleri ve özellikle sanayi mirası için uygulanabilir yeniden kullanım olanaklarını ortaya koyarak, müstakbel alıcıların dikkatine sunar.

Yasalar, sit alanları ya da özel koruma alanlarına ilişkin tanımlar içermeli; yetkililere, koruma ve restorasyon çalışmalarında kalifiye usta ve geleneksel malzeme kullanımı, orijinal forma uyma vb. konularında denetleme ve yönlendirme yetkisi vermektedir.

2. Kentsel mirasın korunması, bilgilendirme politikalarını gerekli kılar

İyi bir koruma, halkın ve mirasın bireysel sahiplerinin (mülk sahiplerinin) sahip oldukları değer konusunda farkındalıklarının arttırılmasıyla sağlanır.

Bu konuda, modern iletişim araçlarının ve reklam tekniklerinin etkin kullanımına ve insanların çocuk yaşlardan başlayarak, konuya ilişkin özel ilgiyle eğitilmesine ihtiyaç vardır.

Korumaya ilişkin politikalar, bilgi ve felsefe; mimarların, arkeologların ve tarihçilerin tekelinden (dar çemberinden) çıkarılıp, kent plancılarına, politikacılara, müteahhitlere ve hatta iş çevrelerine kadar genişletilebilmelidir.

Oluşturulacak gönüllü çalışma kampları ve imece kampanyaları, korumaya pratik yolla katılımı öğretmekle kalmaz, aynı zamanda yararlı, eğitsel bir döngü de yaratır.

3. Yeterli ve yeni finans mekanizmaları ve ortaklıklar gereklidir

Gerek tek yapı veya çoklu yapılar ölçeğinde kentsel mirasın korunmasında; gerekse ulusal, bölgesel, yerel düzeyde koruma politikalarının uygulanmasında, yeterli idari hizmetlerin sağlanması ağır bir mali taahhüttür. Devlet kaynaklarının ötesinde, bu iş için ayrılan fonlar, özel sektörle oluşturulacak ortaklıklarda ve özel şahıslara verilecek teşvikler için de kullanılabilir. Örneğin, yapıları yıkmak yerine restorasyonu özendirici vergi ve mali teşvikler, farklı Katma Değer Vergisi uygulamaları, binanın tümünden onarımı ve restorasyonu koşuluyla düşük fiyattan satış uzun vadeli krediler, restorasyon vakıfları oluşturmak, döner sermaye fonları, sponsorluk ve bağış sisteminin işletilmesi.

Kamu kurumları, kendi mülkiyetlerinde olan tarihi yapıların -örneğin demiryolları- bakımına ilişkin sorumluluğu kabul etmelidirler.

4. Eski el sanatları ve yapı tekniklerinin yaşatılması, canlandırılması gereklidir

Koruma uzmanlığı eğitimi, üç ayrı zanaatkar kategorisine yöneliktir: bir zanaatla uğraşmak isteyen gençler, yeniden eğitim almak veya uzmanlaşmak isteyen zanaatkarlar ve becerilerini ilerletmek isteyen uzman zanaatkarlar. Farklı tip ihtiyaçlar, bahsi geçen farklı tip eğitimleri gerektirir. Eğitim; zanaatkarlığın öneminin artması için gerekli mesleki ve sosyal fırsatları yaratmalıdır.

5. Kentsel miras; planlamanın temel bir unsuru olarak, çağdaş yaşamla bütünleştirilmelidir

Bütüncül bir korumanın en temel koşulu, koruma ve onarımı (restorasyonu) gerekli bir planlama hedefi olarak kabul etmektir. Bu da koruma programının bütüncül bir yaklaşıma oturmasını zorunlu kılar. Koruma çalışmalarını yürütecek ekip, disiplinler arası bir ekip olmalı ve ekonomik kalkınma, kültür, konut, çevre vs. gibi diğer sektörel politikalarla aktif iş birliği içinde çalışabilmelidir.

Ancak bundan, kentlerin açık hava müzesi haline dönüştürülmesi de anlaşılmamalıdır. Restorasyon, yapılarda çağdaş, yaşanabilir bir ortam sunmalı, kamu kuruluşları ise yapının kendi kendini koruyabileceği bir sistem sağlamalıdır.

6. Ekonomik kalkınma, çoğunlukla kentsel mirasın korunmasıyla canlandırılabilir

Kentsel mirasın korunması çoğu zaman başarılı bir kentsel ekonomik canlanma anlamına da gelir. Bu, turizm ve ticaret sektörleri için kentin çekiciliğini artırır. Eskinin yeniden kullanımı; kısmen sanayinin de içinde bulunduğu alanlarda, binaların konut,

otel, iş merkezleri ve benzeri kullanımlara dönüştürülmesiyle ekonomik bir çözüm üretebilir.

Koruma, emek yoğun bir iş olduğundan, işsizliğe de çözüm olup, enerji, hammadde ve altyapıdan tasarruf sağlar.

4.5. TEMA: Konut

Kentler, özü daima konut olan bir "kale"nin gölgesine sığınmak isteyen insanları ve toplulukları her zaman cezbetmiştir.

Konut edinmeye ilişkin haklar, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 25. maddesinde belirtilmiştir.

Konut, bireye ait kişisel bir mekân olup, ikamet edenin kentsel varlığının temel simgesi, toplumun temel yaşama birimidir.

Konut stoku, kentin yapılaşmış alanının büyük bölümünü kaplar. Konut; bir insanın yaşamında sahip olmak için en büyük bedeli ödediği harcama kalemi olup; çalışma, dinlenme ve ulaşım ile birlikte kent yaşamının temel işlevlerinden biridir.

İLKELER

1. Konutta bireyin mahremiyet hakkı vardır

Konut; birey için güvenliğin sağlandığı, huzurun, sükunetin ve gerçek kişisel mahremiyetin maksimum garantiye sahip olduğu tek gerçek özel alandır.

Yerel yönetim yasaları; hane mahremiyetini mutlak sağlayacak, haneyi kamu ve özel kuruluşların müdahalesinden koruyacak, program ve kampanyalar düzenleyerek kişi başına oda oranının olabildiğince 1 (bir)e yaklaşmasını temin edecek; ses, ayırıcı duvarlar, dış görünüş ve gözden uzak olma vb. standartların oluşturulup uygulanmasını göz önüne alacak şekilde düzenlenmelidir.

2. Her insan ve ailenin; güvenli, sağlam bir konut edinme hakkı vardır

Konut, kişinin gündelik yaşamını sürdürebilmek amacıyla ihtiyacı olan enerji ve gücü geri toplayabildiği ve fiziksel sağlığı için güvenli, emin bir ortam olmalıdır.

Bu da yapılarda güvenlik standartlarının oluşturulup izlenmesi, yerel sağlık, güvenlik ve barınma birimlerinin iş birliği ile sağlıklı yapılarla ilişkin envanterlerin derlenerek; yapıların yıkılması, yeniden yapılması ya da onarılmasıyla sağlanabilir.

Bu aynı zamanda konutların doğal tamamlayıcıları olan bahçeler, yeşil alanlar ve bu amaçla ayrılmış benzeri paylarla (küçük bostanlarla) donatılması anlamına gelir.

3. Yerel yönetimler, konutta seçeneği, çeşitliliği ve ulaşılabilirliği sağlamalıdır

Kentler ve yerel yönetimler, dengeli bir toplum için çeşitli biçim ve standartlarda, tüm ihtiyaçları içerecek yerleşim çevreleri ve yapı stoklarından oluşan, geniş bir barınma seçeneği sunmalıdır.

Konut arzı, kişi ve ailelerin değişen yaşam tarzları ve sosyo-ekonomik koşullarına göre dalgalanan ihtiyaçlarıyla uyumalıdır.

Yerel yönetimler, konut üretirken, yer seçimi ve alıcının statüsüne göre çeşitlilik sunabilmeli ve bu pazarda oluşabilecek yetersizliklere müdahale edebilmelidir. Konut hareketliliğine yönelik caydırıcı unsurlar azaltılmalı, kişi ve ailelerin rahatlıkla konut değiştirebilmesi için gayri menkul alım satımlarında vergiler azaltılmalı kira kontratlarında sürelerle ilgili esnekliklerle kolaylaştırılmalıdır.

4. Sosyal ve ekonomik olanakları kısıtlı olan (dezavantajlı) kişi ve ailelerin hakları, yalnızca pazar mekanizması koşullarına terk edilemez

Pazar ekonomilerinde ev sahipliğine erişim kişilerin mevcut ve süregelen ödeme gücüne bağlıdır. Dolayısıyla pazara girip barınma hakkı elde edebilmek yaşlı, muhtaç, özürlü, işsiz, tek yaşayan, azınlık veya göçmenler gibi bazı insan kategorileri için ayrımcı ve güvenilmez koşullar nedeniyle kolay olmayabilir.

Sonuçta, konut politikaları; konut politikalarının sosyal hedeflerine ulaşılabilmesi ve özel sektörün bu konuda teşvik edilebilmesi için, doğrudan müdahale yetkisine sahip yerel yönetimlerin yetkisinde olmalıdır.

5. Yerel yönetimler, konut sahibi olabilme ve kullanım güvencesini sağlamalıdır

Yerel yönetimlerin kişilerin uygun fiyattan ev sahibi olabilmeleri için makul maliyetli konut fırsatı sunma görevi vardır ve buna göre ev sahibi olmaya yönelik mümkün olan tüm düzenlemeleri teşvik etmelidirler. Yasalar, kamuya ait evlerde ikamet eden kiracılara evi satın alabilme olanağını sunarken, yerel yönetimlere kamuya ait mülklerde değiş-tokuş yapabilme yetkisini sağlar.

Aynı önemdeki bir başka konu, kullanım süresi güvencesinin sağlanmasıdır. Örneğin, kirasını düzgün ödeyen bir kiracı herhangi bir tahliye korkusu veya kiracılık haklarını kaybetme tehdidi altında yaşama korkusu taşımamalıdır. Barınma hakkı, yerel toplumun bir parçası olabilme hakkını ifade eder ve uzun vadeli bir konaklama güvencesini gerektirir.

Bu tür haklar en iyi şekilde ilgili tüm tarafların tam olarak ifade edildiği, açık bireysel veya kolektif mülkiyet tapuları ve kira sözleşmeleriyle korunur.

Aynı zamanda, bahsi geçenler kadar önemli diğer bir konu ise yerel yönetimlerin; bireyleri ve kiracı derneklerini, konut yönetimine katılımı ve değişik konut modellerini -örnek: konut kooperatifleri- oluşturmada teşvik etmesidir.

6. Eski konut dokusunun yenilenmesi, mevcut sosyal doku pahasına yapılmamalıdır

Özellikle kent merkezlerinde eskiyen yapılarda oturanlar, genelde buraların rehabilitasyonu ile yenilenmiş konutlarda, bu rehabilitasyonlardan oluşan değer artışını karşılayamadıklarından, yaşadıkları yeri terke zorlanırlar.

Bu nedenle yerel yönetimler, rehabilitasyona dayalı konut programlarını, gerekli finansal kaynaklarıyla birlikte oluşturmali, böylelikle, mevcut sakinlerin bölgenin genel gelişiminden fayda sağlamasını temin etmelidir.

4.6. TEMA: Kent güvenliğinin sağlanması ve suçların önlenmesi

Özellikle uyuşturucu kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan suçlar Avrupa kentlerinde öyle bir noktaya yükselmiştir ki, kent toplumunu ilgilendiren temel siyasi, kamusal ve mesleki kaygılardan biri haline gelmiştir.

Güvenlik herkesin endişesidir. Bir yerleşim; orada yaşayanların güvenliği garanti altına alınmadan ve suç korkusu azaltılmadan, gerçek anlamda "kent hakkı"ndan yararlanamaz.

Yerel yönetimler; yerel toplumda herkese, uygun bir ortamda yaşama şansı sunan sosyal kalkınma politikalarıyla, sosyal bağları yenileyip, karşılıklı destek ve ortaklığa dayalı aktif eylem programları geliştirerek, suçların kök nedenleriyle mücadelenin ana aktörleri olmuşlardır.

İLKELER

1. Tutarlı bir güvenlik ve suç önleme politikası, alınacak önlemlere, kanuni yaptırımlara ve müşterek desteğe dayanmalıdır

Suçun çok çeşitli sebepleri vardır. Çözümlerin de buna göre çeşitlendirilmesi ve koordinasyonunun sağlanması gerekir.

Bu da suçun sebeplerini, şimdiye kadar yürütülen mücadelelerin etkilerini analiz ederek gelecekte izlenecek yöntemlerin belirlenmesi için yerel düzeyde, seçilmişler, resmi görevliler, kolluk kuvvetleri, hukukçular, sosyal danışmanlar ve sivil toplum örgütlerinin iş birliğini içeren yapıların oluşturulmasını gerektirir.

Bu aynı zamanda, bir ceza uygulandığında, hemen ardından suçlunun topluma kazandırılması ve mağdurun haklarının telafisi için çaba sarf edildiği bir sistemle de ilişkilendirilmelidir.

2. Yerel güvenlik politikası net bilgilere ve kapsamlı istatistiklere dayandırılmalıdır

Yerel güvenlik politikaları, açık, net bilgilere ve kapsamlı istatistiklere dayandırılmalıdır.

Detaylı suç istatistiklerinin oluşması (suçun işlendiği zaman ve mekânın saptanması, sabıka kaydının araştırılması vb.); mağdur araştırmaları ve mağdur derneklerinden, sosyal hizmet uzmanları ve uzman eğitim danışmanlarından alınacak güncel raporlar aracılığıyla sağlanacaktır.

Bu mekanizma, yerel yönetimlere ve yerel suç izleme servislerinin çalışmalarına temel oluşturacaktır.

3. Suçun önlenmesi toplumun tüm üyelerini kapsar

Suçun oluşumunda birincil derecede önemli olan etkenlerin başında; sosyal yabancılaşma, buna

bağlı olarak ortaya çıkan olumsuzluklar ve özellikle, belli bir kültürle, aileyle, okulla veya toplumla bütünleşememiş olan gençler gelir.

Kentsel çevreyi iyileştirici önlemleri alırken beraberinde; gençlere sağlık, eğlence, eğitim, istihdam konularında olanaklar yaratmak, suç oluşumuna karşı alınacak tedbirlerdendir. Toplumun zor durumdaki kesimlerine; ayrımcı yapılar oluşturarak değil, aksine, ekonomik bütünleşme, barınma gibi sorunlarına detaylı yaklaşımlarla, özel önem verilmesi gerekir.

4. Etkili bir kent güvenlik politikası için emniyet güçleri ve yerel halkın yakın iş birliği gereklidir

Güvenliği etkin kılabilmek için emniyet güçleri; toplumun tüm faal birimleriyle gerekli koordinasyonu oluşturarak, kent sakinleri ve temsilcileriyle, iyi bir diyalog geliştirmelidir.

Bu koordinasyon ve diyalog için ortak çalışmayla, yerel izleme birimleri oluşturulup, yeni yöntemler geliştirilmelidir. Bunlar; özellikle belli yer ve zamanlarda devriyelerin gezmesi; gençleri hedefleyen eğitimler; adli makamların kovuşturma politikalarıyla ilgili katkıların sağlanması; kamu kurumlarının ve kent sakinlerinin hırsızlığı önleyici tedbirler geliştirmesi, yapıların yeni teknolojilerle korunması ve mahallelerde devriye bulundurulması gibi konularda uyarılması; özel güvenlik güçlerinin faaliyetlerinin desteklenmesi ve sosyal hizmetler ve benzeri kuruluşlara iş birliği içinde gelen çağrı ve şikayetlerin ciddiyetle anında takibi gibi önlemleri de kapsamalıdır.

5. Uyuşturucu karşısı yerel politikalar oluşturulmalı ve uygulanmalıdır

Uyuşturucu bağımlılığı, suçun oluşumuna yol açan çeşitli faktörleri içerir; zaten kendisi bir suç oluştu-

ran bu eylem, uyuşturucu trafiği de dahil olmak üzere, bağımlı kişilerin uyuşturucuyu elde etmeye yönelik tüm eylemlerini kapsar. Uyuşturucu satıcılarının yakalanması, uzman polislerin ve adli makamların görevi olmasına karşın, toplum da uyuşturucu talebini en aza indirmek için gerekli tedbirleri almak zorundadır.

Sağlık ve sosyal hizmetlerle ortak çalışacak uzman bir birim, yapacağı ön araştırma veya durum tespiti yanı sıra, özellikle okul içi ve dışında gençlere yönelik uyarı programlarıyla söz konusu çalışmalara katkıda bulunur.

Kişilerle temas halinde olan irtibat personelinin, kamu çalışanları, öğretmenler, gençlik danışmanları ve sosyal hizmet uzmanlarının eğitime, bunun yanı sıra, şiringaların ve uyuşturucu muadili diğer ilaçların satışında özel koşulların getirilmesine özen gösterilmelidir.

6. Suçların tekrarını önleyici programlar ve hapis cezaları yerine alternatif çözümler üretilmesi esastır

Cezaevi tecrübesi, sabıkalının yeniden suç işlemesine yol açtığından, hapis cezası, sadece çok ciddi suçlar söz konusu olduğunda gündeme gelmelidir.

Toplumun kanuna aykırı herhangi bir cezai suça, hızla tepki verebilmesi için alternatif cezalandırma sistemlerinin geliştirilmesi gerekir; böylece, suçluyu topluma olabildiğince çabuk geri kazandırmak ve oluşabilecek suçları engellemek hedeflenir.

Cezaevlerine alternatif olarak, suçluyu cezaevi dışında arazide veya toplum hizmetlerinde çalıştırmak; ayrıca, suçluların gözaltı ve denetimli serbestlik süreçlerini, suça maruz kalmış kişilerin zararlarının tazmini ile düşünmek, cezaevleri ve

yerleşimler arasında olumlu ilişkiler kurarak, örneğin kültür ve eğitim faaliyetlerini cezaevlerine sokmak ve toplumu suçlunun serbest bırakılmasına hazırlamak gibi yöntemler denenmelidir.

7. Mağdurlara destek her türlü yerel güvenlik politikasının önemli bir bileşenidir

Mağdurlara yapılacak yardımlar, destek programlar ve buna paralel olarak suçlunun topluma kazandırılması çabası toplum için manevi bir görevdir. Bu tür yaklaşımlar, kamu veya toplum tarafından ortaklaşa oluşturulmalıdır. Mağdurlara gerekli destek ve rehberlik hizmetlerini sağlayacak özel birimlerle, emniyete ve mahkemelere yansıyan şikayetlerin sürekli takibinin yapılarak ilgili bilgi akışı hızlandırılmalı, tanıklığı teşvik ve ifade vermeyi kolaylaştırıcı önlemlerle mağdurlara destek sağlanmalıdır.

8. Suçların önlenmesine öncelik verilmeli, böylece mali kaynaklarda tasarruf sağlanmalıdır

Avrupa kentlerindeki yüksek suç oranı ve bu konudaki açıklar, genelde bu kentlerdeki yaşamın temel sorunları olmasına ve önleyici tedbirlerin kapsamlı bir biçimde tartışılmasına rağmen; yerel yönetimler henüz bu sorunlara yeterli mali kaynakları aktarmamaktadırlar.

Aktarılacak fonlar; suçun önlenmesine yönelik koordineli birimlere, yeni yöntem ve tekniklere, uyuşturucu karşıtı politikaların oluşturulmasına, suçun tekrarını engelleyecek programlara ayrılmalı, mağdurlara yardım ve cezaevlerine alternatif yaklaşımların geliştirilmesi gibi çalışmalarda kullanılmalıdır.

4.7. TEMA: Kentlerdeki dezavantajlı ve engelli kişiler

Her kentlinin en temel hakkından biri, yaş, ırk, bedensel ve zihinsel yetenek ayrımı yapılmaksızın, kentteki tüm sosyal faaliyet ve olanaklara serbest-

çe erişim hakkıdır.

Ancak, genel bir kural olarak kentlerimiz öncelikle ve elden geldiğince, mevcut çalışan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için imkânlar sunar.

Hamileler, çocuklar, yaşlılar, hastalar ve engelliler gibi kısa veya uzun süreli uyum sorunları yaşayan kişiler genellikle kentlerde göz ardı edilen gruplar arasındadır.

Bazı dezavantajlı kategoriler için temel bireysel haklardan yararlanmak ancak diğer kent sakinlerinin anlayış ve yardımı ile mümkündür.

İLKELE

1. Kentler, herkesin her yere erişebilirliğini sağlayabilecek şekilde tasarlanmalıdır

Tüm ticari, idari ve kamu binaları; sosyo-kültürel, sportif, sağlık ve dini tesisler, sokaklar, halka açık yerlerde kültürel, sosyal ve diğer etkinlikler engellilikleri veya engelleri ne olursa olsun herkesin erişimine açık olmalıdır.

Olabildiğince, bebeklere yüzme, engelliler için spor, kütüphanelerde çocuk bölümleri gibi değişik nüfus gruplarına yönelik faaliyetler düzenlemeli veya belli zaman aralıklarının bu gruplara tahsisi sağlanmalıdır.

Bununla birlikte, kamu binalarını ve olanaklarını kullanma ve kullanma hakkı, aynı zamanda diğer kullanıcılara aşırı rahatsızlık vermemeli veya gerçekçi olmayan ya da çok maliyetli önlemlere dayanmamalıdır.

Buna bağlı olarak, yerel yönetimler henüz inşa edilmiş olanlar da dahil, kamuya açık tüm bina ve tesisler için güvenlik ve kontrol birimleri oluşturabilir.

Aynı zamanda kamu ve yarı kamu hizmet personeli, çeşitli engellerinden dolayı sıkıntı çeken yurtaşlarla ilgilenmek ve onlara yardımcı olmak konusunda eğitilmeli ve insanların çok erken yaşlardan itibaren toplumun diğer daha az şanslı üyelerinin varlığından haberdar olmalarını, onlara hoşgörü göstermelerini sağlayıcı ve entegrasyonu teşvik edici politikaların geliştirilmesi sağlanmalıdır.

2. Dezavantajlı ve engelli kişilere yönelik politikalar aşırı korumacılığı değil toplumla bütünleştirmeyi/entegrasyonu hedeflemelidir

Yerleşimleri dezavantajlı ve engelliler için koruyucu kozalar biçiminde donatmak ve tasarlamak ne mümkündür ne de psikolojik, sosyal ve ekonomik olarak tavsiye edilir. Aşırı korunaklı bir çevre yerine, çocukların, yaşlıların, engellilerin, çevreleriyle uyum içinde, diğer tüm kentlilerle birlikte, toplum hayatının günlük yaşantısına katılımlarını sağlamak gerekir.

Aşırı koruma; sosyal devlet anlayışının teşvik edilmesine, söz konusu grupların mücadelelerine zarar verici karşıt grupların oluşmasına, sosyal gruplar arası ilişkilerin bozulmasına ve reddedilme olgusuna yol açar.

Aynı zamanda belli gruplar için tasarlanmış benzer faaliyetlere yoğunlaşmaktan kaçınılmalıdır.

3. Dezavantajlı ve azınlık gruplarını temsil eden uzman derneklerle iş birliği ve dayanışma esastır

Dernekler; dezavantajlıları veya azınlıkları temsilde, haklarını korumada ve onların toplumla bütünleşmesini teşvik etmekte olumlu bir rol oynarlar.

Derneklerin gerek kendi aralarında gerekse kent planlama, sosyo-kültürel, politik konulardan so-

rumlu diğer kurumlarla ve her grubun birbirleriyle olan fikir alışverişleri, belirli aralıklarla ve sürekli olarak devam etmelidir.

Yalnız projenin gelişimi ve uygulanması aşamasında değil, tasarım sürecinde de gerçekleşecek fikir alışverişi sağlanacak hizmetlerin kalitesinin yükselmesini sağlar, yerel yönetimlerce benimsenen bütünleşme önlemlerinin etkinliğini artırır.

Söz konusu fikir alışverişi sokakların, kamu alanlarının, ulaşım ve diğer kullanımların ayrıntı şemalarının çıkarılarak, yapı yönetmelikleri ve ruhsat başvurularını göz önüne alarak, kentsel çevreyi bir bütün olarak planlama kapsamında değerlendirmelidir.

4. Ev ve iş yerlerinin dezavantajlı kişilerin ve engellilerin gereksinimlerine uygun şekilde uyarlanması önemlidir

Sosyal yaşam değişim ve tesadüflerin sonsuz etkileşimlerinden oluşur. Yaşı, sağlık durumu ne olursa olsun tüm alanlar herkes için kolayca erişilebilir olmalı, her fert işinde ve evinde kendini olabildiğince güvende ve rahat hissedebilmelidir. Böylelikle her kentli, kendini sonuna kadar geliştirecek olanağa kavuşabilir.

Oysaki; konutlar, iş yerleri, mahalleler ve diğer ufak yerleşim üniteleri, genellikle, belli gruplar için oldukça uygunsuzdur.

Gençler için gerekli düzenlemeler arasında, ses yalıtımı, mahremiyet, oyun alanları ve güvenlik; yine gençler için (13-19 yaş grubu) buluşma yerleri, oyun alanları ve mahremiyet; yaşlılar için izolasyon, güvensizlik, ulaşım güçlüğü gibi durumların azaltılması, buluşma yerleri ve çeşitli kurumlar aracılığıyla rehberlik hizmetleri; engelliler için uygun ulaşım olanakları, tuvaletler; yavaş veya güç yürüyen,

duyma veya görme engellilerin fiziksel engellerini azaltmak için teknolojik araçların yaygın olarak kullanımı sağlanmalıdır.

5. Seyahat, iletişim ve toplu taşıma herkes için erişilebilir olmalıdır

İnsanların ve malların serbest dolaşımı, temel kişisel haklardan olmakla birlikte, toplumun bazı grupları için seyahat ve iletişim bir sorun olmaya devam etmektedir.

Söz konusu haklar, yaşlarından, bedensel veya zihinsel yeteneklerinden, dil bilgileri ve yerel gelenekleri nedeniyle dezavantajlı olan grupları da kapsar. Bu nedenle, bu kişilerin değişik kaynak ve tesisleri kullanımı; evrensel resimli anlatımlar, tercümeler, yaya ve bisikletliler için yollarda uygun işaretlemeler, yoğun olarak dilin pratik kullanımı konusunda azınlıkların eğitimi ve yeni etkili kullanıcı-uyumlu danışma sistemleri aracılığıyla teşvik edilmelidir.

4.8. TEMA: Kentsel alanlarda spor ve boş zamanları değerlendirme

Spor ve boş zamanları değerlendirme, oldukça geniş bir fiziksel aktivite yelpazesini kapsar. Bunlar; hafif egzersizler, oyun, hedefli ve performansı arttırmaya yönelik egzersiz, mükemmeye ulaşmaya yönelik sistemli bedensel çalışmalardır.

Bu tür faaliyetlerin kişi ve toplum yaşamında yeri önemlidir. Kentsel alanlarda yoğunlaşmış insan toplulukları ve beraberinde getirdiği baskılar, çeşitli spor olanaklarını hem talep eder hem de sağlamasına izin verir.

Spor, kişileri ve toplumu bir araya getirerek iletişim olanaklarını artırır, özellikle gençleri yönlendirerek, sosyal yabancılaşmalarını önlemek konusunda yardımcı olur. Aynı zamanda, uyuşturucu kullanı-

mıyla mücadelede ve uyuşturucu kaynaklı dışlanmaya karşı da önemli bir çaredir.

Herkese, ilgi alanları ve kabiliyetleri ölçüsünde spor faaliyetlerine katılmaya hakkı vardır, bu sayede kişiler, bedensel ve sosyal güvenlerini artırarak yaşamlarını daha anlamlı kılarlar.

İLKELER

1. Tüm kent sakinlerinin, eğlence, dinlence ve spor faaliyetlerine katılma hakkı vardır

Yerel yönetimler, Herkes için Spor Şartı (Sport for All Charter) yaklaşımları doğrultusunda, kişilerin sosyo-ekonomik durumları, yaşları ve etnik kökenlerine bakılmaksızın, kendi yönetiminde veya başkaları aracılığıyla gerçekleştirilecek spor alanları ve spor faaliyetlerine erişimi iyileştirme ve sağlama sorumluluğuna sahiptir.

Bu, aşağıda sıralanan esaslar aracılığıyla gerçekleştirilecektir:

- Birçok kent sakininin spor faaliyetlerinde yer almasını engelleyen, sosyal, ekonomik ve yapısal zorlukları ortadan kaldırarak,
- Spor faaliyetlerine katılımda, özellikle gençler, kadınlar, yaşlılar, etnik azınlıklar, işsiz ve düşük ücretliler gibi grupları hedefleyen ve bunların özel ihtiyaçlarına cevap verebilecek özel programlar, antrenmanlar ve benzeri araçlar geliştirerek,
- Yerleşim bütününe kapsayacak şekilde temel spor tesisleri ağını yaygınlaştırarak,
- Bu bütün içinde kolayca ulaşılabilen, toplum alışkanlıklarına ters düşmeyen, yerel nüfusun rahatça kullanabileceği, küçük ölçekli spor aktiviteleriyle toplumsal bütünlüğü artırıp, suç ve vandalizmi azaltarak,
- Kamu tarafından sağlanan spor tesislerinin, gönüllü ve ticari sektörler tarafından düzenlenen spor tesislerinin tamamlayıcısı olmasını ve bu

tür planların kullanıcılarla istişarede bulunarak hazırlanmasını ve uygulanmasını sağlayarak,

- Meskûn alanlarda ve gelişme alanlarında önerilecek spor tesislerinin mevcut ve gelecek ihtiyaçları karşılamasını sağlamak, önerilecek olan spor faaliyetlerine katılım oranları ve ulaşım bağlantılarını vb. göz önüne alarak,
- Gerek geleneksel gerekse modern sporlar için çeşitli olanaklar yaratarak,
- Öneri ve mevcut kentsel -rekreasyon faaliyetlerini özendirip ve teşvik etmek amacıyla henüz inşa edilmemiş kentsel alanlarda planlama yapmak veya mevcut kentsel alanlarda açık alanlar, ormanlık alanlar, oyun alanları, su yolları ve bisiklet yolları oluşturarak.

Spor ve fiziksel faaliyetler; açık alanlar, ağaçlı alanlar, akarsular, kanallar, göller ve bahçeler gibi mevcut kaynaklardan tahsisler yaratarak doğal ve sentetik çim sahalar, tenis kortları ve atletizm parkurları kurarak yüzme havuzları, buz pateni sahaları gibi büyük spor merkezleri inşa ederek kişilere çeşitli fırsatlar sağlayabilir.

2. Spor alanları sağlıklı ve güvenli biçimde tasarlanmalıdır

Kentsel spor alanları, çevre binalar ve kent görünümüyle birlikte, bulunduğu mekâna anlam kazandıracak uyuma sahip olmalıdır.

Tasarımları ve kullanılacak malzeme, toplumun tüm kesimleri için çekici olacak biçimde, güvenli ve sağlıklı olacak şekilde seçilmelidir.

Bina konumu ve biçimi, stil ve düzen kullanıcıların ve yöneticilerin gereksinimlerini karşılayabilmelidir. Futbol sahaları gibi başlıca spor alanları, seyirci can güvenliğini garanti ederek, suç ve şiddeti azaltacak şekilde tasarlanmalıdır.

Büyük spor alanlarının tasarımları ve organizasyonları sonrasında bunlara ek olarak düzenlenmiş diğer yapıların yeni kullanımlara dönüştürülebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin; sporcuların kalacakları yerleşim alanlarının daha sonra konut alanlarına dönüştürülebilmesi gibi.

3. Her kent sakininin kişisel potansiyellerine göre istediği sporu yapma hakkı vardır

Temel düzeyde spor yapabilen birçok kişi, özgüvenlerini geliştirmek ve kişisel bütünlüklerini oluşturmak için sporla ilgilerini geliştirme ihtiyacı duyarlar. Performanslarını artırarak daha iyiye erişebilir, özellikle bu faaliyetlere katılan gençler ve diğerleri için modeller oluştururlar.

Bu becerileri kazanmış kişilerin spor aracılığıyla geçimlerini sağlayabilmeleri, aynı zamanda yerel ekonomilere de bir katkıdır.

Spor faaliyetlerinde becerilerini artırmak isteyenlerin ihtiyaçları, bu işi hobi olarak yapanlardan daha karmaşık ve fazladır.

Bu nedenle kamu, spor federasyonlarıyla birlikte, yetenekli sporcuların müsabaka ve antrenman ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeterli alet ve donanımına sahip uygun spor ortamlarını tasarlamalıdır.

Buna yapılandırılmış antrenörlük, eğitim ve rekabet programları eşlik etmelidir.

4.9. TEMA: Yerleşimlerde Kültür

Yerel ve bölgesel yönetimler, sanatsal ve eğlence-dinlenme faaliyetlerinin sağlanmasında, kültürel aktivitelerin teşvik edilmesinde ve kültürel demokrasiye erişimde önemli bir yere sahiptirler.

Bu nedenle yerel yönetimler, yerleşimin ve nüfusun geleneksel, kültürel özellikleri ışığında bir kültür politikası hazırlama ve uygulama kapasitesi ve hakkına sahip olmalıdır.

Mimari oluşumlar, dil, güzel sanatlar, müzik, edebiyat, hepsi birden bir kentin ortak hafızasının ve tarihinin birer ifadesini, yaşam tarzlarının, sosyal oluşumların, kültürel mirasın ve yaşanmışlığın değişiminin barometresini oluştururlar.

Her yörenin kendine özgü coğrafyası, topoğrafyası, iklimi ve yaşam koşulları, söz konusu kültüre belirli bir özellik kazandırarak vatandaşların belirli bir alanla özdeşleşmesini sağlar.

Kültürel politikaların, ekonomik ve sosyal kalkınmaya da katkısı vardır. Daha kapsamlı olarak ele alındığında, bu politikaların oluşumu bireylerin yerleşimlerini, Avrupa'yla ilişki ve değişim ağındaki rol ve konumlarıyla tanımalarına, tanımlamalarına ve bütünleşebilmelerine yol açar.

İLKELEER

1. Tüm kent sakinlerinin kültürel faaliyetlerden faydalanma hakkı vardır

Kültür tüm bireyleri kapsar. Ayrıcalıklı bir azınlığın veya seçkinlerin alanı olarak değil, tüm sosyal grupların yaratıcılığını ve hayal gücünü teşvik edecek bir araç olarak görülmelidir. Kültürel demokrasinin evrensel olduğu, İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 27. maddesinde belirtilmiştir.

2. Yerleşimlerin kültürel oluşumunun, ekonomik ve sosyal gelişmeye katkısı

Kültürel politikalar, ekonomik gelişmeyi ve toplum bilincinin oluşmasını teşvik eder; en küçük yaştan başlayarak, eğitimin vazgeçilmez bir parçasıdır; toplumsal ilişkilere katılımda etkin rol oynar, top-

lumun dezavantajlı kesimlerinin sosyal yenilenmesinde yardımcıdır. Bu nedenle kültür; karmaşık kent politikalarının, insan haklarının geliştirilmesi-ne yönelik temel politikanın ve kentlerde yaşamın kalitesinin artırılmasının temelidir.

3. Kültürel alışveriş, farklı milletlerden, farklı bölgelerden ve ülkelerden olan insanlar arasında güçlü bir bağdır

Yerel yönetimler kendi yerleşimlerinin kültürel tecrübelerini diğerlerine aktarmakla, karşılıklı saygı ve anlayışın aratacağının bilincinde olmalıdır.

4. Kültürel gelişim ve gerçek bir kültürel demokrasi yerel yönetimler, toplum birimleri, gönüllü kuruluşlar ve özel sektör arasında dayanışmayı gerektirir

Kültürel gelişim yalnızca yerel yönetimlerin sorumluluğu değildir. Bu yönetimler, çeşitli yöntemlerle örneğin, ticari kuruluşların mali teşviklerle sanatsal ve kültürel faaliyetleri himaye etmesine ve özendirmesine yardımcı olabilirler. Ayrıca, kültürel yeniliği hedefleyen mahalle topluluklarına, sorumluluk vererek ve faaliyetlerini artırarak azami desteği verebilirler.

5. Kültürel çoğulculuk (çeşitlilik), yenilikleri ve yenilikçi denemeleri teşvik etmelidir

Kültürel aktivitelerin zenginliği; organize ve kurumsallaşmış yapılardan değil, onun doğaçlama ve yaratıcı özelliğinden kaynaklanır.

Başarılı bir kültürel gelişim, toplumun belli gruplarının -örneğin gençler ve özellikle göçmen toplulukların- gereksinimlerini ve dayanışmasını hedeflemeli ve göz önüne almalıdır.

6. Kültürel turizmin yerel yönetimler tarafından dengeli bir şekilde desteklenmesi, toplum üzerinde olumlu bir etki yaratabilir.

Kültürel turizm, Avrupa'da giderek gelişen bir en-

düstri dalı olarak tarihi yerleşimlere ve kültür-sanat faaliyetlerine, gün geçtikçe artan sayılarda ziyaretçi çekmektedir.

Bu faaliyetlerin yerel yönetimlere katkısı açıktır. Bunlar arasında, yükselen refah seviyesi; yerel işgücü olanaklarının artması; inşaat sektöründe değişik akımların oluşması ve el sanatları gibi yerleşik nüfus için olumlu gelişmelerin yayılması; tüm bunların ötesinde farklı kültür ve toplumlar arasında oluşacak kültürel alışveriş ile hoşgörünün artması sayılabilir.

Ancak bu faaliyetlerden yeterince yararlanmak ve oluşabilecek olumsuz etkilerinden kaçınmak; yöre halkını, özel sektörü, turizm sektörünü ve yerel yönetimleri kapsayacak bir kültürel ve turistik yönetim planı geliştirmekle mümkündür.

4.10. TEMA: Yerleşimlerde Kültürlerarası Kaynaşma

Kişinin yaşadığı toplumun aktif ve gerçek bir üyesi olabilmesi için, kültürel zenginliği olan bir kentte yaşaması gerekir.

Ancak çoğunlukla bu ilkeye saygı duyulmaz. Farklı dil, gelenek, kültür ve inanca sahip göçmen ve azınlıklar; genelde toplumca kolay benimsenmez veya onunla kaynaşamazlar.

Genellikle bu tür kişilerin kent yaşamına ilişkin tecrübeleri, dışlanmışlık, yalnızlık, korku ve düşük standartlı bir yaşamla eşdeğerdir.

Yerel yönetimler, devlet tarafından belirlenen göçmen politikaları üzerinde söz sahibi olmamalarına rağmen, yüksek düzeyde göçün yol açtığı göçmenlerin barındırılmasında, eğitiminde, sağlık sorunlarında ve konunun yarattığı diğer sorunlarla başa çıkmak zorundadır.

Kültürlerarası kaynaşma; göçmen toplumları için kaliteli bir yaşamın anahtarı olduğu gibi, yerel yönetimlerin ve kent bütününe kültürel ve ekonomik zenginliğinin de kaynağıdır.

Bir kentin görevi; buraya birlikte yaşamak, paylaşmak, bütünleşmek üzere değişik kültürel altyapılardan gelmiş gruplara, kent bütününe yapacağı olumlu katkı da göz önüne alınarak ev sahipliği yapmak ve onları kucaklamaktır. Böylelikle, Avrupa yurttaşlığı kavramı bir topluma ait olma duygusuyla, farklı inançların özgürce dile getirilebildiği, aktif bir demokrasi ortamında oluşur.

İLKELER

1. Ayırımcılık karşıtlığı kent politikalarının temel unsuru olmalıdır

Yerel yönetimler, kamu alanlarından (sokaklar, ulaşım, oteller, dükkanlar, tiyatrolar, sinemalar vb.) istihdam eğitimlerinden, okullardan, konutlardan, kültürel faaliyetlerden ve kent yaşamının diğer unsurlarından, ırk ve etnik köken gözetmeksizin, herkesin eşit biçimde faydalanmasını sağlayacak ayırımcılık karşıtı yasaları desteklemeli ve benimsemelidir.

Bu durum, yerel yönetim, mahalle ve toplumsal değerleri savunan diğer ilgili kuruluş temsilcilerinden oluşacak bir ortak yapı tarafından garanti edilmelidir.

Göçmen toplumlar, ayrıca, kendi çıkarlarını korumak ve kültürel kimliklerini kaybetmemek için kendi yerel birliklerini oluşturma hakkına sahip olmalıdırlar.

2. Yerel yönetimlerce göçmenlerin yerel politik yaşama etkin katılımı sağlanmalıdır

Kentlerde bir süredir ülkede yaşamakta olan ya-

bancılara, yerel yönetimleri seçme ve yönetimlere seçilme haklarını tanıyan, Yabancıların Kamu Yaşamına Yerel Düzeyde Katılımına ilişkin Avrupa Sözleşmesi ilkelerinin hayata geçirilmesi sağlanmalıdır.

Yerel mekânizmalar, göçmen topluluklarının kamu bilgilerine ulaşabilirliğini ve halkın katılımı süreçlerine katılabilmelerini de sağlamalıdır.

3. Kentlerde uygulanan kültür ve eğitim politikaları ayrımcı olmamalıdır

Farklılıkların kabulü ve hoşgörü ortamı, eşitlikçi bir kent toplumunun temelini oluşturur. Bu; azınlık gruplarının kültürel ihtiyaçlarının kabul edilerek çok kültürlü ve ırkçı olmayan bir eğitim politikası; değişik kültürler ve dinler arasında diyalog ve fikir alışverişine olanak sağlayarak farklı toplulukların inançlarının gereklerini eşit olarak yerine getirebilmeleri için benimsenmiş politikaların uygulanmasını gerektirir.

4. İstihdama eşit erişimin sağlanması kamu yetkililerinin sorumluluğunda olmalıdır

Göçmenlere çalışma koşullarında eşit muamele ilkesi, Göçmen İşçilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Avrupa Sözleşmesinde şart koşulmuştur.

Bu eşitlik, yerel yönetimlerin değişmez kaygısı olmalıdır. Bu yaklaşımın dezavantajlı grupların iş yeri açma vb. ekonomik aktivitelerde yer alabilmelerini teşvik etmesi ve yurttaşlık hakkı kazanmış yabancıların kamu ve yarı kamu sektörlerindeki görevlere kolayca erişimini içermesi gerekir. Mevzuatın güçlendirilmesi, kontrollerin arttırılması ve işverenlerin dezavantajlı gruplara iş fırsatları sunmaya teşvik edilmesi yoluyla kayıt dışı istihdamla mücadeleye özellikle önem verilmelidir.

5. Çok kültürlü entegrasyon, göçmen toplulukların sosyal ve fiziki kentsel çevreye tam entegrasyonunu ifade eder

Konut edinme programları, rehabilitasyon çalışmaları ve kamu hizmetleri sosyal ve etnik azınlık mahallelerinin oluşmasını engellemeli, değişik toplulukların bir araya gelmesini teşvik etmeli ve azınlıkların gelenek, kültür, yaşam tarzı ve ihtiyaçlarına açık olmalıdır.

4.11. TEMA: Kentlerde Sağlık

Kentler, sağlık koşullarını iyileştirmede ve sağlamada özel potansiyele sahiptir. Kişilerin bulunduğu sosyal ve fiziksel çevre ile yaşam biçimleri, sağlığın başlıca belirleyicileridir.

Yerel yönetimlerin hedefi kentsel yaşamın tüm koşullarını gözетerek kamu sağlık politikalarını oluşturmaktır.

Özellikle sağlık koşullarındaki eşitsizlikleri belirleme ve azaltmada, özel sağlık gereksinimlerini ve dezavantajlı grupların isteklerini karşılamada, sektörler arası çalışmalarla daha sağlıklı yaşam çevreleri yaratmada, böylelikle daha sağlıklı ve kolay çözümler üretmede, siyasi kararlılık önemlidir.

Hepsinin ötesinde kişilerin kendi kendilerine ve birbirlerine yetebilmelerini sağlayacak hastalık ya da kaza durumlarında bakımlarını üstlenebilecek sosyal şartların oluşturulması özellikle önemlidir.

İLKELER

1. Kentsel çevre tüm kentliler için iyi sağlık koşulları sağlamalıdır

Bu, kapsamlı kentsel çevre politikaları oluşturarak; atık yönetimi, hava, su, toprak ve yeraltı kirliliklerinin azaltılması ve tehlikeli atıkların tamamen ortadan kaldırılması, doğal ve yapay çev-

renin doğal afetlerden etkilenmesini engelleyici önlemlerle hassas kentsel çevre ve toplulukları sürekli gözlem altında tutarak; engellilere özel hizmet sağlayarak ve genel olarak toplumun gelişimini ve sosyal yenilenmeyi tesis ederek mümkün olabilir.

2. İnsanların temel ihtiyaç maddelerinin güvenilir ve sağlıklı biçimde sunumu, iyi sağlık koşullarının sağlanmasında önemli bir faktördür

Kentsel ortamlarda kişilerin gelişim ve yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli temel tüketim maddelerini temin edebilmeleri şarttır. Bu tüketim maddeleri kolayca ulaşılabilir olmalı ve kente eşit olarak dağıtılmalıdır. Böylelikle tüketiciler üzerinde gereksiz bir stres yaratılmamalıdır. Bu, sağlıklı ve güvenli içme suyunun temini, günlük tüketim maddelerinin arz ve dağıtımının denetlenmesi, besin kalite kontrollerinin arttırılarak, gıda imalat-hanelerinin ve yiyecek tüketim yerlerinin temizliğinin kesin yasal düzenlemeler yayınlayarak, temel kamu ve altyapı hizmetlerinin öncelikli temini ve dağıtımında kesin politik kararlar oluşturmakla mümkündür.

3. Yerel yönetimler, toplum temelli sağlık girişimlerini ve katılımları teşvik etmelidir

Sağlıklı toplum, kişilerin kendi kendilerine veya toplu olarak yetebilmelerini sağlayacak ve hastalık ya da kaza durumlarında bakımlarını üstlenebilecek toplumdur.

Bu, mahallelere kadar yaygınlaştırılmış sağlık merkezleri oluşturarak, halk sağlığı ile yakından ilgilenen gönüllü grup ve kuruluşlara faal destek sağlayarak, kentlilerin sağlık kuruluşları (sağlık ocakları, hastaneler ve poliklinik yönetimiyle ilgili komisyonlar) gibi karar verici ve danışman kurumlarda çalışabilmelerini sağlayarak, uzman ve gönüllülere

koruyucu hekimlikle ilgili gerekli eğitimleri vererek sağlanabilir.

4. Kent sağlığı uluslararası bir önem taşıdığından, yerel girişimlerin uluslararası programlarla ortak yürütülmesini öngörür

Yerleşimler arasındaki uluslararası değişimin temel hedefi böyle bir ağ içindeki her bir yerleşimin deneyim ve bilgi alışverişi yoluyla, yeni halk sağlığı çalışmalarıyla ilgili ortak davranışlar geliştirebilmelerini, sağlık girişimlerini meşrulaştırarak açık siyasi kararlılıklar geliştirilmesini sağlamaktır.

Bu nedenle belediyelerin; özellikle Dünya Sağlık Teşkilatı'nın (WHO) "herkese sağlık" stratejisine dayalı "sağlıklı kentler" projesi ve Avrupa Yerel Çevre ve Sağlık Şartı'na (European Charter for Environment and Health at the Local Level) bağlı olarak geliştirdiği uluslararası çevre-sağlık hareketlerine katılımın teşvik edilmesi anlamına gelir.

4.12. TEMA: Halk Katılımı, Kent Yönetimi ve Kent Planlaması

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, özerkliğin gerçek ve uygulanabilir olması için gerekli yerel özerklik ve yerel finansmanın temel ilkelerini tanımlar. Bu metin, yerel yönetimlerin halk katılımı ve yerel demokrasiye yaklaşımlarında temel kaynak olarak kullanılmalıdır.

Yerel demokrasinin esasları oturtulmadan, kentlerdeki kişi haklarından söz edilemez.

Sosyal, fiziksel ve duygusal ihtiyaçların temini ve saygınlığı, resmi idare ve kent toplumunun tüm fertlerinin birbirleriyle olan diyaloguyla sağlanabilir.

Bu nedenle, bir beldenin yönetimi, hakları ve mülkiyetleri öneri yönetsel yasalar ve kararlardan etki-

lenecek kişilere, bu kararların duyurulması ve aynı zamanda kişilere konu hakkında fikir beyan etme hakkı tanınarak, karar verme süreçlerine faal olarak katılabilmelerinin sağlanmasıyla gerçekleşmelidir.

Alınacak herhangi bir kararın sonucu, kişilerin yetki ve hedeflerini aşıyorsa, uygulanmaya konmamalıdır. Bu fark edildiğinde, derhal daha üst düzey bir yönetim devreye sokularak, gerekli kararların, bu düzeyde kapsamlı bir çerçevede gözden geçirilmesi sağlanmalıdır.

Söz konusu kapsamlı yaklaşım; idari sınırlar içine hapsedilmiş, yalnızca uzman görüşleriyle çeşitli kentsel işlevlerin belirlendiği, aynı zamanda izole edilmiş bir seri kamu sektörü yaratan, mevcut dikey kent yönetimi anlayışının yerini almalıdır.

Mevcut kent yönetimi genellikle; kentliler tarafından, anlaşılabilir, zaman yitirici ve ekonomik olmayan çözümler üreten bir mekanizma olarak algılanır.

İLKELER

1. Yerel politik yaşama halkın katılımı halkın temsilcilerini, özgür ve demokratik olarak seçebilme hakkı yoluyla güvence altına alınmalıdır

Yerel demokrasilerde halkın katılım hakkı saklı olup katılımın gerçekleşmesi karar verme yetkisinin seçilmiş temsilcilere aktarılması ile sağlanır. Bu kişiler aldıkları yetkiyi yöre halkının refahı için geliştirilecek politikalar, programlar ve projelerin uygulanması için kullanırlar.

Bu hakkın kullanılması siyasal partilerin oluşmasına ve gelişmesine olanak sağlayacak koşulları yaratarak yerel politik temsilcilerin seçiminde sosyo-ekonomik durumlarına bakılmaksızın tüm kentlilerin seçime katılma haklarını garanti altına almakla sağlanacaktır.

2. Yerel politik yaşamda etkin bir katılım için halkın yerel, politik ve idari yapılarda belirleyici olması gerekir

Halk temsilcilerine seçtikleri dönemler için yerel sorunların tümüne ilişkin kapsamlı yetki verilmediğinden, belli aralıklarla seçmenlerine geri dönerek önemli konularda danışma gereği duyabilirler. Yerel kamu görevlileri ise, kalıcı olabilmek ve iş güvenlikleri açısından, seçilmiş kişilerle ilişkilerini belli düzeyde tutma eğilimleri gösterdiklerinden halk, yönetim mekanizmasına katılmak ve işleyişinde etkin olmak zorundadır.

Bunun için yerel gönüllü kuruluşların varlığının tanınması, yerel politik yaşamda halk katılımının (yürütme organlarına bağlı kurullarda ve komisyonlarda halk temsilcilerinin görev alabilmesi gibi) kurumsallaştırılması ve yönetim mekanizmalarına işlerliğin (denetim kurulu, şikayet kurulu, arabulucular/ombudsman gibi) kazandırılması gerekmektedir. Yerel seçilmiş temsilciler yalnızca genel bir yetkiye sahip olduklarından, özel bir sorun veya politika söz konusu olduğunda referanduma başvurmak durumundadırlar.

3. Halk, toplumun geleceğini etkileyecek her tür önemli projede kendine danışılma hakkına sahiptir
Yerel demokrasinin kökleri halktır. Halk, toplumu yönetmek ve planlamak için alınan kararlarda yerel kamu yöneticilerinin ve seçilmiş temsilcilerin ortaklarıdır. Bu nedenle, halk kendine düşen görevleri yerine getirebilmek için görevliler ve seçilmiş temsilciler tarafından uygulanacak tüm kararlardan haberdar olmalıdır.

Kent çevresini etkileyecek tüm projeler seçilmiş temsilciler, ihtiyaç sahipleri ve halk tarafından inceleme ve denetlemeye açık olmalıdır.

Bunun gereği resmi, yasal kamuya danışma süreçleri oluşturmak, danışma süreçlerinde tarafsızlık ilkesini garanti etmek, tüm kamu dokümanlarına özgürce erişilebilirliği sağlamak, bütün projeleri yerinde tanıtmak, resmi yerel bültenler yayınlamak ve yerel yönetim ile kamuoyu arasında bir köprü vazifesi gören gönüllü kuruluşların önemini kabul etmektir.

4. Kent yönetimi ve planlaması; kentin karakteri ve özel niteliklerine ilişkin yeterli bilgiye dayanmalıdır
Her yerleşimin korunması ve vurgulanması gereken bir kimliği vardır. Yerleşimin bölgesel ilişkileri, konumu, nüfusu, fiziki sınırları, çevresi, iklimi, formu, yapısı, kökeni, tarihi, işlevleri ve bunların tümü bir yerleşimin diğerinden farkını ortaya koyar.

Öncelikler hakkında karar vermek ve öneriler geliştirmek, tek bir mesleğe, tek bir birime veya şansa bırakılamaz. Bu ve benzeri kararlar; kentin özelliklerini, potansiyelini, faaliyetlerini, gelişme kapasitelerini ve kaynaklarını kapsayacak bilgileri içeren ve belirli aralıklarla yenilenerek güncelleştirilen analizlere dayandırılmalıdır.

Bireysel veya kolektif olarak ilgili herkesin önceden plana dahil olması, aşılması gereken engelleri belirlemenin en iyi yoludur.

5. Yerel politik kararlar uzmanlardan oluşacak ekiplerce gerçekleştirilecek kentsel ve bölgesel planlara dayandırılmalıdır

Yerel politik kararlar kapsamlı, güncelleştirilmiş bilgiler ile kent ve bölge planlama uzmanlarından oluşan ekipler tarafından önerilmiş, gerekçeli alternatif ve seçeneklere dayandırılmalıdır.

Kent planlaması, kentin fiziki, sosyal, ekonomik ve çevre değerlerini kapsayan projelerin, programla-

rın, stratejilerin veya planların ilgili uzmanlarca geliştirilerek değerlendirildiği bir ilimdir. İlim, gelişme ve korumacılık arasında sürdürülebilir kalkınmaya ulaşmada ve anlaşmazlıklarda uzlaşmak gibi zıtlıkların ahengini denge içinde koruyabilmelidir.

Bu planlama önerinin işe yararlılığını gözden geçirecek, analiz edecek, uygulanmasından sonra ise öneri ve kararların doğruluğunu kanıtlayacak bir değerlendirme süreciyle birlikte yürütülmelidir. Söz konusu değerlendirme süreci, konuyu uygulanabilirlik, politik kabul edilebilirlik ve üst düzey kararlara uygunluk açılarından da ele almalıdır.

6. Karar verme sürecinin sonucunda ortaya çıkan politik tercihler, hayati ve anlaşılabilir olmalıdır

Geçmişle ilgili bilgiler toplandıktan, teknik olanaksızlıklar ve çözümler araştırıldıktan, öneri alternatifler simülasyonlarla değerlendirildikten, ekonomik koşullar incelendikten ve kaynaklar korumaya alındıktan sonra sıra politik otoritelerin tercihlerine gelir. Bu tercih, tüm toplumu ilgilendirecek ve harekete geçirecek kadar gerçekçi ve kabul edilebilir olmalıdır.

7. Gençlerin toplum yaşamına katılımı yerel yönetimlerce sağlanmalıdır

Yerel yönetimler, Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılma Şartı (Charter on the Participation of Young People in Municipal and Regional Life) ilkeleri doğrultusunda, geleceğin kentlilerini, erken yaşlarda kent yaşamına katılımları konusunda teşvik etmelidir. Böylesi bir katılım, sosyal bütünlüğü sağlamada tartışılmaz bir rol oynadığı gibi gençlerin demokratik kurum ve kuruluşlara olan inancını da pekiştiren belirleyici bir faktördür.

Bu katılımın sağlanması iş, konut, çevre, kültür, dinlence, eğitim, öğretim ve sağlık gibi konularda

gençlerin özel ihtiyaçlarına yönelik tutarlı sektörel politikaların geliştirilmesi, fırsat eşitliğinin tanındığı kapsamlı yerel gençlik politikalarının oluşturulmasıyla mümkündür.

4.13. TEMA: Kentlerde Ekonomik Kalkınma

Çalışma yaşına gelmiş her birey, kendi olanaklarıyla, kent yaşamının sunabildiği çalışma fırsatlarından faydalanma hakkına sahiptir. Kent sakinleri, özellikle ilk işlerini arayan genç insanlar, yerel yönetimlerin diğer devlet kurumları ve özel sektörle iş birliği içinde iş olanakları yaratabileceği ve kolaylaştırabileceği beklentisindedir. Yerel yönetimler, kentte ekonomik kalkınmayı teşvik edecek koşulları yaratır, girişimcilere yardımcı olma olanaklarını sağlar.

Kentsel mekânlar; üretim, dağıtım, alışveriş ve tüketim gibi ekonomik dayanaklara sahip olduklarından, ulusal ekonomide önemli bir rol oynarlar. Bir kentin ekonomik kalkınması, kenti kullananların (kent sakinleri, iş ve alışveriş için gelenler, ziyaretçiler, yabancı turistler) hayat standartlarına katkıda bulunduğu oranda vazgeçilmezdir.

Kentlerdeki bu kalkınma, sosyal kalkınma ve çevre koruması ile tüm kentsel alanda yaşam kalitesini yükseltme hedefleriyle birlikte düşünülmelidir.

İLKELER

1. Yerel yönetimler, kendi yörelerinin ekonomik kalkınmasını sağlamalıdır

Geleneksel olarak yerel yönetimler, kendilerini, merkezi hükümetle ortak olarak yarattıkları parasal kaynaklardan finanse ettikleri belirli hizmetlerin sağlayıcıları, uygulayıcıları ve yöneticileri olarak görürler.

Kent yapısı ve kenti kullananların beklentilerinin değişmesi doğrultusunda yerel yöneticiler yörele-

rini ekonomik değişim ve kalkınmanın bir bileşeni ve buna bağlı olarak üretim, dağıtım, alışveriş ve tüketimin gerçekleştiği birer ekonomi birimi olarak görmelidirler.

2. Sosyal ve ekonomik kalkınma ayrılmaz bir bütündür

Kenti kullananların istihdamlarından dolayı edindikleri ekonomik olanaklar ile bu olanakları sosyal yaşamlarında (dinlenme, kültür ve dini faaliyetler vb.) kullanma biçimleri arasında yakın bir bağ vardır.

Bu nedenle yerel yönetimler, yalnızca hayat standartlarıyla değil yaşam kalitesiyle de yakından ilgilidir.

Büyümenin etkileri sadece ekonomik olarak değil, yaşam çevresindeki gelişimin göstergeleriyle birlikte değerlendirilmelidir.

Bireyin kalkınması sosyo-ekonomik kalkınma planları ve kent yönetiminde en önemli unsur olduğundan, fertlerin hayat döngüsünde değişen ihtiyaçları göz önüne alınmalıdır.

Sürdürülebilir kalkınma, bir başka deyişle ekonomik kalkınma, çevre koruma ve sosyal kalkınma arasında bir denge oluşturmak; kentin ekonomik kalkınmasının gelişmesinde temel hedef olarak gözetilmelidir.

3. Kent, kendisini çevreleyen bölgenin ve yakın çevresinin sosyal ve ekonomik bir parçasıdır

Yerel yönetimler, idari sınırları içinde uygulanacak plan, politika, strateji, öneri ve programları hazırlarken, kenti içinde bulunduğu bölgeyle olan etkileşimi ile ele almalıdırlar.

Buna özellikle yakın yerleşimlerin planlarının iç bütünlüğünü koruyarak bütüncül bir gelişme sağlamak ve onlarla iş birliği olanaklarını oluşturabilmek

açısından (örneğin, kaynakların ortak kullanımı, su, maden, vb.) ihtiyaç vardır. Kent sakinlerinin belirli idari sınırlar içinde yaşayıp diğer bir idari yerleşmenin hizmetlerini kullanırken veya çalışmaya giderken ya da belli bir bölgenin diğer bölgenin doğal zenginlik ve insan kaynaklarına gereksinim olduğu durumlar bu koşulları göz önüne almayı gerektirir.

Bu yaklaşım, diğer yönetimlerle çalışma olanakları yaratılarak daha üst düzeyde ve geniş alanları kapsayan planlama sorumlulukları alınabilmesini de beraberinde getirir.

4. Ekonomik büyüme ve kalkınma, bu büyümeyi üretecek, destekleyecek ve gelişimi teşvik edecek yeterli altyapının mevcudiyetine bağlıdır

Her tür büyüme ulaşım, telekomünikasyon, altyapı hizmetleri, sosyal ve toplumsal hizmetler vb. gibi uygun altyapı desteğine ihtiyaç duyar. Böyle altyapılar olmadan yaşanamayacak kentlere yeterli altyapıyı sağlamak geleneksel olarak yerel yönetimlerin daima birincil görevi olmuştur.

Bu nedenle yerel yönetimlerin sorumluluğu; mevcut altyapılardaki eksiklikleri tanımlayarak politikalar, öneriler, stratejiler ve programlar biçiminde sosyo-ekonomik kalkınma planlarına yansıtmaktır.

5. Kamu-özel sektör iş birliği, kentsel ekonomik büyüme ve kalkınmanın önemli bir bileşendir

Gerek yeni düzenlemelere gitmek isteyen kapitalist ülkeler, gerekse daha fazla pazar ekonomisine açılmak isteyen eski sosyalist ülkelerde olsun, pazar ekonomisi ve devletin müdahalesi arasındaki ilişkiler yeniden ele alınmaktadır.

Yerel ölçekte ise bu durum, kamu hedeflerine ulaşmada özel sektörün katılımı ve kamu hizmetlerinin rekabete açılımı ile sağlanabilir.

Geleneksel olarak, altyapıları sağlamak kamu sektörünün sorumluluğunda olmuştur. Ancak altyapının diğer sektörlerle sağladığı yararlar ve beraberinde getirdiği ekonomik kalkınmanın yarattığı ek altyapı ihtiyaçlarını karşılamada yerel yönetimlerin yetersiz kaldığı düşünülürse, altyapının temininde sorumlulukların dağıtılması üzerinde önemle durulmalıdır.

Özellikle eğitim ve öğretim programlarında, sosyal faaliyetlerin tesisinde ve kentsel alanlardaki yeniden yapılanmalarda, özel sektörle oluşturulacak ortaklıklar aracılığıyla iş birliğine gitmek kaçınılmazdır.

KENT SORUNLARINA İLİŞKİN, AVRUPA YEREL VE BÖLGESEL YÖNETİMLER KONGRESİNİN (AYBYK) KABUL ETTİĞİ KARAR VE GÖRÜŞLER

- Karar 5 (1957) Yerel yönetimlerin birbirlerini ziyaretleri çerçevesinde belediye meclis üyelerinin de yer alması hakkında
- Karar 11 (1958) Avrupa'daki yerel yönetimler ve konut sorunu hakkında
- Karar 23 (1962) Yerel ve bölgesel endüstriyel ve ekonomik büyümenin tesisinde alınacak mali tedbirler hakkında
- Karar 27 (1962) Temiz Hava Kampanyası'na yerel yönetimlerin katılımı hakkında
- Karar 29 (1962) Belediyeler arası değişim ve ikili ilişkileri hakkında
- Karar 30 (1962) Birleşik Kentler Birliği'nin tesisi hakkında
- Karar 42 (1964) Bölgesel planlama ve yerleşimlerle ülke bütünü arasında dengelerin oluşturulabilme problemleri hakkında
- Karar 44 (1964) Bölgesel planlama ve eski yapılar, tarihi ve sanatsal Sit alanlarının kullanılabilirliği hakkında
- Karar 49 (1964) Üye ülkelerdeki yerleşmelerde yabancı işçilerin iskanı hakkında
- Karar 56 (1966) Yerel yönetimlerin, sosyal düzen-

- lemelerle boş zamanlarının değerlendirilmesini sağlama sorumluluğu hakkında
- Karar 57 (1966) Belediyeler arası değişim hakkında
- Karar 59 (1968) Kentsel yoğunluğun maliyeti ve büyük yerleşimlerde, kentsel alanlarda kentsel donanımının finanse edilmesi hakkında
- Karar 61 (1968) Belediyeler arası değişim hakkında
- Karar 62 (1968) Yabancı toplumlarda göçmen işçilerin barındırılması hakkında
- Karar 64 (1968) Yerel özerklik İlkeleri Deklarasyonu hakkında
- Karar 65 (1970) Eski yapılar, tarihi ve sanatsal sit alanlarının korunması ve iyileştirilmesi politikalarının uygulanmasında yerel ve bölgesel yönetimlerin rolü hakkında
- Karar 69 (1972) Bilgi ve tecrübelerin aktarımı için Avrupa Kentler Arası Ajansı'nın oluşturulması hakkında
- Karar 73 (1972) Avrupa'nın bölge planlamasına halk, yerel ve bölgesel yönetimlerin katılımı hakkında
- Karar 78 (1974) Yerel yönetimlerce, çağdaş toplumlarda insan çevresinin korunması ve geliştirilmesi hakkında
- Karar 85 (1976) Göçmen işçilerinin konut, çocuklarına eğitim, kişi ve politik haklarının kullanabilmeleri gibi konularda yardımcı önlemler alınması hakkında
- Karar 86 (1976) Yerel demokrasilerin karşı karşıya kaldıkları modern yönetim teknik ve sorunları hakkında
- Karar 87 (1976) Avrupa yerel ve bölgesel yönetim bilgi birimi kurulması hakkında
- Karar 87 (1977) Ekonomi ve istihdam politikalarında, yerel ve bölgesel yönetimlerin rolü ve yükümlülükleri hakkında
- Karar 92 (1977) Yerel yönetimleri ilgilendiren konularda doküman, bilgi ve deneyimlerinin aktarılmasının kolaylaştırıcı yaptırımlar hakkında

- Karar 94 (1977) Avrupa'daki göçmen işçilerin barınma koşulları hakkında
- Karar 101 (1978) Yerel toplum yaşamına bireyin katılımı hakkında
- Karar 102 (1978) Sınır bölgelerinde oluşabilecek afet durumlarında yerel ve bölgesel yönetimlerin, sivil savunma ve karşılıklı yardım konularındaki yetki ve sorumlulukları hakkında
- Karar 105 (1979) Yerel kaynakların, merkezi, yerel ve bölgesel yönetimler arasında paylaşımı hakkında
- Karar 112 (1979) Yerel ve bölgesel yönetimler arasındaki kardeş şehirliğin geçmişi ve geleceği hakkında
- Karar 116 (1980) Nükleer enerji kullanımına ilişkin olarak çevrenin korunmasına dair yerel ve bölgesel yönetimlerce alınacak önlemler hakkında
- Karar 126 (1981) Yerel özerklik ilkeleri hakkında
- Karar 130 (1982) Arazi spekülasyonu hakkında
- Karar 131 (1982) Yerel ve bölgesel idareler personelin eğitimi ve sosyal konumları hakkında
- Karar 137 (1983) Kent toplulukları ve yakın çevresindeki yerleşimleri içeren bölgesel kuruluşlar hakkında
- Karar 142 (1983) Yerel ve bölgesel seçilmiş temsilcilerin sosyal konumu ve çalışma koşulları hakkında
- Karar 144 (1983) Yerleşimlerdeki genç nüfus hakkında
- Karar 151 (1984) "Ormanlar ölürse kentler soluk alamaz; yerel ve bölgesel yönetimler iş başına" başlığı hakkında
- Karar 153 (1984) Avrupa'daki yerel ve bölgesel yönetimlerin borçlanması hakkında
- Karar 163 (1985) Avrupa kentlerindeki güvenlik hakkında
- Karar 167 (1985) Yerel ve bölgesel yönetimler, idari personelinin sorunlarına ilişkin Avrupa Konferansı hakkında

- Karar 168 (1985) Yerel ve bölgesel yönetim personelinin çalışma ilkeleri deklarasyonu hakkında
- Karar 170 (1986) Ulaşım planlaması üzerine ekonomi ve ekoloji arasında bir denge nasıl oluşturulabilir?” sorusunun yanıtlanması hakkında
- Karar 171 (1986) “Bölge, çevre ve katılım” hakkında
- Karar 174 (1986) Modernizasyon ve adaptasyon: Avrupa’da yerel yönetimlerin reorganizasyonu hakkında
- Karar 175 (1986) Yerel para kaynakları hakkında
- Karar 179 (1986) Yerel ve bölgesel demokratik yaşama kadınların katılımı hakkında
- Karar 180 (1986) Kentte şiddet ve emniyetsizlik: yerel politikaların rolü hakkında
- Karar 186 (1988) Sosyal konut politikaları hakkında
- Karar 187 (1988) Avrupa Toplulukları ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı hakkında
- Karar 191 (1988) Avrupa’daki kentsel ulaşım hakkında
- Karar 194 (1988) Kırsal yönetimlerin, yapısı yönetimi ve para kaynakları hakkında
- Karar 198 (1989) Avrupa’da yerel para kaynakları ve 1993 hakkında
- Karar 199 (1989) Özgür yerel yönetimler: yeni yasal düzenlemeler, verimlilik ve demokrasi hakkında
- Karar 205 (1989) Avrupa’da kentsel emniyetsizliğin azaltılması hakkında
- Karar 206 (1989) Yerleşimlerde sağlık hakkında
- Karar 207 (1989) Yerleşimlerde hava kirliliği hakkında
- Karar 208 (1989) Yerleşimlerde toplumsal kalkınma ve imce hakkında
- Karar 209 (1989) Yerleşimlerde daha iyi yaşam koşullarına ulaşmada yerel yönetim, mimar ve toplum iş birliği hakkında

- Görüş No 6 (1957) Yerel özerkliğin korunması ve geliştirilmesi hakkında
- Görüş No 9 (1958) Belediyeler arası değişimle Avrupa kavramının tesisi hakkında
- Görüş No 11 (1958) Avrupa’daki yerel yönetimler ve konut problemi hakkında
- Görüş No 12 (1958) Avrupa’daki yerel yönetimler ve konut problemi hakkında
- Görüş No 14 (1960) Kentsel yoğunluğun azaltılması hakkında
- Görüş No 15 (1962) Yerel özerkliğe ilişkin Avrupa Konseyi’nin çalışmaları hakkında

AYBYK TARAFINDAN VEYA AYBİK HİMAYESİNDE DÜZENLENEN KENTSEL İÇERİKLİ ULUSLARARASI KONFERANSLAR

- “Kentsel Şiddet ve Emniyetsizlik Yerel Politikaların rolü” Konferansı, Strazburg, 15-16 Eylül 1986
- “Avrupa’daki Kentsel Emniyetsizliğin Azaltılmasında İzlenecek Yerel Stratejiler” Konferansı, Barselona, 17-20 Kasım 1987
- “Avrupa ve Amerika Kentsel Çevrelerinin iyileştirilmesi: Özel ve Kamu Sektör İş birliğinin Rolü” Konferansı, Indianapolis, 27-29 Ocak 1988
- “Kentlerde sağlık-yerel yönetimlerde yeni halk sağlığı stratejileri” Konferansı, Viyana, 24-26 Mayıs 1988
- “Avrupa kentlerinde hava kirliliği kontrolü” Sempozyumu, Winterthur, 5-7 Ekim 1988
- “Yerleşimlerde iyi yaşam koşullarına ulaşmada yerel yönetim, mimar ve toplum iş birliği” Konferansı, Strazburg, 18-20 Ekim 1988
- “Kentsel miras ve başarılı kent yenilenmesi” Konferansı, Halifaks, 24-27 Ekim 1988
- “Kent ve metropoliten bölgeler” Konferansı, Taormina, 2-7 Kasım 1988
- “Tarihi Yerleşimler, Altıncı Avrupa Sempozyumu- Tarihi Yerleşimler ve Turizm”, Cambridge, 20, 22 Eylül 1989

- “Kentsel Gelişmenin Yönetimi: Kuzey Güney Da-
yanışması” Konferansı, Lizbon, 18-20 Ocak 1989
- “Avrupa Yerleşimleri: Strateji ve Programlar”
Konferansı Strazburg, 6-8 Haziran 1990
- Kuzey Amerika ve Avrupa Yerleşimlerindeki
“crack” vakalarına ilişkin duyuru, Strazburg, 14
Kasım 1990
- “Avrupa’da Yerel Ekonomik Kalkınma” Konfe-
ransı, Blackpool, 8-10 Mayıs 1991
- Tarihi Yerleşimler 7. Avrupa Sempozyumu- ‘Ta-
rihi Kentsel Koruma ve Kentsel Gelişme ara-
sındaki dengeyi oluşturmak”, İstanbul, 16-18
Eylül 1992

AVRUPA KENTSEL ŞARTI İLKELERİNİN ANA BAŞ- LIKLARINA İLİŞKİN ÖZETİ

Ulaşım ve Dolaşım

İlkeler

1. Özellikle özel araçlarla seyahat hacminin azaltıl-
ması gereklidir.
2. Ulaşım, yaşanabilir bir kent oluşturmaya yönelik
bir biçimde düzenlenmeli ve çeşitli seyahat alter-
natiflerine izin vermelidir.
3. Sokaklar sosyal bir arena olarak yeniden kazanıl-
malıdır.
4. Sürekli bir eğitim ve öğretim çabası gereklidir.

Kentlerde Çevre ve Doğa

İlkeler

1. Yerel yönetimler doğal ve enerji kaynaklarının uy-
gun ve akılcı bir biçimde yönetilmesinden ve ida-
reli kullanımından sorumludur.
2. Yerel yönetimler kirliliğin önlemesine yönelik po-
litikaları benimsemelidir.
3. Yerel yönetimler doğayı ve yeşil alanları koru-
makla yükümlüdür.
4. Doğayı korumak toplumsal gururu ve bağlılığı
geliştiren bir faktördür.

Kentlerin Fiziki Yapıları

İlkeler

1. Kent merkezleri Avrupa’nın kültür ve tarihi mirasının
önemli sembolleri olarak koruma altına alınmalıdır.
2. Kentlerde açık alanların oluşturulması ve yöneti-
mi, kentsel gelişmenin ayrılmaz bir parçasıdır.
3. Mimari yaratıcılık ve kentsel gelişmenin, kentsel
görünümün kalitesinde önemli bir rolü vardır.
4. Tüm insanlar sağlıklı, güvenli, yerleşik, güzel ve
özendirici bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.
5. Bir kentin canlılığı, dengeli meskûn alanların
oluşturulması ve merkezdeki konut dokusunun
korunmasıyla sağlanır.

Tarihi Kentsel Yapı Mirası

İlkeler

1. Kentsel koruma için hassas bir yasal çerçeve ge-
rekir.
2. Kentsel mirasın korunması, bilgilendirme politi-
kalarının gerekli kılar.
3. Yeterli ve yeni finans mekanizmaları ve ortaklık-
lar gereklidir.
4. Eski el sanatları ve yapı tekniklerinin yaşatılması,
canlandırılması gereklidir.
5. Kentsel miras planlamanın temel bir unsuru ola-
rak çağdaş yaşamla bütünleştirilmelidir.
6. Ekonomik kalkınma çoğunlukla kentsel mirasın
korunmasıyla canlandırılabilir.

Konut

İlkeler

1. Konutta bireyin mahremiyet hakkı vardır.
2. Her insan ve ailenin güvenli, sağlam bir konut
edinme hakkı vardır.
3. Yerel yönetimler konutta seçeneği, çeşitliliği ve
ulaşılabilirliği sağlamalıdır.
4. Sosyal ve ekonomik olanakları kısıtlı olan (deza-
vantajlı) kişi ve ailelerin hakları, yalnızca pazar me-
kanizması koşullarına terk edilemez.

5. Yerel yönetimler tarafından konut sahibi olabileme ve kullanım güvencesini sağlamalıdır.
6. Eskimiş konut dokusunun yenilenmesi mevcut sosyal doku pahasına yapılmamalıdır.

Kent Güvenliğinin Sağlanması ve Suçların Önlenmesi

İlkeler

1. Tutarlı bir güvenlik ve suç önleme politikası, alınacak önlemlere, kanuni yaptırımlara ve müşterek desteğe dayanmalıdır.
2. Yerel güvenlik politikası net bilgilere ve kapsamlı istatistiklere dayandırılmalıdır.
3. Suçun önlenmesi toplumun tüm üyelerini kapsar.
4. Etkili bir kent güvenlik politikası için emniyet güçleri ve yerel halkın yakın iş birliği gereklidir.
5. Uyuşturucu karşıtı yerel politikalar oluşturulmalı ve uygulanmalıdır.
6. Suçların tekrarını önleyici programlar ve hapis cezaları yerine alternatif çözümler üretilmesi esastır.
7. Mağdurlara destek her türlü yerel güvenlik politikasının önemli bir bileşenidir.
8. Suçların önlenmesine öncelik verilmeli, böylece mali kaynaklarda tasarruf sağlanmalıdır.

Kentlerdeki dezavantajlı ve engelli kişiler

İlkeler

1. Kentler, herkesin her yere erişebilirliğini sağlayabilecek şekilde tasarlanmalıdır.
2. Dezavantajlı ve engelli kişilere yönelik politikalar aşırı korumacılığı değil toplumla bütünleştirmeyi/ entegrasyonu hedeflemelidir.
3. Dezavantajlı ve azınlık gruplarını temsil eden uzman dernekler arasında iş birliği esastır.
4. Ev ve işyerlerinin dezavantajlı kişilerin ve engellilerin gereksinimlerine uygun şekilde uyarlanması önemlidir.
5. Seyahat, iletişim ve toplu taşıma herkes için erişilebilir olmalıdır.

Kentsel Alanlarda Spor ve Boş Zamanları Değerlendirme

İlkeler

1. Tüm kent sakinlerinin eğlence, dinlenme ve spor faaliyetlerine katılma hakkı vardır.
2. Spor alanları sağlıklı ve güvenli biçimde tasarlanmalıdır.
3. Her kent sakininin kişisel potansiyellerine göre istediği sporu yapma hakkı vardır.

Yerleşimlerde Kültür

İlkeler

1. Tüm kent sakinlerinin kültürel faaliyetlerden faydalanma hakkı vardır.
2. Yerleşimlerin kültürel oluşumunun ekonomik ve sosyal gelişmeye katkısı vardır.
3. Kültürel alışveriş farklı milletlerden, farklı bölgelerden ve ülkelerden olan insanlar arasında güçlü bir bağlıdır.
4. Kültürel gelişim ve gerçek bir kültürel demokrasi yerel yönetimler, toplum birimleri, gönüllü kuruluşlar ve özel sektör arasında dayanışmayı gerektirir.
5. Kültürel çoğulculuk (çeşitlilik) yenilikleri ve yenilikçi denemeleri teşvik etmelidir.
6. Kültürel turizmin yerel yönetimler tarafından dengeli bir şekilde desteklenmesi toplum üzerinde olumlu bir etki yaratabilir.

Yerleşimlerde Kültürlerarası Kaynaşma

İlkeler

1. Kent politikalarının temel unsuru ayrımcılık karşıtlığıdır.
2. Yerel yönetimlerce göçmenlerin yerel politikaya etkin katılımı sağlanmalıdır.
3. Kentlerde uygulanan kültür ve eğitim politikalarının ayrımcı olmaması gereklidir.
4. İstihdama eşit erişimin sağlanması kamu yetkililerinin sorumluluğunda olmalıdır.

5. Çok kültürlü entegrasyon göçmen toplulukların sosyal ve fiziki kentsel çevreye tam entegrasyonu- nu ifade eder.

Kentlerde Sağlık

İlkeler

1. Kentsel çevre tüm kentliler için iyi sağlık koşulları sağlamalıdır.
2. İnsanların temel ihtiyaç maddelerinin güvenilir ve sağlıklı biçimde sunumu iyi sağlık koşullarının sağlanmasında önemli bir faktördür.
3. Yerel yönetimler toplum temelli sağlık girişimle- rini ve katılımları teşvik etmelidir.
4. Kent sağlığı uluslararası bir önem de taşıdığı- dan, yerel girişimlerin uluslararası programlarla or- tak yürütülmesini öngörür.

Halk Katılımı, Kent Yönetimi ve Kent Planlaması

İlkeler

1. Yerel politik yaşama halkın katılımı; halkın temsil- cilerini, özgür ve demokratik olarak seçebilme hak- kı yoluyla güvence altına alınmalıdır.
2. Yerel politik yaşamda etkin bir katılım için; hal- kın yerel, politik ve idari yapılarda belirleyici olması gerekir.
3. Halk, toplumun geleceğini etkileyecek her tür önemli projede kendine danışılma hakkına sahiptir.
4. Kent yönetimi ve planlaması kentin karakteri ve özel niteliklerine ilişkin yeterli bilgiye dayanmalıdır.
5. Yerel politik kararlar uzmanlardan oluşacak ekip- lerce gerçekleştirilecek kentsel ve bölgesel planla- ra dayandırılmalıdır.
6. Karar verme sürecinin sonucunda ortaya çıkan politik tercihler, hayati ve anlaşılabilir olmalıdır.
7. Gençlerin toplum yaşamına katılımı yerel yöne- timlerce sağlanmalıdır.

Kentlerde Ekonomik Kalkınma

İlkeler

1. Yerel yönetimler kendi yörelerinin ekonomik kal- kınmasını sağlamalıdır.
2. Sosyal ve ekonomik kalkınma ayrılmaz bir bü- tündür.
3. Kent, kendisini çevreleyen bölgenin ve yakın çev- resinin sosyal ve ekonomik bir parçasıdır.
4. Ekonomik büyüme ve kalkınma bu büyümeyi üretecek, destekleyecek ve gelişimi teşvik edecek yeterli altyapının mevcudiyetine bağlıdır.
5. Kamu-özel sektör iş birliği kentsel ekonomik bü- yüme ve kalkınmanın önemli bir bileşendir.

EKLER:

EK 2: AVRUPA KENTSEL ŞARTI II

“YENİ BİR KENTLİLİK İÇİN MANİFESTO”²⁴

Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi

AVRUPA KENTSEL ŞARTI II²⁵

Yeni bir kentlilik için manifesto

Kongre tarafından 15. Genel Kurul Toplantısında
kabul edilmiştir.

Strasbourg 29 Mayıs 2008

Raportör: Carlos Alberto Pinto (Portekiz)

Eş Raportörler: Willy Borus (Belçika) ve

Myriam Constantin (Fransa)

ÖNSÖZ

1992 yılında Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi (Kongre) ilk Avrupa Kentsel Şartı'nı kabul etti. Bu, Avrupa için çığır açan bir adımdı. O tarihten bu yana on beş yıl geçti ve toplumlarımız, kültürlerimiz ve ekonomilerimiz önemli ölçüde değişti.

Kıtanın doğusu ve batısı arasında savaş sonrası dönemde kalıcı bir etki yaratmış olan büyük Avrupa

ayrımının şimdilerde yeniden kapanmasıyla birçok ülke, Avrupa Birliği veya Avrupa Konseyi içinde iddialı bir iş birliği arayışına girdi.

Bu kritik dönemde küreselleşmeden en çok Avrupa'nın kasaba ve şehirleri etkilendi. Her şeyden önce hızla küreselleşmenin gerektirdiği yeni teknolojik, ekolojik, ekonomik ve sosyal koşullara uyum sağlama çabalarının Avrupa'daki odak noktası haline geldiler. İsteyerek ya da istemeden girdikleri küresel çağın tüm zorluklarıyla baş etmek zorunda kaldılar.

Yeni rollerinin farkına vararak kendilerini girişimcilik ve yaratıcılığın merkezlerindeki "kolektif oyuncular" olarak gördüler. Genellikle düzensiz aile yapısı, istikrarsız istihdam ve konut hareketliliği (sık konut değişimi) ile karakterize edilen yeni bir sosyal esnekliğin yanı sıra yeni yaşam tarzlarının ve sosyal ağların ortaya çıktığı bir ortam haline geldiler.

Aynı zamanda işçi sınıfının erozyonu, tüm bölgele-
rin sanayisizleşmesi, artan sosyal eşitsizlik, işçi sınıfı mahallelerinde krizler, artan göç (göçmen nüfu-

²⁴ Bu belge çalışmayı hazırlayan ekip tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir.

²⁵ AVRUPA KENTSEL ŞARTI -2: Yeni bir kentlilik için manifesto.

<http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/AVRUPA-KONSEYI/AvrupaKentselSarti-2.pdf> Erişim tarihi: 08.11.2023

su), nüfusun yaşlanması, kentsel yayılma ve yaygın araç kullanımı gibi geniş kapsamlı sosyal ve ekonomik değişimlerle karşı karşıya kaldılar. Ayrıca çevreye yönelik tehditlerden kaynaklanan zorluklarla da mücadele etmek zorunda kaldılar.

Bu hızlı değişim döneminde kentsel meselelerle ilgili bir dizi önemli metin kabul edildi. Bunların bazıları Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi²⁶ tarafından hazırlanmışken, diğerleri Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi²⁷, Avrupa Birliği²⁸, Birleşmiş Milletler²⁹, sivil toplum ve yerel ve bölgesel yönetim birliklerinin³⁰ çalışmalarıydı.

Tüm bu referans kaynaklar, son on beş yıldaki büyük değişikliklerin giderek daha fazla kabul gördüğünün bir yansımasıdır. Birlikte ele alındığında, bu belgeler Kongre'nin Kentsel Şartı'nı temel alan bir çizgi izlemektedirler ve çoğu Avrupa hükümetleri tarafından onaylanmıştır. Bakıldığında, tüm bunlar değişikliklerin ölçeğine dair keskin bir farkındalığı ve bunları ele almak için kolektif bir kararlılığı ortaya koymaktadır. Çok farklı kesimlerce ve farklı üsluplarda yazılan bu metinler, kentlilerin kent politikalarının merkezindeki vazgeçilmez rolünü vurgulayarak kentsel hakları yeniden doğrulamaktadır.

Ancak kentsel gelişime ilişkin bu kadar uluslararası kaynak çeşitliliği karşısında, Avrupa Kentsel Şartı'nın bazı ilkelerinin yeniden çerçevelendirilmesi

Kongre tarafından gerekli görülmüştür. Bu bağlamda özgün Avrupa Kentsel Şartı'nın bir başlangıç noktası olma özelliği korunurken, bir yandan da onu geliştirmek ve güncellemek kaçınılmaz olmuştur. Yeni bir yüzyılın şafağında ortaya çıkan yeni bir kentlilik biçimini yansıtan bu "Manifesto"-nun amacı da budur.

Avrupa kentsel müktesebatı ve yeni bir kentlilik beklentisi

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nin, 1992'deki ilk Avrupa Kentsel Şartı'ndan sonra bu Avrupa Kentsel Şartı II'yi kabul etmekteki amacı kentsel toplumların mevcut zorluklarının üstesinden gelmek üzere kasaba ve şehirler için ortak bir ilke ve kavramlar bütünü oluşturmak ve kentsel gelişmenin ana aktörleri ile Avrupa'nın kentli vatandaşları için yeni bir kent yaşam biçimini, başka bir deyişle yeni bir birlikte yaşam ve kent yaşamına yeni bir yaklaşım fikrinin ana hatlarını belirlemektir.

Bu ruha uygun biçimde Avrupalı seçilmiş yerel temsilciler ve Kongre üyeleri olarak, Avrupa kentsel müktesebatının önemine yeniden dikkat çekiyoruz. Hem kent yönetimlerinin deneyimlerinden hem de kentsel gelişimden sorumlu olanların fikir, rapor ve açıklamalarıyla ortaya çıkmış bu müktesebatın, manifestomuzun dayanabileceği ilkelerin temelini oluşturduğuna inanıyoruz. Özellikle, aşağı-

²⁶ European Convention on the Participation of Foreigners in Public Life at Local Level (1992, ETS No. 144)

Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life (2003)

Revised European Urban Charter (rapporteur, Carlos Alberto Pinto, adopted by the Congress in May 2004 and revised in 2005)

Congress Recommendation 188 (2006) on good governance in European metropolitan areas.

²⁷ Committee of Ministers Recommendation Rec(2001)19 on the participation of citizens in local public life

Valencia Declaration on "Good local and regional governance – The European Challenge" (Conference of European Ministers responsible for Local and Regional government, 2007).

²⁸ Leipzig Charter on Sustainable European Cities (May 2007)

Territorial Agenda of the European Union (May 2007).

²⁹ Resolution S-25/2 – Declaration on Cities and Other Human Settlements in the New Millennium (2001), United Nations

Resolution 21/3 on guidelines on decentralisation and strengthening of local authorities (2007), UN-Habitat

³⁰ Charter of European Cities and Towns towards Sustainability (the Aalborg Charter, May 1994) and the Aalborg Commitments (2004)

ğdaki ilkelerin tüm bunlar dikkate alınarak oluşturulduğu düşüncesindeyiz:

- Avrupa kasabaları ve şehirleri oralarda yaşayan vatandaşlara ait olup; gelecek nesillere aktarılması gereken ekonomik, sosyal ve kültürel varlıklardır.
- Karşı karşıya olduğumuz küresel sorunların ölçeği göz önüne alındığında, Avrupa kasabaları ve şehirleri ekonomi, toplum ve çevre arasında gerçekleşecek tarihsel uzlaşma için ideal ortamlardır.
- Avrupa kasabaları ve şehirleri, özellikle katılım söz konusu olduğunda, demokrasinin yeni taleplerini dikkate alan bir kentsel yönetim modeli oluşturmaktan sorumludur. Onlar, çok ihtiyaç duyulan toplumsal demokrasilerin yeniden canlandırılması için önemli bir değerdir.
- Avrupa kasabaları ve şehirleri, yaratıcılıkta çeşitliliğe olanak sağlayan ve yenilikleri teşvik edici etkiye sahip ortamlardır. Kişisel gelişim, öğrenme ve bilgiye erişim için mükemmel yerlerdir. Barındırdıkları çoklu kimlikleri ile kültürleri bütünleştirme ve karşılıklı olarak zenginleştirme potansiyeline sahiptirler.
- Avrupa kasabaları ve şehirleri küreselleşme sürecinde refahı destekleyen önemli rollere sahiptir. Bunun yanı sıra, Avrupa'daki ekonomik büyümenin geleceği olan bilgiye dayalı ekonomi için ideal ortamlardır.

Biz, Avrupalı seçilmiş yerel temsilciler ve Kongre üyeleri olarak, tüm bu ilkelerin ve bunları destekleyen analizlerin gelecekteki değişimlerle birlikte uygulanması gereken politikaların temelini oluşturduğuna inanıyoruz.

Önceliklerimizin merkezine yerleştirmek istediğimiz kasaba ve şehirler her şeyden önce orada yaşayan ve aynı zamanda oranın vatandaşı olan insanlar içindir.

İsteğimiz yerel ve küresel çevreye saygılı, aynı zamanda sürdürülebilir kasaba ve şehirlerdir.

Bunlar birbirlerine bağlı olan, dolayısıyla hem kendi içlerinde hem de aralarında güçlü dayanışma geliştirebilecek kasaba ve şehirlerdir.

Son olarak, bunlar, kendilerini geleceğe taşıyabilmek için, geçmişlerine ve bugünlerine ihtiyaç duyan, çeşitliliklerden oluşan, bilgi ve kültüre dayalı kasaba ve şehirlerdir.

Kentliler olarak kasaba ve kentlerde yaşayanlar

Avrupalı seçilmiş yerel temsilciler olarak biz, kasaba ve şehirlerde yaşayanların sorumlu, aktif ve bilgilendirilmiş sakinler olmadan kasabalarını veya şehirlerini tam olarak benimseyemeyecekleri inancını paylaşıyoruz.

Bu bağlamda 1985 yılında hazırlanan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartımızın içerdiği değer ve ilkelerin geçerliliğini ve özellikle kent sakinlerinin katılma hakkının yerel düzeyde tam olarak uygulanması gerektiği inancını yeniden tekrarlıyoruz.

Nitekim bu hakkın en doğrudan, en etkili ve en başarılı şekilde kullanıldığı alanın belirtilen bu nitelik (kentlilik) olduğunu düşünüyoruz.

Ayrıca seçilmiş yerel ve bölgesel temsilciler için Avrupa Davranış Kurallarında tanımlanan etik kamusal yaşam ilkelerini de yeniden vurguluyoruz.

Son olarak, ülkelerimizin birçok defa karşı karşıya kaldığı siyasi temsil krizinin, özellikle seçimlerde görülen çekimser oy oranlarındaki yükseklik, aşırılık yanlısı oyların artışı ve siyasete karşı duyulan hoşnutsuzluk gibi sonuçlarla, öncelikle yerel dü-

zeyde mücadele edilebilir olduğunu ve edilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Biz, Avrupa'nın seçilmiş yerel temsilcileri olarak, uzun süredir birçok politikacı için ulusal bir demokrasi okulu olan yerel demokrasinin kent sakinlerindeki kamu ruhunu ve onların demokrasiye olan inançlarını yeniden canlandırabileceğine inanıyoruz.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, geleneksel temsili demokrasi mekanizmalarının yanı sıra katılımcı demokrasi uygulamalarına başvurma seçeneğini de öngörüyordu. Bu nedenle, Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın bizlere önerdiği gibi, kent konseylerini (citizen's assembly), yerel referandumları ve doğrudan halk katılımını sağlayan her türlü düzenlemeyi destekliyoruz.

Bizler modern yerel demokrasi uygulamalarının geliştirilmesi için, örneğin kentsel karar alma süreçlerinin farklı kademelerinde seçimle göreve gelen meclislerin kurulmasını tavsiye ediyoruz. Ancak bunların varlığı bölge sakinlerine bilgi akışını, kamusal konulara ilişkin tartışmaları ve şehir planlama süreçlerinde iş birliği olanaklarını engellememelidir.

Kent nüfusunun tüm bileşenlerinin aynı katılım ruhuyla, toplum yaşamına birçok farklı şekilde katkıda bulunan göçmenlere de kentsel yerel meclis seçimlerinde oy kullanma ve aday olma hakkı tanınmalıdır.

Bu farklı düzenlemelerin en üst düzeyde etkin kılması ve kentsel projelerde kamuoyu görüşlerinin değerlendirilebilmesi amacıyla şehir ve kasabalarımızı, yeni bilgi teknolojilerinden üst düzeyde yararlanmaları için ısrarla teşvik ediyoruz. Etkileşimin ve hızlı bilgi akışının demokratik katılım sürecini genişletebileceğine ve seçimle işbaşına gelen temsilcilerle kent halkı arasındaki diyalogu geliştirebileceğine inanıyoruz.

Kasabalarımız ve şehirlerimiz yaygın ve kapsamlı bir yerel "e-demokrasi"nin oluşturulması için çaba göstermelidir. Kullanılmamalarının dezavantajlı olabileceği Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), teknik araçlar olmanın yanı sıra, siyasetten hoşnutsuzluğun iyice arttığı böyle dönemlerde demokratik seferberlik için yeni fırsatlar sunmaktadır.

Yerel yetkiler ve sorumluluklarla ilgili olarak, uygun biçimde yapılacak bir yetki devrinin kasaba ve şehirlerimizin düzgün demokratik işleyişi için çok önemli olduğuna inanıyoruz. Bu bağlamda, Avrupa-ulusal-yerel düzeyler arasındaki gerçek güç ilişkisini düzenleyen yerellik/yerindenlik (subsidiarity) ilkesine olan bağlılığımızı yineliyoruz.

Ancak yerellik ilkesi, merkezi hükümet ile yerel düzey arasında ortada duramaz. Bu ilke aynı zamanda yerel alanlar içinde yerel yönetimlerin farklı kademeleri arasındaki sorumlulukların dağılımına da rehberlik etmelidir.

Bu ruha uygun olarak, kasaba ve şehirlerimizde kamu yönetimi sorumluluklarının dağılımını düzenleyen genel ilkenin, kent halkıyla yakın etkileşimi sürekli koruma anlayışına dayanması gereğine inanıyoruz. Bu ilke, örneğin, kendi seçilmiş meclislerine, bütçesine ve yerel yetki ve sorumluluklarına sahip olması gereken hem büyük kentler hem de belediye içi alanlar için (mahalleler, semtler, ilçeler) geçerli olmalıdır.

Ayrıca, ilgili tüm kademelerde, yerel ve bölgesel yetki ve sorumluluklar devredilirken, sorumlulukların tam olarak yerine getirilebilmesi için gerekli olan tüm kaynaklar, özellikle mali kaynaklar da birlikte devredilmelidir. Burada yine, kasaba ve şehirlerin harcamalarını kontrol edebilmelerini talep eden Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na atıfta bulunmalarını öneririz.

Büyük kentsel alanların yönetiminde bu yetki ve sorumlulukları hayata geçirmek konusundaki zorlukların bugün artık net olarak tanımlanmış, demokratik yollarla seçilmiş, kentsel yönetim odaklı, istikrarlı bir kentsel yönetişimi gerektirdiğine inanıyoruz.

Böyle bir yönetişim, etkin denetim mekanizmalarını ve istikrarlı ve sürekli bir değerlendirmeyi de içinde barındırmalıdır. Yerel seçimlere katılım konusunda vatandaşların teşvik edilmesi ve kentte yaşayanların çoğunun ortak kentsel siyasi projeleri desteklemeye yönlendirilebilmesi için yönetişim şeklinin yerel seçimlerde siyasi ve kamusal tartışmaya açık olması gereklidir. Bu bağlamda, seçilmiş kent yöneticileri, belediye başkanları veya eşdeğerleri, yerel faaliyetleri teşvik etmeli; vatandaşları ve kentsel dokuyu şekillendiren ağları, çoğunluğun anlayabileceği kolektif bir siyasi proje etrafında harekete geçirmeye kararlı olmalıdır.

Böyle bir kentsel yönetişimin kalitesi, yerel kurumların geliştirmekten ve yönetmekten sorumlu oldukları kentsel alanlar arasında ölçeğe uygun bir uyum sağlayarak, sorumlu oldukları alanda kendilerini organize etme becerisinde yatmaktadır.

Ayrıca, biz, bazı konuların (kentsel saçaklanma, ulaşım ve bilgi altyapıları, barınma hakkı, çevre koruma vb.) sadece yerel yönetimlerin kapsamına girmeyeceğine ve bu gibi yerel politika konularının bölgesel, ulusal ve hatta Avrupa düzeyinde dengeli ve saygılı bir ortaklık temelinde düzenlenmesi gerektiğine inanıyoruz.

Bu çerçevede mekânsal eşitliği sağlamak, kasaba ve şehirlerin kaynakların yeniden dağıtılmasına yönelik düzenlemelere katkıda bulunabilmesini gerektirir. Bu tür düzenlemeler, kaçınılmaz olan mekânsal eşitsizlikleri azaltmayı mümkün kılmalıdır.

Biz Avrupalı seçilmiş yerel temsilciler, Avrupalı merkezi ve bölgesel hükümetler ile yerel yönetimler arasındaki yetkilerin yeniden dağılımında ülkelerimizi etkileyen büyük değişikliklerin de farkında olarak, devlet denetiminin zayıflamasının ve bunun sonucunda kasaba ve şehirlerin özerkleşip güçlenmelerinin, yerel alanlar arasında çok ihtiyaç duyulan dayanışmaya zarar vermemesi gerektiğine inanıyoruz. Kasaba ve şehirlerin artan bağımsızlığı, yerel alanlar arasında acımasız ve kontrolsüz bir rekabete yol açmamalıdır.

Bizler, bu dayanışmanın garantörünün devletler olması gerektiğine ve bunun da dengeli bir bölgesel, ulusal ve Avrupa mekânsal planlaması çerçevesinde kurgulanması gerektiğine dikkat çekiyoruz.

Sürdürülebilir kasabalar ve şehirler

Avrupalı seçilmiş yerel temsilciler olarak, kentlerde yaşayan vatandaşlarımızın ve daha genel olarak kentsel gelişimde rol oynayan tüm aktörlerin kasabalarımızı ve şehirlerimizi sürdürülebilir kentsel mekânlara dönüştürmek için yaptıkları eylemleri destekliyoruz.

Kentli vatandaşlarımızın karşı karşıya olduğumuz küresel çevre krizinin giderek daha netleşen göstergeleri hususundaki artan endişelerini paylaşıyoruz. Bu kriz artık tüm biyosferi etkilemekte ve azalan biyoçeşitlilik, toprak kalitesinin bozulması, giderek azalan su kaynakları, hava ve akarsuların kirliliği, diğer kirlilik biçimlerindeki artış, çevresel bozulma ve yaşam kalitemizi etkileyen diğer birçok şekilde hayatımıza yansımaktadır. Bu, hiç kuşkusuz insan yapımı bir krizdir ve somut sonuçlarından biri de ülkelerimizde artan doğal afetlerin ve istisnai iklim olaylarının kamuoyunu harekete geçirmesi ve vatandaşların çevre sorunları konularına artan ilgisidir.

Bizler, bu küresel çevre krizinin kentsel alanlarda değişik biçimlerde kendini gösterdiğine ve kentsel ekoloji kapsamında somut analiz ve çözümlere gerek duyulduğuna inanıyoruz.

Artan riskler karşısında kasabalarımızın ve şehirlerimizin kendi fiziki alanları ve vatandaşları için sıkı bir şekilde korunması gereğine ek olarak, küresel çevrenin korunmasında, onarılmasında ve yönetilmesinde yerel çevrenin önemli bir rolü olduğuna inanıyoruz.

Ekonomik faaliyet düzeyleri yönünden ve Avrupa'da artan kentsel nüfus ve ilgili davranış kalıplarının oluşturulması kapasitesi açısından, kasabalarımız ve şehirlerimiz daha yaşanabilir bir dünya için verilen mücadelenin ön saflarında yer almaktadır. Toplumlarımızın geleceği için çok önemli olan bu sorumlulukta onları desteklemek de bizlere düşüyor.

Bu ruhla uyumlu olarak, daha sürdürülebilir bir kentsel gelişmeye kararlılıkla yönelebilmek için kentsel ekolojiyi odağa alacağımızı taahhüt ediyoruz. Kasabalarımızın ve şehirlerimizin çevresel ayak izlerini azaltmayı, doğal kaynaklarını korumayı, biyoçeşitliliğini korumayı ve geliştirmeyi, herkesin kamu varlıklarına ve bunların ağlarına erişimini sağlamayı ve enerji verimliliğini politikalarımızın merkezine koymayı taahhüt ediyoruz.

Bunu sağlayabilmek için gelişimimizi farklı kentsel formlar ve farklı bir ulaşım modeli etrafında düzenlememiz gerektiğini biliyoruz.

Kentsel formla ilgili olarak, kentsel alanların giderek nüfus kaybetmesinin kaygı yaratan bir durum olduğunun farkındayız. Özellikle alışveriş, konut, eğlence, sanayi ve el sanatları gibi işlevsel uzmanlaşmayla birlikte gelişen kentsel yayılma, kasaba

ve şehirlerimizin çevre sermayesini büyük ölçüde azaltmıştır. Sektörel kullanıma dayalı bu kentsel büyüme modeli, enerji israfını ve çevreye verilen zararı artırmaktadır. Bu geleceği olmayan bir politikadır.

Kasabalarımızı ve şehirlerimizi, kentsel hizmetler için mümkün olduğu kadar az kaynak gerektirecek biçimde ve sakinlerinin yakın çevredeki çeşitli kentsel işlevlere ve hizmetlere, aynı zamanda eğlence ve koruma altındaki doğal alanlara kolayca erişebilecekleri yoğun, bir arada derli toplu kentsel formlar olarak tasarlamalıyız. Kaynakları, toprağı, hareketi ve enerjisi olan kasaba ve şehirler istiyoruz. Sosyal statüleri, yaşları veya sağlık durumları ne olursa olsun tüm sakinleri için kentsel alanlar daha konforlu, daha erişilebilir ve daha canlı hale getirilecekse, kasabalarımız ve şehirlerimiz de uyumlu ve derli toplu olmalıdır.

Gelişkin arazi kontrol yöntemleri aracılığıyla kentsel gelişmeleri denetim altında tutabilen kasaba ve şehirler istiyoruz.

Ulaşım, kasaba ve şehirlerin düzgün işleyişinin ve çevre duyarlı bir kentsel gelişimin diğer önemli bir değişkenidir. Yoğun iletişim toplumunda giderek önem kazanan seyahat ve hareketlilik, artık iyi kentsel uygulamaların kilit öğeleri ve kentsel yaşam kalitesinin belirleyici etkenleri haline gelmektedir.

Kontrollü ve sürdürülebilir ulaşımı sağlamak için motorlu araçlar dışında başka geçerli alternatifler geliştirilmesi gerektiğine inanıyoruz. Otomobile verilen önceliğin olumsuz etkileri artık çok iyi bilinmektedir. Hava ve gürültü kirliliği, yol güvenliği sorunları, işgalci altyapılarla mekânın parçalanması, kentsel peyzajların bozulması, tüm bunlar bizi kararlılıkla, kasaba ve şehirlerimizde daha kentli

odaklı ve insani boyutları daha ön plana koyan gelişme modelleri uygulamaya doğru teşvik ediyor. Kendimizi aşırı özel araç bağımlılığından bir an önce kurtarmalıyız çünkü bu bağımlılık neden olduğu çevre sorunlarına ek olarak, bireysel otomobili olmayan çok sayıda insanın yaşadıkları kasaba ve şehirlerin olanaklarından tam olarak yararlanmasını da engellemektedir.

Yürüme ve bisiklet kullanma gibi “hafif” seyahat araçlarının yanı sıra her türlü toplu taşımayı destekleyen sürdürülebilir ulaşım politikalarını teşvik etmek, biz Avrupalı seçilmiş yerel temsilcilere düşüyor.

Bu bağlamda, sadece toplu taşıma ile sınırlı kalmayıp yollarda ve kamusal alanlarda yeni bir toplumsal paylaşıma da olanak tanıyan tüm seyahat araçlarının dolaşımına imkân veren, ancak sosyal yararlılıkları dikkate alındığında otomobil ve motosikletlerin daha az payının bulunduğu bir kamu ulaşım politikasını tercih etmeliyiz.

Bu anlayışla, özellikle karma taşımacılığın artan kullanımının sunduğu olanaklara bağlı olarak, kasaba ve şehirlerimizde sürdürülebilir, dost mekânlar yaratılması ve iyileştirilmiş bir ulaşım sağlanmasına yönelik hedeflerimizi sürdürmeliyiz.

Analizlerimiz bize göstermiştir ki, kentsel gelişimin sürdürülebilirlik boyutu (derli toplu bir arada bir formda gelişmiş (yayılmamış) kasabalar ve şehirler, gönüllü ve denetimli ulaşım, çevreye saygı) sadece yaşam kalitesinin iyileştirilmesi yönünde atılan bir adım değil, uygun mekânsal gelişim için de vazgeçilmez bir ön koşuldur. Yalnızca sürdürülebilirliğe bağlı kalmak, kentsel gelişim projelerimize gerçek bir tutarlılık kazandırıp bize somut başarı beklentileri sunabilir.

Uyumlu kentler ve kasabalar

Kent ve kasabalarımız daha geniş bir coğrafi kapsamda algılanmalıdır. Bunlar bölgesel, ulusal ve Avrupa çapında mekânsal olarak gelişmektedirler. Kasabalar ve şehirler, politik ve ekonomik olarak bu geniş coğrafi mekânlarla bütünleştiklerinden dolayı, sosyo-ekonomik çelişkiler, özellikle de toplumları etkileyen derin sosyal eşitsizlikler ortaya çıkmaktadır.

Biz, Avrupa'nın seçilmiş yerel temsilcileri olarak, kasaba ve şehirlerin ekonomik faaliyetleri ile çevrenin korunmasını uzlaştırması gereken sürdürülebilir kentsel gelişmenin, toplumsal (sosyal) eşitlik talebi olmaksızın düşünülmemeyeceğine inanıyoruz. Sosyal boyutu, sürdürülebilir kalkınma politikalarının odağı haline getirmek istiyoruz. Yerel düzeyde çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlar arasında ulaşılmak istenen tarihi uzlaşmanın anlamı budur. Bu üç gereksinimi içinde barındıran yeni kentsel politikaların izlenmesi şarttır.

Özlediğimiz kasaba ve şehirler, herkesin iyi bir yaşam kalitesine sahip olduğu ve özellikle eğitim, sağlık, kültür ve konut sektörlerindeki hizmetlere erişebildiği yerlerdir. Buralar ayrıca, Avrupa'da iddialı yaşam kalitesi standartlarına sahip uyumlu, kapsayıcı ve içinde çeşitlilikleri barındıran bir toplum oluşturma hedefimizi yansıtan, gerçek bir sosyal çeşitliliğin/karışımın olduğu alanlardır.

Barınma sorunu özellikle önemlidir. Son yıllarda kasaba ve şehirlerin sürekli biçimde büyümesine neden olan nüfus hareketleri, birçok ülkede ve kentsel alanlarda giderek artan arazi ve emlak fiyatlarıyla derinleşen bir konut krizini tetiklemektedir. Bu duruma rağmen bizler, barınma hakkı ilkesine olan bağlılığımızı yineliyoruz. Mahallelerdeki sosyal çeşitliliğin varlığını/vazgeçilmezliğini sürdürebilmek amacıyla farklı barınma olanaklarının sağlan-

masına özel önem vermeli, kasaba ve şehirlerdeki tüm yaşayanlara ihtiyaçlarına ve gelirlerine uygun konut imkânı sunulabilmelidir.

Bu amaç, bizler için güçlü bir siyasi iradeyi ve demokrasi etiğine dayalı aktif bir dayanışma politikasını gerekli kılmaktadır. Bu, düşük gelirli gruplar, engelliler ile mali ve sosyal zorluklarla karşılaşan herkesle birlikte kuşaklar arası dayanışmanın geliştirilmesini gerektirmektedir. Nihai hedef, sosyal dışlanma ile mücadele etmek ve böylece herkese kasaba ve şehirlerin sunduğu geniş potansiyelden yararlanma fırsatı sunmaktır.

Bu bağlamda, uyumlu kasaba ve şehirler hedefini gerçekleştirmek için yapılması gereken çalışmaların farkındayız. Artan yoksulluğa yönelik rahatsız edici eğilimler gözlemlenmektedir. Ciddi sosyal ve mekânsal eşitsizlikler, nüfusumuzun geniş kesimlerini etkilemeye devam etmektedir. Kentlerdeki farklı mahalleler arasındaki geniş sosyal farklılıkların yanı sıra en kırılgan grupların çevresel bozulmanın en fazla olduğu alanlarda yoğunlaşmış olması, çarpıcı bir eşitsizlik bileşimine yol açan ekolojik eşitsizlikleri de göz önüne sermektedir. Bizler, bir tarafta birtakım kentsel alanların soylulaştırılmasına yol açan mekânsal eşitsizlik süreçlerinden, kent merkezlerindeki arazi fiyatlarının kontrolsüz biçimde artışından ve buna paralel olarak kent çevresindeki alanlarda yoksul ve azınlık mahallelerinin oluşmasından (gettolaşmasından); diğer tarafta belirli yerlerde kapalı "güvenli sitelerin" ortaya çıkmasından, kasaba ve şehirleri parçalayan mekânsal ayrışmayı teşvik edici unsurlar olarak özellikle endişe duymaktayız.

Bizler, kentsel politikaların temel amacının sosyal ve mekânsal uyum olduğunu bir kez daha yeniden vurguluyoruz. İnsanların iç içe yaşadığı ve çalıştığı kasaba ve şehirlerimiz, çok kuşaklı, çok kültürlü ve

çok dinli, farklı sosyal altyapılardan gelen kişilerin her gün bir arada bulunduğu yerlerdir. Kentlerde toplumsal adaletin gelişebilmesi için vatandaşlar arasında karşılıklı yardımlaşmanın, dinler arası diyalog da dahil olmak üzere gruplar arası diyalogların ve gönüllü faaliyetlerin teşvik edilmesi gerekmektedir. Mali sıkıntılar ve istihdam güvencesizliğine, dışlanmaya ve sosyal statü, yaş, kültür, din, cinsiyet ve engellilik temelindeki her türlü ayrımcılığa karşı mücadelemizi sürdüreceğiz.

Kasaba ve şehirlerimiz ayrıca, kentsel toplum bilincine ve bir kentsel topluma ait olma duygusuna ciddi şekilde zarar veren ve özellikle kentli vatandaşlar arasında anti sosyal davranışların, çoğunlukla en savunmasız olanların (yaşlılar, çocuklar, yalnız yaşayanlar, göçmenler, yoksullar) daha yoğun maruz kaldığı kentsel şiddetin ve güvensizlik hissinin kaynağı olan her tür önyargıdan kurtulmalıdır.

Son olarak, şehirlerin sınırları içinde ihtiyaç duyulan dayanışmanın, ulusal düzeyde belirlenen ölçütler ve yeniden paylaşım mekanizmalarına uygun olarak kenti çevreleyen alanlar, diğer komşu kasaba ve şehirler ile nüfusun tümüyle olan ilişkilerimizi de yönlendirmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Bu anlayış çerçevesinde, kasabalar ve şehirler arasındaki karşılıklı yardımlaşma, özellikle Güney ülkeleri söz konusu olduğunda uluslararası düzeyde yoğunlaşmaktadır. Küreselleşme büyüdükçe yaygınlaşan bu dayanışmayı bir nevi "kent diplomasisi" olarak görmek olasıdır. Daha dengeli ve daha uyumlu bir dünya inşa etmeye yardımcı olmak için dezavantajlı ülkelerin şehirleriyle de geliştirilen farklı dayanışma türlerini güçlü bir biçimde destekliyoruz.

Dayanışma anlayışımız kasaba ve şehirlerimizin mahallelerinde başlar ancak kapılarında duramaz.

Bilgiye dayalı kasaba ve şehirler

Kasabalarımız ve şehirlerimiz medeniyetlerin kavşağıdır. Bilgi ve kültürün ifade bulması için ideal ortamlar olan şehir ve kasabalar, görüşme ve buluşma yerleridir. Avrupalı seçilmiş yerel temsilciler olarak bizler, kasabalarımızı ve şehirlerimizi farklılıkların özgürleşebildiği, karşılıklı saygı ruhu içinde ifade bulduğu, kozmopolit (çok uluslu) birer etkileşim yerleri olarak görüyoruz.

Bizler, kültürel farklılıkların tek bir kümede küreselleşmiş ve homojenleştirilmiş bir modelde kaynaştığı kasaba ve şehirler aramıyoruz. Kasabalarımız ve şehirlerimiz kültürel ve mimari açıdan farklı ve çeşitlidir ve öyle de kalmalıdır. Binaların ve hizmetlerin standartlaştırılması risklerine ve her yerde “tek tip”leşmiş, yalnızca küresel bir pazarın kurallarına uyan, küreselleşmiş, dengesiz bir kentsel gelişim modeline karşı tetikteyiz.

Bizler, yerel alanlarımızın kültür ve kimliklerini destekliyoruz. Giderek küreselleşen bir dünyada önemli bir değer olan yerel kültürlerimizi ve yerel tarihimizi tanıtmak ve yaymak istiyoruz. Kasabalarımız ve şehirlerimiz için sanatsal yaratımlar ve kültürel olanakları teşvik eden iddialı politikaları desteklemeye yönelik çabalarımızı sürdürmeyi taahhüt ediyoruz.

Kasabalarımız ve şehirlerimiz her zaman değişimlere ve yenilikçi atılımlara ev sahipliği yapmıştır. Bunlar, ilerleme ve değişime uyum için bir fırsattır. Kasabalarımızın ve şehirlerimizin halihazırda toplumların gelişimini yönlendiren ve gelecekte daha da artacak olan bilgiye dayalı ekonominin odak noktaları olduğuna inanıyoruz.

Bu yeni milenyumun başında kasabalarımızın ve şehirlerimizin Avrupa'da bu bilgi temelli ekono-

minin kurulmasında her zamankinden daha fazla tarihi bir role sahip olduğunu düşünüyoruz. Tüm bölgelerin sanayisizleşmesi, yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin yükselişi, biyoteknolojinin ortaya çıkışı ve daha genel bir deyişle soyut ekonomik faaliyetlerin gelişimi, kalkınmanın yeni biçimlerine işaret ederken bu konuda da yerel alanların önemli bir rolü olabileceğini biliyoruz. Bu nedenle, bu yeni ekonominin üzerinde büyüyeceği verimli altyapıyı oluşturacak bilgi ve yeniliğe, eğitime erişime, araştırmaya ve daha genel olarak kültürel ve sanatsal faaliyetlere öncelik verilmesini istiyoruz.

Bu bilinçle iletişim ve telekomünikasyon altyapımızı geliştirmeyi, internet erişimini artırmayı, “akıllı” alanlar yaratmayı ve e-devlet sistemini yaygınlaştırmayı taahhüt ediyoruz. Kasabalarımızı ve şehirlerimizi, eğitim ve araştırma sistemleri ile üretim sistemi arasında bilgi transferini kolaylaştırabilecek, her yerde mevcut olan iş birliği ağları ortamı haline getirmek istiyoruz. Gelişimimiz için bir değer olan dijital kasabalar ve şehirler inşa etmek istiyoruz.

Kasabalarımızı ve şehirlerimizi ilim, kültür ve sanatın beşiği yapma hedefimizin, onların mimari güzelliklerine özen göstermediğimiz takdirde inandırıcılıktan yoksun kalacağının bilincindeyiz.

Bu çerçevede, kentsel peyzajımızın son elli yılda herhangi bir yüksek mimari kalite kaybı taşımasızın geliştiğinin farkındayız. Kentlerin çevresindeki peyzajların birçoğunun da ihmal edildiğinin ve kasaba ve şehirlerimizin dış mahallelerinin ruhsuz ve yaratıcılıktan uzak, ticari bir kentsel planlamaya terk edildiğini gözlemliyoruz. Bundan böyle, mekânsal gelişimde mimari boyutu daha fazla dikkate almak ve karar vericiler ile kentli vatandaşlar arasında canlı bir mimari kültürün gelişimini teşvik etmek istiyoruz.

Kasabalarımız ve şehirlerimizin kültürleriyle olduğu kadar mimarileriyle de gurur duymak istiyoruz.

Sonuç

Biz, Avrupalı seçilmiş yerel temsilciler, kasabalarımızın ve şehirlerimizin mevcut gelişiminin tehdit altında olduğunu ve yeni bir takım çevresel, demokratik, kültürel, sosyal ve ekonomik zorluklarla karşı karşıya olduklarını biliyoruz.

Bu Manifesto'da, kasabalarımıza ve şehirlerimize duyduğumuz inançla hareket ediyoruz. Bunların toplumlarımız için benzersiz birer değer olduğuna kesinlikle inanıyoruz. Yerel ve bölgesel kalkınmanın itici gücü ve siyasi oyuncular olarak kasabalar ve şehirler gerek tekil olarak gerekse ağlar içinde toplumdaki değişikliklere hazırlıklı olmak ve bu değişiklikleri dikkate almak zorundadırlar. Böylelikle toplumlarının refahına ve sürdürülebilirliğine katkıda bulunabilirler. Ancak temel bakış açısı yalnızca yerel olamaz. Bu refah ve sürdürülebilirlik hedefinin peşinde diğer yerel alanlarla dayanışma göstermeye de devam etmelidirler.

Kasabalarımızın ve şehirlerimizin uzun bir geçmişi olduğunu ve onlara kültürlerimizin derin perspektifinden bakılması gerektiğini biliyoruz. Geçmişten gelen ve ortak hafızamızda yer etmiş olan bu köklerin, aynı zamanda güçlü bir kimlik temelinde kendimizi geleceğe yansıtmamıza yardımcı olan bir değer olduğunu düşünüyoruz. Tek bir kentsel kalkınma modeli önermiyoruz. Kasabalarımızın ve şehirlerimizin kendi kişilikleri vardır. Hepsi farklıdır ve çeşitlilikleri Avrupa için bir imkân ve bir şanstır.

Kasabaların ve şehirlerin her birinin hem birbirleriyle dayanışarak hem de kendi içlerindeki farklılıkları ve kültürel çeşitlilikleri bütünleştirerek, kimliklerini ve vizyonlarını her tür çatışmadan uzak biçimde

geliştirilebileceğini düşünüyoruz. Kimliklerimizle gurur duyuyoruz ancak onları başkalarına karşı kayıtsız şartsız açık olabilmeyin bir unsuru olarak da görüyoruz. Kasabaları ve şehirleri daha fazla demokrasi, daha fazla sürdürülebilirlik, yerel alanlar içinde ve arasında her zamankinden daha fazla dayanışma, daha iyi yönetim ve daha iyi performans için çaba göstermeye teşvik etmenin, toplumlarımızın düzgün gelişimi için çok önemli olduğuna inanıyoruz.

Bu, kentli vatandaşlarımıza ve kentsel gelişimin ilgilendirdiği herkese iletmek istediğimiz iyimser, iddialı ve talepkâr bir mesajdır. Bu Şartı, Avrupa'nın kasabaları ve şehirleri için değerlerin ve deneyimlerin paylaşımına dayalı yeni bir kentsel proje inşa etmeye davet olarak öneriyoruz. Böylece kasaba ve şehirler, bir yandan hümanist değerlerin, bireysel özgürlüklerin, ekonomik refahın, sosyal dayanışmanın, gezegene özen göstermenin ve yaşayan kültürün kusursuz bir birleşimi olan bir Avrupa kentsel planını topluca somutlaştırırken, bir yandan da kendi özgün varlıklarını sürdürebilirler.

EKLER:

EK 3: AVRUPA KENTSEL ŞARTI III³¹

AVRUPA KENTSEL ŞARTI III (2023)

Dönüşümler Çağında Kentsel Yaşam

[CG-GOV(2023)1-04]

Strazburg, 6 Şubat 2023 Taslağı

Giriş

1992'de Avrupa Konseyi'nin Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konferansı tarafından kabul edilen ilk Avrupa Kentsel Şartı, kasaba ve şehirlerin toplumlarımızın gelişmesindeki vazgeçilmez rolünün anlaşılmasında temel bir başlangıcı temsil eden simgesel bir referans belgesiydi. Kongre (AKYBYK), Avrupa Kentsel Şartı'nı 2008'de "Yeni bir Kentlilik için Avrupa Kentsel Şartı II - Manifestosu" ile tamamladı. 2008 manifestosu orijinal Avrupa Kentsel Şartı'nı güncellemiş ve kentsel yaşama daha içeriksel bir yaklaşım önererek Avrupa Konseyi'ne üye devletleri sürdürülebilir kasaba ve şehirler inşa etmeye teşvik etmiştir.

O zamandan beri kentsel yaşam, akıllı şehirlerin gelişimi, kentsel mirasın korunması, derinleşen sosyal eşitsizlikler, demokratik yenilikler ve son olarak iklim değişikliğinin hızlanan etkileriyle ilgili bir dizi dönüşümden geçti. Kentsel dönüşümlerin bu çoklu yönüne kentler ve çevresindeki alanların gelişmesi sırasında korunması gereken dengeyi de içeren kent-kır etkileşimi eşlik etti. Daha yakın zamanlarda Avrupa'daki kentsel yaşam koşulları Covid-19 sağlık krizi nedeniyle büyük değişikliklerin ve uygulamaların hayata geçirilmesini zorunlu kıldı. Avrupa'da kasabalar ve şehirler Covid-19'a yönelik ilk müdahalelerin öncüleri olarak pandemi koşullarına hızla uyum sağlarken, bir yandan temel kamu hizmetlerini verimli bir şekilde yürütmek, diğer yandan da virüsün daha fazla yayılmasını önlemeye çalışmak zorunda kaldılar. Bu durum, yerel yönetimlerle merkezi yönetimin karşılıklı ilişkilerini de etkilerken aynı zamanda ulaşım, sağlık, eğitim, katılım ve seçimlerle ilgili planlamalarında da sorunlarla karşılaşmalarına neden oldu. Daha sürdürebilir kasaba ve şehirlere olan ihtiyacı yeniden gözler önüne serdi. Ayrıca Avrupa kasabaları ve şehirleri bu zorlukların üstesinden gelmeyi ve hatta

³¹ Bu belge çalışmanın yazarları tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir

bu krizi, kentlileri sürecin içine daha çok dahil ederek birbirine daha bağlı bir toplum oluşması için bir fırsat olarak kullanmayı başardı. Bu bağlamda, Ukrayna kasabaları ve şehirleri, yerel yönetimleri ve vatandaşlarıyla birlikte Rus işgalinin neden olduğu benzeri görülmemiş birçok zorlukla başa çıkabilme konusunda inanılmaz bir dayanıklılık ve güç örneğidir.

Bu metin, bu yeni zorluklar ve pandemi sonrası bağlamı ışığında Avrupa Kentsel Şartı'nı daha da geliştirme ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın (SKA) uygulanmasını destekleme ihtiyacı üzerine inşa edilmiştir. Avrupa Kentsel Şartı'nın bu ikinci revizyonu kentlilik/kent toplumu fikrini bugün olduğu gibi Kongre'nin dayanıklı, demokratik, birbirine bağlı, sürdürülebilir ve dijital toplumları teşvik etme öncelikleriyle ilişkilendirmeyi amaçlamaktadır. Yerel, bölgesel ve ulusal kalkınmanın öncüleri olarak kasabalar ve şehirler, kendi çeşitlilikleri içinde, benzeri görülmemiş zorluklarla karşı karşıya kalan toplumlarımız için bir değer olmaya devam edeceklerdir. Yenilenmiş Avrupa Kentsel Şartı, kentsel kalkınmada söz sahibi olan tüm taraflara uygulamalarını yeniden gözden geçirip değerlendirmeleri; kasaba ve şehirlerdeki kentsel toplumların mevcut zorluklarını aşabilmeleri bir ortak ilkeler ve kavramlar bütünü olan Avrupa Kentli Hakları Bildirgesi ve Avrupa Kentsel Şartı'nda yer verilmiş olan etik yönetim, sürdürülebilir kalkınma, dayanışma ve insan hakları ilkelerini daha etkin biçimde uygulamaları için bir davettir.

Önsöz

Avrupa Konseyi'nin amacı, ekonomik ve sosyal ilerlemelerini kolaylaştırmak ve ortak mirasları olan ideal ve ilkeleri korumak ve gerçekleştirmek için

üye devletleri arasında büyük birliği sağlamaktır. 1992'de Avrupa Konseyi'nin Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Daimî Konferansı tarafından kabul edilen ilk Avrupa Kentsel Şartı ve 2008'de Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı II - Yeni bir Kentlilik için Manifesto, Avrupa toplumlarının gelişmesinde kasaba ve şehirlerin öneminin farkındalığı açısından simgesel belgelerdir.

Demokratik, sosyal ve teknolojik alandaki yeniliklerin yanı sıra, dijital araçlar ve yapay zekâ kullanımındaki artış da dahil olmak üzere, son yıllarda yaşanan önemli dönüşüm ve gelişmeler kentsel yaşamı büyük ölçüde etkilemiştir.

Kentsel yaşam, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı savaşı, terörizm, eşitsizliklerin hızla artması, hızlanan iklim değişikliği, doğal afetler ve Covid-19 salgını gibi birçok zorlukla karşı karşıya kalmıştır. Mevcut zorluklar, Avrupa şehirlerinin ve kasabalarının gelişimi için dayanıklı demokratik kurumların ve en iyi uygulamaların önemini altını çizmektedir.

Kent politikaları, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve onun yerel yönetim konularına katılım haklarına ilişkin Ek Protokolü ile Venedik Komisyonu tarafından kabul edilen Hukukun Üstünlüğü Kontrol Listesi'nde yer alan haklar ve ilkeler rehberliğinde yürütülmelidir.

BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) arasında özellikle Hedef 11 (şehirleri kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak), Hedef 16 (adil, barışçıl ve kapsayıcı toplumları teşvik etmek) ve Hedef 17 (sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığı canlandırmak) değerli birer kılavuz belgelerdir.

Modern Kent Yaşamı İlkeleri

Modern kentsel yaşam için tanımlanmış aşağıdaki ilkeler Avrupa Konseyi'nin yol gösterici insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü değerleri ışığında okunmalı ve yorumlanmalıdır. Kasabalar ve şehirler tüm kentsel politikalara, programlara ve eylemlere BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) uygulanmasını destekleyen değerleri entegre etmeye çalışmalıdırlar. İlkeler altı tema altında toplanmış olup aşağıda açıklanmıştır.

I. Demokrasi ve halkın katılımı

SEÇİMLER: Seçimlerin Avrupa anayasal mirasının ilkelerine uygun olarak evrensel, eşit, özgür, gizli ve doğrudan seçme hakkı ile periyodik olarak yapılmasını sağlamak, ilkelerin yerine getirilmesi için genel koşulların, yani temel özgürlüklere ve insan hakları özgürlüğüne saygılı biçimde seçim yasasının istikrarının ve usule ilişkin güvencelerin karşılanmasını sağlamak.

DANIŞMA VE KATILIM: Vatandaşlar ve yerel yönetimler arasındaki kapsayıcı diyalogu desteklemek; toplumu etkileyen projelerde halka danışılmasını organize etmek, kapsayıcı, duyarlı ve bilgilendirilmiş katılım ve karar verme yöntemlerini olanaklı kılmak, özellikle yerel referandumlar ve kent meclisleri aracılığıyla doğrudan katılımı teşvik etmek.

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ: Demokratik bir toplum için ifade özgürlüğünün temel değerinin farkında olmak; özgür, bağımsız, çoklu ve çeşitli (farklı) medyayı güçlendirmek, nüfusun savunmasız ve marjinal gruplarının da ifade özgürlüğü ve kamusal tartışmalara katılımı için kucaklayıcı ortamlar sağlamak.

TOPLANTI VE TOPLANMA ÖZGÜRLÜĞÜ: Barışçıl toplanma ve dernek kurma hakkını korumak, vatandaşlar arasında etkileşimi teminat altına alıp ortak çıkarların toplu olarak ifade edilebileceği, konuşup tartışılabileceği, konuların takip edilebileceği ve savunulabileceği güvenli ortamlar yaratmak.

DOLAŞIM ÖZGÜRLÜĞÜ: Bir devletin topraklarında (sınırları içinde) yasal olarak bulunan herkesin hareket özgürlüğü ve ikametgahını özgürce seçme haklarından yararlanabilmesini sağlamak.

KAPSAYICILIK VE AYRIMCILIK YAPMAMA: Irk, renk, dil, din, milliyet, ulusal veya etnik köken, yaş, engellilik, cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel yönelim veya diğer statülere bakılmaksızın herkesin tam, eşit ve etkin katılımını sağlamak, savunmasız ve marjinal (dışlanmış) grupların katılımını teşvik etmek.

CİNSİYET EŞİTLİĞİ: Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını ve cinsiyetten bağımsız olarak herkesin kamusal ve özel hayata tam, eşit ve etkin katılımını hızlandırmak, eğitim ve kapasite geliştirme yoluyla kadınları ve kızları güçlendirmek; kota uygulamaları gibi pozitif ayrımcılık yöntemleriyle siyasi katılımı cinsiyet eşitliğini artırmak.

GENÇ KATILIMI: Gençlerin katılımını sağlamak ve desteklemek, siyaset bilinci/egitimi yoluyla ve asgari oy kullanma yaşını 16'ya düşürerek gençlerin katılımını ve aktif yurttaşlığı teşvik etmek; planlama, uygulama, değerlendirme ve karar verme süreçlerine gençleri dahil etmek.

II. Sosyal haklar, kültürel ve ekonomik kalkınma

SAĞLIK: Önleyici sağlık hizmetleri de dahil olmak üzere uygun maliyetli ve kaliteli sağlık hizmetlerine eşit erişimi güvence altına almak, fiziksel ve psikolojik sağlığa elverişli ortamları ve tesisleri sağlamak, proaktif davranışları, spor ve dinlenme aktivitelerini teşvik etmek, toplum temelli sağlık girişimlerini ve katılımı teşvik etmek.

BARINMA: Suya erişimi ve sağlıklı altyapısı olan, yeterli, maliyeti karşılanabilir, güvenli ve sağlığa uygun barınma sağlamak, evsizlere yönelik önlemler almak, barınmada çeşitlilik, seçenek ve hareketlilik sağlamak, dezavantajlı gruplar için kasaba ve şehirlerde sosyal konutlar yapmak ve bakımını sağlamak.

EĞİTİM: Savunmasız ve marjinal gruplar da dahil olmak üzere çeşitli gruplar için eğitim faaliyetleri ve programlar düzenlemek, belediyelerin eğitim programlarında disiplinler arası ve çok kültürlü bir yaklaşımla çeşitli grupların ihtiyaçlarına yönelik stratejiler belirlemek.

İŞ: Yeterli ve erişilebilir istihdam fırsatları sağlamak, eşit işe eşit ücret uygulamak, kadınların ekonomik olarak güçlenmesini ve evde bakım sorumluluklarının eşit paylaşımını teşvik etmek, yaşam boyu kariyer rehberliği ve öğrenme fırsatları ile iş gücü piyasasına erişimi kolaylaştırmak.

SOSYAL GÜVENLİK VE REFAH: Sosyal hakların sosyal güvenlik sistemlerinin önünde yer almasını ve ayırım gözetmeksizin en savunmasız kişilere destek vermesini sağlamak, beslenme yetersizliği olanlara ya da kötü beslenmeyi önlemek üzere ihtiyacı olanlara gıda yardımı yapmak, evsizlere gerekli desteği sağlamak.

SOSYAL (TOPLUMSAL) UYUM VE BÜTÜNLEŞME: Yaşlılar, çocuklar ve gençler, engelliler, ulusal azınlıklar, yabancılar ve yerinden edilmiş kişiler dahil olmak üzere marjinal grupları güçlendirmek, sosyal politikalara, programlara ve eylemlere toplumsal cinsiyet bakış açısını yerleştirmek.

KÜLTÜR VE KÜLTÜRLERARASI DİYALOG: Farklı etnik ve dini toplulukların çok çeşitli kültürel ve yaratıcı faaliyetlere erişimini ve katılımını sağlamak, herkesin barış içinde bir arada yaşamasını teşvik etmek; kültürlerarası diyalogu ilerletmek, farklı etnik, dini ve dilsel toplulukların dillerini desteklemek.

EKONOMİK KALKINMA VE ALTYAPI: Çevrenin korunmasını dikkate alan, dengeli ve ileriye dönük ekonomik kalkınmayı desteklemek, kent-kır etkileşimini arttırmak; kamu ve özel sektör arasındaki iş birliğini geliştirmek, koruma altındaki her tür mirası ekonomik kalkınma için bir değer olarak tanıtip değerlendirmek.

MİMARİ VE MİRAS: Kentsel mimariyi ve mirası korumak; sanatsal ve kültürel faaliyetlere olanak sağlamak, sağlıklı, güvenli ve enerji veren bir yaşam ortamı için çeşitli grupların ihtiyaç ve beklentilerini dikkate alan kapsayıcı kent tasarımları yapmak, nitelikli bir kent peyzajı için mimari tasarım ve yapılaşmayı teşvik etmek.

SPOR VE EĞLENCE-DİNLENCE: Boş zamanların değerlendirilebileceği ve doğal koruma alanlarını da içeren herkesin erişebileceği çok çeşitli, güvenli ve iyi tasarlanmış spor ve eğlence-dinlenme tesisleri yapmak, vatandaşların spor alanındaki uzmanlıklarını bireysel potansiyellerine göre geliştirebilme hakkına sahip olmalarını sağlamak.

III. Sürdürülebilir kalkınma, çevrenin korunması ve iklim değişikliği

ÇEVRENİN KORUNMASI VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ: Çevreyi hava, su, toprak ve gürültü kirliliğinden korumak; doğal yaşam alanlarını korumak, onarmak ve yönetmek; çok boyutlu politikalar benimsemek ve çevrenin korunmasını düzene sokmak ve iklim değişikliği ile mücadele etmek; olumsuz sonuçlarını hafifletici önlemler almak ve iklim değişikliğinin etkisini azaltmak.

DOĞAL ZENGİNLİK VE KAYNAKLAR: Tüm vatandaşların yararına olacak şekilde doğal zenginlik ve kaynakların sorumlu yönetimini sağlamak, kentsel suları sürdürülebilir bir şekilde yönetmek, yenilenebilir enerji ve enerji verimliliğini teşvik etmek; yeşil teknolojiyi geliştirmek.

SÜRDÜRÜLEBİLİR HAREKETLİLİK: İklim dostu ulaşım araçlarının çekiciliğini teşvik etmek ve geliştirmek, özel araç kullanımını azaltmayı amaçlayan, uygun maliyetli ve yeterli bir toplu taşıma sağlamak, yolların ve kamusal alanların paylaşımını desteklemek, yakın çevredeki çeşitli kentsel hizmetlere erişimi sağlamak.

ÇEVRESEL KARAR VERME: Yerleşik yabancılar da

dahil olmak üzere vatandaşların çevreyle ilgili karar alma süreçlerine katılımını arttırmak için bilinçlendirme ve bilgilendirme faaliyetleri düzenlemek; ayrıştırılmış verilere dayanan ve iklim değişikliğinin kentsel nüfusun farklı kesimleri üzerindeki çeşitli etkilerine yönelik bilimsel araştırmaları yoğunlaştırmak.

IV. Dürüstlük ve yolsuzluğun önlenmesi

DÜRÜSTLÜK POLİTİKASI VE ETİK KURALLAR:

Yeterli risk yönetimi, kurumsal etik yönetimi ve denetim mekanizmaları ile dürüstlük politikalarını tanıtmak ve uygulamak, davranış kurallarını hazırlamak ve yaygınlaştırmak, etik liderliği teşvik etmek; etiksel ikilemler ve dürüstlük riskleriyle ilgili danışmanlık ve tavsiye vermek, yolsuzluk risklerini azaltmak için yerel seçilmiş temsilcilere ve yerel yetkililere yeterli ve şeffaf mali gelir sağlamak, işe alımlarda adil davranmak ve yeterli eğitimi sağlamak, yolsuzluğu ve suistimali bildiren ve ifşa eden kişilerin korunmasını teşvik, temin ve garanti altına almak.

ÇIKAR ÇATIŞMALAR: Çıkar çatışmalarının proaktif olarak açığa kavuşmasını sağlamak ve zamanında çözümlenmesi için çalışmak, çıkar çatışmalarını belirlemek, yönetmek ve çözmek için net yöntemler tanımlamak, işe alım ve terfi süreçlerinde şeffaflığı artırmak, potansiyel kayırmacılık ya da çıkar çatışmalarını ortaya çıkarmak için raporlama kanallarının/şikayet mekanizmalarının kullanımını teşvik etmek, yaygınlaştırmak.

KAMU İHALELERİ: İhalelerle ilgili oluşabilecek farklı yolsuzluk risklerini değerlendirmek, kurum içi denetim ve değerlendirme mekanizmaları kurmak, sürecin tüm aşamalarında verileri ve satın alma ayrıntılarını yayınlayarak şeffaflığı artırmak, insan

hakları ve sürdürülebilirlik hususlarını satın alma standartlarına dahil etmek.

ŞEFFAFLIK VE DENETİM: Açık veri standartlarını benimsemek ve uygulamak, halkın karar alma süreçlerine katılımını özendirmek, önemli belgeleri ve bilgileri yayınlamak, halka danışma süreçlerini teşvik etmek, şeffaflık önlemlerinin izlenmesini ve uygulanmasını desteklemek.

V. Güvenlik ve suç önleme

GÜVENLİK: Her türlü şiddet, suç, suçluluk ve saldırıdan arınmış, güvenli ve emniyetli bir şehir sağlamak, cinsiyete dayalı şiddet ve tacize, cinsel ve aile içi şiddete karşı önlemler almak, şiddet mağdurları için hizmet sağlamak ve desteklemek, uluslararası standartlar ve en iyi uygulamalar doğrultusunda siber güvenliği desteklemek, siber saldırılara ve fidye yazılımlara³² karşı mekanizmalar geliştirmek.

SUÇ ÖNLEME: Toplumla ve kolluk kuvvetleri arasında ortak iş birliğine dayalı, etkin, verimli, uygun maliyetli ve kapsamlı suç önleme stratejileri oluşturarak toplumun tüm üyelerini kapsayacak biçimde suçların önlenmesini temin etmek.

ESNEKLİK: Doğal afetler (örneğin aşırı sıcak hava ve kuraklık, deprem, sel vb.), terör saldırıları ya da savaş gibi krizler ve acil durumlarda etkili ve yeterli karşılığı verebilecek refleksleri geliştirmek, kurtarma, gıda ve enerji güvenliği, su ve temel hizmetlere ilişkin önlemler de dahil olmak üzere dayanıklılığı güçlendirmek için risk ve ihtiyaç değerlendirmelerine dayalı sakınım planları hazırlamak.

VI. Dijitalleşme ve yapay zekâ

AKILLI ŞEHİRLER VE E-YÖNETİŞİM: Akıllı şehirleri daha da geliştirmek, e-bilgi, e-danışma ve e-karar

³² Çevirenin Notu: Fidyeye yazılımı (ransomware), bir mağdurun bilgisayarındaki verilerin genellikle şifreleme yoluyla kilitlendiği, kötü amaçlı bir yazılım türüdür. Etkilenen verilerin şifresinin çözülmesi ve mağdura erişimin geri verilmesinden önce ödeme talep edilir.

verme mekanizmalarını teşvik etmek, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde dijital ve yapay zekâ araçlarından faydalanmak, açık hükümet standartlarını³³ benimsemek ve uygulamak, insan hakları, demokrasi ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına uyumu sağlamak.

DİJİTAL EŞİTLİK: Dijital eşitliği, internet ve teknolojiye uygun fiyatlı erişimi yaygınlaştırmak, yeterli dijital okuryazarlık eğitimi sağlamak, dijital boşluk³⁴ riskine dikkat çekmek, önleyici net tedbirler oluşturmak ve yüz yüze desteği sürdürmek.

RİSKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE AZALTILMASI: İnsan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve sürdürülebilir kalkınmaya yönelik olarak yeni teknolojilerin ve yapay zekâ araçları sisteminin uygulamalarından kaynaklanan riskleri ve olumsuz etkileri belirlemek, değerlendirmek, önlemek ve azaltmak, yapay zekaya özellikle dikkat ederek, yeni teknolojilerin kullanımının sürekli olarak değerlendirilmesini ve gözetimini sağlamak.

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI VE GİZLİLİK: Kişisel verilerin işlenmesinde bireyleri korumak için önlemler almak, kullanıcıların verileri üzerinde denetim sahibi olmalarını sağlamak, hassas veri tabanlarının güvenliğini sağlamak için dağıtılmış veri³⁵ mimarisini kullanmak.

³³ OpenStand ilkeleri kullanılarak geliştirilen standartlar, açık, katılımcı bir süreçle geliştirilir, birlikte çalışabilirliği destekler, küresel rekabeti teşvik eder, küresel düzeyde gönüllü olarak benimsenir ve pazarların ve tüketicilerin ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen ürün ve hizmetler için yapı taşları görevi görür. OpenStand sürecinin beş ilkesi vardır. Bu ilkeler (i) mutabakat, (ii) yasal süreç, (iii) açıklık, (iv) temyiz hakkı ve (v) dengedir (Ç.N).

³⁴ Dijital boşluk; yeni bilgi iletişim teknolojilerine cinsiyete göre eşitsiz erişimden kaynaklanan yeni toplumsal eşitsizlik biçimleri (Ç.N).

³⁵ Dağıtılmış veri tabanı yönetim sistemi, bir ağdaki birden çok bilgisayarda depolanan veri tabanlarını yönetmek için kullanılan bir yazılımdır (Ç.N).

EKLER:

EK 4: AVRUPA KONSEYİ VE YEREL VE BÖLGESEL YÖNETİMLER KONGRESİ'NİN VE KENTSEL ŞARTIN TANINIRLIĞI ANKET ÖRNEĞİ

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nin ve Kentsel Şartın Tanınırılığı Anket Örneği

Marmara Belediyeler Birliği tarafından Prof. Dr. Yusuf Erbay takibinde yapılacak araştırma projesinin ilk ayağını oluşturan anket sorularını içerir.

Önemli Not: Bu anketin bizzat **Belediye Başkanları** adına **Özel Kalemler** aracılığıyla <https://forms.gle/UTM1U6vTwPrdimVn6> adresindeki anketin dijital ortamda doldurulması belirleyici bir öneme sahiptir.

Ankete aşağıdaki QR kod üzerinden de erişilebilir. Bu dosya örnek niteliğindedir.

Anketin Dijital ortamda doldurulması gerekmektedir.

Sorularınız için: busra.ince@mbb.gov.tr

* Zorunlu soruyu belirtir

1. Belediyenizin adı *

2. Belediyenizin bulunduğu il *

3. Belediyenizin bulunduğu ilçe *

4. Nüfusu *

5. Belediyenizin kuruluş yılı *

Anket linkine ulaşmak ve dijital ortamda doldurmak için QR kodu okutunuz.

6. Belediyenizin dahil olduğu kategori *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Büyükşehir Belediyesi
- ☐ Büyükşehir İlçe Belediyesi
- ☐ İl Belediyesi
- ☐ İlçe Belediyesi
- ☐ Belde Belediyesi

7. Adınız ve soyadınız *

8. Ünvanınız *

9. İletişim bilginiz (e-posta adresiniz) *

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nin Tanınırlığı

Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi, Avrupa Konseyi'nin yerel ve bölgesel yönetimleri temsil eden temel organlarından biridir. 1949 yılında kurulmuş olan Konsey, Avrupa çapında ilk ve en geniş siyasi organizasyondur. Amacı insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, hukuk devleti ve çoğulcu demokrasi ilkelerine saygının sağlanmasıdır.

46 ülkenin üye olduğu Avrupa Konseyi'nin Avrupa Birliği'yle bağlantısı yoktur.

10. Türk Belediyelerinin Avrupa düzeyinde temsil edildiği yer olan ve ülkemizin *
ağırlıklı olarak Belediye Başkanları ve Belediye Meclisi Üyeleri arasından
seçilen 18 kişilik bir heyetle temsil edildiği, Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel
Yönetimler Kongresi hakkında, belediyenizin seçilmiş ve atanmış yetkili
organları (belediye başkanları, belediye meclis üyeleri ve üst yöneticiler) bilgi
sahibi midir?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Evet, bilgi sahibidir.
- ☐ Hayır, bilgi sahibi değildir.

Belediyeniz bilgi sahibi ise;

11. Belediyeniz bilgi sahibi ise, bu bilgilere nasıl ulaşmıştır? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Bakanlık tarafından bilgilendirilmiştir.
- ☐ Belediye Birlikleri tarafından bilgilendirilmiştir.
- ☐ Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından
bilgilendirilmiştir.
- ☐ Medya, çeşitli iletişim kanalları ve üniversiteler yoluyla bilgi sahibi olunmuştur.
- ☐ Diğer: _____

12. Bilgi sahibi olmanın ötesinde, bugüne kadar, belediye başkanlarınızdan ya da *
belediye meclisi üyelerinizden, Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler
Kongresi Türk Heyetinde yer alan olmuş mudur?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

Cevabınız "evet" ise;

13. Cevabınız “evet” ise, isimleri, görevleri ve dönemleri nelerdir: *

Belediyeniz bilgi sahibi değilse

14. Belediyeniz bilgi sahibi değilse, hangi kanallar tarafından bilgilendirilmeyi ister? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Bakanlık tarafından.
- ☐ Belediye Birlikleri tarafından.
- ☐ Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından.
- ☐ Medya, çeşitli iletişim kanalları ve üniversiteler tarafından.
- ☐ Diğer: _____

Temsil

15. Belediyenizden seçilmiş bir yetkilinin (Belediye Başkanı ya da Belediye Meclisi Üyesi) Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Türk Heyetinde yer alarak ülkemizi temsil etmesini ister misiniz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nin Düzenlemiş Olduğu “Kentsel Şartın” Tanınırlığı

Kentsel Şart; şiddetten, her tür kirlilikten, bozuk ve çarpık kent çevrelerinden arınma hakkı; yaşadığı kent çevresini demokratik koşullarda kontrol edebilme hakkı; insanca konut edinme, sağlık, kültür hizmetlerinden yararlanma, dolaşım özgürlüğü gibi temel kentli haklarının olduğu inancını esas kabul eder.

16. Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından hazırlanan; 1992 yılında doğrudan belediyelerin imzasına açılan; 2008 yılında ilk defa yenilenen ve 2023 yılı itibarıyla tekrar yenilenecek olan, “Kentsel Şart” hakkında belediyenizin yetkili organları bilgi sahibi midir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Evet, bilgi sahibidir.
- ☐ Hayır, bilgi sahibi değildir.

Bilgi sahibi ise;

17. Belediyeniz Kentsel Şart hakkında bilgi sahibi ise, bu bilgilere nasıl ulaşmıştır? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Bakanlık tarafından bilgilendirilmiştir.
- ☐ Belediye Birlikleri tarafından bilgilendirilmiştir.
- ☐ Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından bilgilendirilmiştir.
- ☐ Medya, çeşitli iletişim kanalları ve üniversiteler yoluyla bilgi sahibi olunmuştur.
- ☐ Diğer: _____

Bilgi sahibi değil ise;

18. Belediyeniz Kentsel Şart hakkında bilgi sahibi değilse, hangi kanallar tarafından bilgilendirilmeyi ister? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Bakanlık tarafından.
- ☐ Belediye Birlikleri tarafından.
- ☐ Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından.
- ☐ Medya, çeşitli iletişim kanalları ve üniversiteler tarafından.
- ☐ Diğer: _____

Bilgilendirilme

19. Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından hazırlıkları sürdürülen yenilenmiş şartın (Kentsel Şart III), Ekim 2023'te gerçekleştirilecek olan 45. Kongre oturumunda kabul edilmesi planlanmaktadır. Belediyeniz, bu çalışmalar ve Kentsel Şart III belgesinin içeriği hakkında bilgilendirilmek ister mi? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

Cevabınız “evet” ise;

20. Cevabınız “evet” ise, Belediyeniz, Kentsel Şart III belgesinin hazırlık süreci ve içeriği hakkında, hangi kanallar tarafından bilgilendirilmek ister? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Bakanlık tarafından.
- ☐ Belediye Birlikleri tarafından.
- ☐ Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından.
- ☐ Medya, çeşitli iletişim kanalları ve üniversiteler tarafından.
- ☐ Diğer: _____

İletişim kanalları

21. Belediyeniz Kentsel Şart üzerindeki çalışmalara katılmak ve katkıda bulunmak *
ister ise, bunu hangi kanallar aracılığıyla gerçekleştirmek ister?

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

- ☐ Bakanlık aracılığıyla.
- ☐ Belediye Birlikleri aracılığıyla.
- ☐ Doğrudan, Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi ile ilişkiye girerek.
- ☐ Medya ve Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nin internet sitesi gibi çeşitli iletişim kanalları aracılığıyla.
- ☐ Diğer: _____

Anket linkine ulaşmak ve dijital ortamda
doldurmak için QR kodu okutunuz.

EKLER:

EK 5: ARAŞTIRMAYA KATILAN BELEDİYELER, NÜFUSLARI VE KATEGORİLERİ

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ

No	Belediyenin adı	Bulunduğu il	Nüfusu	Kuruluş yılı	Nüfusu içindeki %si *
1	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi	Balıkesir	1.229.000	1864	1,4
2	Bursa Büyükşehir Belediyesi	Bursa	3.194.720	1867	3,7
3	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	İstanbul	15.907.951	1984	18,7
4	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kocaeli	2.200.000	1984	2,6
5	Sakarya Büyükşehir Belediyesi	Sakarya	1.080.000	2000	1,3
TOPLAM NÜFUS			23.611.671		27,7

İL BELEDİYELERİ

No	Belediyenin adı	Bulunduğu il	Nüfusu	Kuruluş yılı	Nüfusu içindeki %si *
1	Çanakkale Belediyesi	Çanakkale	143.000	1922	0,2
2	Kırklareli Belediyesi	Kırklareli	105.000	1870	0,1
3	Yalova Belediyesi	Yalova	239.000	1926	0,3
TOPLAM NÜFUS			487.000		0,6

BÜYÜKŞEHİR İLÇE BELEDİYELERİ

No	Belediyenin adı	Bulunduğu il	Nüfusu	Kuruluş yılı	Nüfusu içindeki %si *
1	Adapazarı Belediyesi	Sakarya	281.489	2005	
2	Akyazı Belediyesi	Sakarya	94.494	1940	0,1
3	Altıeylül Belediyesi	Balıkesir	183.736	2014	0,2
4	Avcılar Belediyesi	İstanbul	452.132	1993	0,5
5	Bağcılar Belediyesi	İstanbul	74.0069	1992	0,9
6	Bahçelievler Belediyesi	İstanbul	594.000	1992	0,7
7	Balya Belediyesi	Balıkesir	12.451	1895	0,0
8	Bandırma Belediyesi	Balıkesir	164.965	1881	0,2
9	Başakşehir Belediyesi	İstanbul	514.900	2009	0,6
10	Bayrampaşa Belediyesi	İstanbul	275.314	1991	0,3
11	Beykoz Belediyesi	İstanbul	247.875	1984	0,3
12	Beyoğlu Belediyesi	İstanbul	22.5920	1924	0,3
13	Büyükkemece Belediyesi	İstanbul	277.181	1958	0,3
14	Çerkezköy Belediyesi	Tekirdağ	206.829	1911	0,2
15	Çorlu Belediyesi	Tekirdağ	290.155	1877	0,3

* <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2023-49688#:~:text=Bu%20%C3%BC%C3%A7%20%C3%BClike%20d%C3%BCnya%20toplaml,%20C1'ini%20olu%C5%9Fturdu.>

BÜYÜKŞEHİR İLÇE BELEDİYELERİ

No	Belediyenin adı	Bulunduğu il	Nüfusu	Kuruluş yılı	Nüfusu içindeki %si *
16	Darica Belediyesi	Kocaeli	225.602	2008	0,3
17	Derince Belediyesi	Kocaeli	14.2849	1994	0,2
18	Dursunbey Belediyesi	Balıkesir	33.333	1900	0,0
19	Edremit Belediyesi	Balıkesir	161.145	1887	0,2
20	Erdek Belediyesi	Balıkesir	31.902	1923	0,0
21	Esenyurt Belediyesi	İstanbul	977.489	1989	1,1
22	Fatih Belediyesi	İstanbul	360.000	1984	0,4
23	Ferizli Belediyesi	Sakarya	32.400	1973	0,0
24	Gaziosmanpaşa Belediyesi	İstanbul	500.000	1963	0,6
25	Gebze Belediyesi	Kocaeli	400.000	1907	0,5
26	Gemlik Belediyesi	Bursa	120.245	1878	0,1
27	Gölcük Belediyesi	Kocaeli	175.940	1936	0,2
28	Gömeç Belediyesi	Balıkesir	16.880	1956	0,0
29	Gönen Belediyesi	Balıkesir	74.788	1885	0,1
30	Güngören Belediyesi	İstanbul	280.299	1992	0,3
31	Havran Belediyesi	Balıkesir	28.058	1957	0,0
32	Hayrabolu Belediyesi	Tekirdağ	30.520	1868	0,0
33	Hendek Belediyesi	Sakarya	98.150	1991	0,1
34	İnegöl Belediyesi	Bursa	294.485	1870	0,3
35	İzmit Belediyesi	Kocaeli	376.056	1923	0,4
36	Kadıköy Belediyesi	İstanbul	483.064	1984	0,6
37	Karacabey Belediyesi	Bursa	84.907	1884	0,1
38	Keles Belediyesi	Bursa	10.950	1953	0,0
39	Kepsut Belediyesi	Balıkesir	24.608	1888	0,0
40	Kocaali Belediyesi	Sakarya	220.00	1956	0,0
41	Körfez Belediyesi	Kocaeli	185.000	1963	0,2
42	Küçükçekmece Belediyesi	İstanbul	808.957	1987	0,9
43	Malkara Belediyesi	Tekirdağ	53.000	1924	0,1
44	Maltepe Belediyesi	İstanbul	528.544	1992	0,6
45	Manyas Belediyesi	Balıkesir	18.066	1936	0,0
46	Marmara Ereğlisi Belediyesi	Tekirdağ	29.471	1958	0,0
47	Mustafakemalpaşa Belediyesi	Bursa	102.284	1881	0,1
48	Nilüfer Belediyesi	Bursa	536.365	1987	0,6
49	Orhaneli Belediyesi	Bursa	18.543	1888	0,0
50	Orhangazi Belediyesi	Bursa	81.110	1893	0,1
51	Pamukova Belediyesi	Sakarya	30.482	1987	0,0
52	Pendik Belediyesi	İstanbul	741.895	1987	0,9

* <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2023-49688#:~:text=Bu%20%C3%BC%C3%A7%20%C3%BClike%20d%C3%BCnya%20toplaml%2C1'ini%20olu%C5%9Fturdu.>

BÜYÜKŞEHİR İLÇE BELEDİYELERİ

No	Belediyenin adı	Bulunduğu il	Nüfusu	Kuruluş yılı	Nüfusu içindeki %si *
53	Sancaktepe Belediyesi	İstanbul	486000	2009	0,6
54	Sındırgı Belediyesi	Balıkesir	32408	1884	0,0
55	Susurluk Belediyesi	Balıkesir	37724	1901	0,0
56	Süleymanpaşa Belediyesi	Tekirdağ	215.558	2014	0,3
57	Şişli Belediyesi	İstanbul	276.528	1984	0,3
58	Ümraniye Belediyesi	İstanbul	732.379	1987	0,9
59	Zeytinburnu Belediyesi	İstanbul	292.616	1957	0,3
TOPLAM NÜFUS			14.754.110		17,3

İLÇE BELEDİYELERİ

No	Belediyenin adı	Bulunduğu il	Nüfusu	Kuruluş yılı	Nüfusu içindeki %si *
1	Altınova Belediyesi	Yalova	31.279	1987	0,0
2	Biga Belediyesi	Çanakkale	91.517	1870	0,1
3	Bozüyük Belediyesi	Bilecik	73.504	1890	0,1
4	Çınarcık Belediyesi	Yalova	38.600	1972	0,0
5	Demirköy Belediyesi	Kırklareli	3.800	1923	0,0
6	Eceabat Belediyesi	Çanakkale	8.684	1926	0,0
7	Ezine Belediyesi	Çanakkale	17.000	1886	0,0
8	Gelibolu Belediyesi	Çanakkale	32.000	1923	0,0
9	Gölpazarı Belediyesi	Bilecik	9.400	1926	0,0
10	Havsa Belediyesi	Edirne	8.702	1881	0,0
11	İpsala Belediyesi	Edirne	8.550	1920	0,0
12	Kofçaz Belediyesi	Kırklareli	604	1959	0,0
13	Lüleburgaz Belediyesi	Kırklareli	153.903	1870	0,2
14	Meriç Belediyesi	Edirne	2.820	1930	0,0
15	Osmaneli Belediyesi	Bilecik	16.700	1926	0,0
16	Pazaryeri Belediyesi	Bilecik	6.302	1918	0,0
17	Pehlivan köy Belediyesi	Kırklareli	1.654	1948	0,0
18	Pınarhisar Belediyesi	Kırklareli	18.000	1909	0,0
TOPLAM NÜFUS			523.019		0,6

* <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2023-49688#:~:text=Bu%20%C3%BC%C3%A7%20%C3%BClike%20d%C3%BCnya%20toplaml,%2C1'ini%20olu%C5%9Fturdu.>

BELDE BELEDİYELERİ

No	Belediyenin adı	Bulunduğu il	Nüfusu	Kuruluş yılı	Nüfusu içindeki %si *
1	Ahmetbey Belediyesi	Kırklareli	3.877	1954	0,0
2	Büyükkarıştıran Belediyesi	Kırklareli	6.309	1986	0,0
3	Büyükmandıra Belediyesi	Kırklareli	3.305	1955	0,0
4	Çakıllı Belediyesi	Kırklareli	1.981	1969	0,0
5	Çardak Belediyesi	Çanakkale	3.800	1930	0,0
6	İğneada Belediyesi	Kırklareli	2.509	1962	0,0
7	İncece Belediyesi	Kırklareli	1.580	1954	0,0
8	Kadıköy Belediyesi	Yalova	10.000	1992	0,0
9	Kalkım Belediyesi	Çanakkale	2.400	1977	0,0
10	Karahalil Belediyesi	Kırklareli	1.298	1968	0,0
11	Kavakköy Belediyesi	Çanakkale	1.946	1994	0,0
12	Kavaklı Belediyesi	Kırklareli	4.682	1968	0,0
13	Kaytazdere Belediyesi	Yalova	6.873	1989	0,0
14	Kırcasaliğ Belediyesi	Edirne	2.504	1948	0,0
15	Kıyıköy Belediyesi	Kırklareli	2.160	1987	0,0
16	Küçükukuyu Belediyesi	Çanakkale	15.700	1905	0,0
17	Küplü Belediyesi	Edirne	2.185	1960	0,0
18	Subaşı Belediyesi	Yalova	8.281	1992	0,0
19	Terzialan Belediyesi	Çanakkale	1.783	1994	0,0
20	Teşvikiye Belediyesi	Yalova	3.158	1998	0,0
21	Üsküp Belediyesi	Kırklareli	2.195	1923	0,0
22	Vezirhan Belediyesi	Bilecik	3.000	1990	0,0
23	Yenikarpuzlu Belediyesi	Edirne	3.020	1975	0,0
TOPLAM NÜFUS			94.546		0,1

* <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2023-49688#:~:text=Bu%20%C3%BC%C3%A7%20%C3%BCIke%20d%C3%BCnya%20toplaml,%2C1'ini%20olu%C5%9Fturdu.>

Yusuf Erbay, Prof. Dr. Öğr. Üyesi: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdi. Master ve Doktora çalışmalarını İngiltere ve Türkiye'de tamamladı. Master Tezi "Avrupa Birliği Çevre Yönetimi", Doktora Tezi "Küresel İşletmelerin Yönetimi" konularındadır. 2000 yılında Yönetim Bilimi Doçenti, 2020 yılında Profesör oldu. 1987 yılında Kaymakamlık mesleğine girdi ve 1995 yılına kadar çeşitli ilçelerde görev yaptı. 1995-2000 yılları arasında İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nde sırasıyla Şube Müdürü, Daire Başkanlığı ve Genel Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulundu. Bu görevlerin yanı sıra, 1995-2000 yılları arasında Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresinde Türkiye'yi temsil eden Türk Heyeti'nin Milli Sekreteri görevini yürüttü. Aynı yıllarda, Türkiye'yi Kongre nezdinde, sınır ötesi iş birliği başta olmak üzere yerel yönetimlerle ilgili uzmanlık komitelerinde ve Üst Komite niteliği taşıyan Yerel ve Bölgesel Demokrasi Komitesi'nde (CDLR) temsil etti. 1999-2000 yıllarında iki yıl süre için seçilerek, bu komitenin başkanlığı görevini üstlendi. 2000-2001 yıllarında Nevşehir Valiliği, 2002 yılında TOBB Genel Sekreterliği, 2003-2011 yılları arasında Yalova Valiliği, 2011-2020 yılları arasında Merkez Valiliği görevlerinde bulundu. 2020 yılında Valilik görevinden emekli oldu. 2012 yılından itibaren Başkent Üniversitesi, TOBB-ETÜ ve İstinye Üniversitesinde; Kamu Yönetimi, Yerel Yönetimler, Uluslararası Örgütler, Uluslararası Firmalar, Uluslararası Girişimcilik, Çevre Politikaları ve Avrupa Birliği Siyasi Tarihi derslerini vermiştir. 2020 yılında İstinye Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde göreve başladı. İngilizce ve Fransızca bilen yazarın, yerel yönetimler, çevre ve küreselleşme başta olmak üzere çeşitli konularda yayınlanmış çok sayıda makalesi ve dokuz kitabı bulunmaktadır.

Kumru Arapgirlioğlu, Dr. Yarı Zamanlı Öğretim Üyesi: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nden mezun olmuş; yüksek lisans derecesini ABD Florida Eyalet Üniversitesinden çevre planlama ve kaynak yönetimi alanında yapmıştır. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Kent ve Çevre Ana Bilim Dalında Doktor unvanını almıştır. 1985-1986 senelerinde Florida Eyalet Üniversitesi İşletme Fakültesi Florida Ekonomik Kalkınma Merkezi'nde yönetim danışmanı olarak çalışmış; 1986-1999'da ortak olduğu Fehmi Doğan Mimarlık Mühendislik ve Şehircilik bürosunda serbest şehir plancısı olarak proje eşgüdümü ve yönetimini üstlenmiştir. 1995 senesinde yarı zamanlı öğretim görevlisi olarak başladığı Bilkent Üniversitesi, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde 1999-2020 yıllarında tam zamanlı olarak çalışmış, 2017-2018 akademikyılında Bölüm Başkanlığı görevini vekaleten yürütmüştür. Çeşitli akademik ödül ve bursları bulunan Arapgirlioğlu, Bilkent Üniversitesi 2017 Yüksek Öğretimde Üstün Başarı Ödülü sahibidir. 2004-2014 yıllarında UNESCO Milli Komitesi, Biyoetik Milli İhtisas Komisyonu üyesi, 2000-2016 yıllarında Bilim ve Bilimsel Felsefe Çevresinin kurucu ve etkin bir üyesi olarak küresel iklim değişikliği, toplumsal sorumluluk ve sağlık, biyoetik ve felsefenin çeşitli dalları üzerine bilimsel toplantılar düzenlemiş, çeviriler ve yayınlar gerçekleştirmiştir. Başlıca çalışma alanları içinde Avrupa Peyzaj Sözleşmesi ve ülkemizdeki uygulamaları, Avrupa Kentsel Şartı ve yerel yönetimlerce uygulanması, kentsel tarım ve kentsel üretim ilişkileri, sürdürülebilirlik ve toplumsal sorumluluk, çevre etiği ve çevre yönetimi, çevre psikolojisi, kentsel açık alanlar ve kent sağlığı konuları bulunmaktadır.

Zerrin Alataş, Dr, Şehir ve Bölge Yüksek Plancısı:

Lisans derecesini Orta Doğu Teknik Üniversitesinin (ODTÜ) Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nden, Yüksek Lisans derecesini ise aynı Üniversitenin "Bölge Planlama" Bölümünden almıştır. Ankara Üniversitesi Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Bölümü, Kent ve Çevre Bilimleri Ana Bilim Dalından doktora derecesine sahiptir.

Bir Şehir ve Bölge Plancısı olarak çalışma hayatına İmar ve İskan Bakanlığı'nda başlamış, daha sonra özel şirketlerde, özel projelerde "Uzman Plancı" olarak görev almıştır. İller Bankası adına çeşitli imar planları yapmış, en son Libya'nın Benghazi Bölgesi, 3. Jenerasyon Bölge Planlama çalışmasını yürütmüştür. 1994-1999 yılları arasında Ankara-Gölbaşı Belediye Meclis Üyeliği yapmış, aynı dönemde İçişleri Bakanlığı tarafından Avrupa Konseyi, Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Türk delegasyonuna seçilmiştir. Bu dönemde "Avrupa Kentsel Şartı", "Avrupa Peyzaj Sözleşmesi", "Avrupa'daki Roman Toplulukların Durumunun İyileştirilmesi" ve birtakım başka çalışma gruplarında yer almış, Avrupa Kentsel Şartı ve Avrupa Peyzaj Sözleşmesi belgelerinin hazırlanmasına katkıda bulunmuştur.

Şehir ve Bölge Planlama alanında eğitim geçmişine sahip olsa da sosyal alanda da geniş bir deneyime sahiptir. Çeşitli BM ile IBRD ve İngiliz Konsorsiyumunun afet hasarlarının azaltılması projelerinde uzun yıllar çalışmış, daha sonra Malatya ve Samsun illerinde UNFPA ve İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülen "Kadın Dostu Kentler" Projesinin Koordinatörlüğünü yapmış, bu dönemde çeşitli hassas gruplar ve kadınlarla ilgili sorunlarla ve her türlü paydaşla da çalışmıştır.

Sosyal ekonomik, demografik, çevresel boyutları içeren, toplumsal, yerel halk ve savunmasızlarla ilgili sosyal araştırmalar konusunda uzmandır. 2015 yılından itibaren yurt dışı finansmanlı çeşitli projelerde 'Sosyal Risk Yöneticisi' olarak görev yapmaktadır. Paydaş Yönetimi de dahil olmak üzere Sosyal Etki/Risk Yönetimi, her türlü Sosyal Yönetim Planlarının hazırlanması ve uygulanması, projelerin uygulamalarının değerlendirilmesi ve izlenmesi süreçlerine odaklanmış, bu kapsamdaki çalışmaların IFC Performans Standartları, Dünya Bankası Çevresel ve Sosyal Çerçevesi, Ekvator İlkeleri gibi uluslararası uygulama kılavuzları ile uyumlu biçimde yürütülmesinde görev almıştır. Son yıllarda Türkiye'deki büyük projelerin ÇSED Raporlarının Sosyal Etki Değerlendirmesinin ve Mevcut Durum Çalışmalarının hazırlanmasında da yer almış, Sinop Nükleer Santral Projesi'nin "İnsan Çevresi Mevcut Durum Raporu"nu hazırlamıştır. IFC Standartlarına uygun olarak sosyal etki yönetimleri, Geçim Kaynaklarını Geri Kazandırma Planları, Yeniden Yerleşim Eylem Planları, Toplumsal Kalkınma Programları ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk Eylem Planlarını yürütmüştür. TANAP (Trans Anadolu Doğal Gaz Projesi) Lot 4 ve Lot 1'ide 'Sosyal Risk Yöneticisi' olarak görev yapmıştır. Halen Moğolistan'da Amerikan MCC finans kuruluşu ve Moğolistan Hükümeti tarafından finanse edilen "Gelişmiş Su Arıtma Tesis" Projesinde "Cinsiyet Kapsamlı Sosyal Risk Yöneticisi" olarak görev yapmaktadır. İyi derecede İngilizce bilmektedir.

